

GÁBOR ANDOR

DOKTOR SENKI

REGÉNY KÉT KÖTETBEN

ELSŐ KÖTET.

31

GÁBOR ANDOR

DOKTOR SENKI

REGÉNY

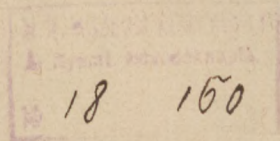
I. KÖTET

DICK MANÓ KIADÁSA, BUDAPEST
VII., ERZSÉBET-KÖRUT 14.

~~P. s. hms~~
694 st

85287

„UJSÁGÜZEM” könyvkiadó és nyomda r.-t.

I. FEJEZET.

Valaki becsöppen a magyar nyilvánosságba és ott elhelyezkedik, bár fogalma sincs róla, hogyan került oda.

A nyurga, szőke fiatalember, aki szem-melláthatóan cél nélkül ódöngött az uccán, mert csak meg-megállt, csak nézdegélte a kivilágított kirakatokat, hirtelen fölszegte a fejét. Táblát látott egyik kapu alatt és a tábláról ezt az írást olvasta le:

— Függetlenség. Politikai napilap. Szerkesztősége és kiadóhivatala. Első emelet.

A fiatalembernek eszébe jutott, hogy délelőtt goromba volt vele a főnöke a hivatalában. Jó volna ide felnézni, ehhez a véresszáj laphoz és egy szép közönségköréből elhelyezni Rechnitz urról, aki goromba, mint egy . . . igen, épp olyan goromba. És aki nagyzási mániában szenved, mert azt hiszi, hogy a jó isten az unokabátyja. Föl kellene hívni a kereskedelmi miniszter figyelmét arra, hogy az ilyen basák a legnagyobb mértékben

próbára teszik a közönség türelmét s hogy ez előbb-utóbb forradalomra vagy még annál is rosszabbra fog vezetni.

A fiatalember befordult a kapu alá és elcsodálkozott rajta, hogy egy ilyen nagyhatalmu lap milyen piszkos házban huzódik meg.

— Ez furcsa! — mondta magában. — Azt hittem, hogy a Függetlenségnek palotája van.

A palota kapualját csak nagyon gyöngén világította meg egy egészen közönséges gázláng, még csak nem is auer-harisnyás s a gázláng alatt, egy táblán, ez állt:

Koldulni és a sipládáni játszás tilos.

A fiatalember — Schenk I. János, postatakarékpénztári hivatalnok, hogy az olvasó végre megtudja már, kiről van szó — a fiatalember érezte, hogy ez a felírás nem helyes magyarságu. Pontosan ugyan nem tudta, hogy miért, de veleszületett nyelvérzéke, mely már eleve nagy dolgokra predesztinálta, tiltakozott e különös mondat ellen. Csak homályosan derengett a fejében, hogy *sipládáni játszás* verklizést jelenthet. Biztos azonban ebben nem volt.

Az első emeleten nagy fekete ujj mutatta, merre kell mennie annak, aki a Függetlenség

szerkesztőségébe és kiadóhivatalába akar eljutni. Schenk követte a hasznos ujjmutatást és a gangon, mely belül köröskörül futott, addig ment, amíg a Függetlenség ajtajához nem ért.

Közben az orrát folyton valami különös és nehéz illat csavargatta. Benézett az udvarba, s amennyire a rossz világítás mellett látni lehetett, megállapította, hogy az udvarban cserzetlen bőrök vannak egymásra halmozva. Azokból áradt ez a lehetetlen illat.

— Rossz lehet itt a szerkesztő uraknak — gondolta Schenk I. János és megállt a Függetlenség ajtaja előtt.

Nem azért állt meg, hogy csengessen. Mi nek? Az ajtó nyitva volt. De ha az ember valahová be akar menni, ahol még nem volt, mindig sokkal kényelmetlenebb a nyitott ajtó, mint a zárt.

Schenk belépett az előszobába, amely szintén nagyon szegényeset mutatott. Ha közelebbről megnézte: ebben az előszobában semmi sem volt. Semmi berendezés, még egy asztal vagy egy szék sem. Csak plakátok voltak a falára ragasztva, amikről kiki leolvashatta, hogy a Függetlenség a legjobb magyar politikai napilap, a legragyogóbb tollak írják és a legkitünőbb fejek olvassák. Bajnoka az igazságnak, pártfogója özvegynek és árvá-

nak. Főszerkesztője Csopaki Artur és ára négy krajcár.

Mindezeknél az adatoknál Schenk jobban szerette volna tudni, hol a szolga, akivel bejelentesse magát; szolgának azonban nyoma sem volt, ha csak az erős bagószag, ami a kis előszobát eltöltötte, nem a szolgától származott.

Schenk várt, hátha valahonnan előkerül a szolga.

Eközben az egyik ajtó mögött, amelyre fel volt írva, hogy Szerkesztőség, telefon csengett. Schenk, aki még a hivatalában megszokta, hogy, ha cseng a telefon, azonnal oda kell ugrani, most is önkéntelenül lépett egy gyorsan az ajtó felé, de aztán megfékezte magát. Biztos, hogy egy ilyen lapnál külön telefonkezelő van. Majd az elintézi.

De a telefon tovább csengett s bent a szobában senkisé is mozdult. Ellenben egy hang, rosszkedvű, öreges hang, igenis hallatszott. De mintha egy másik szobából kiabált volna:

— Hé! Hé! Telefon! Valaki menjen a telefonhoz! Mért nem mennek a telefonhoz? Hallatlan, hogy senki sem megy a telefonhoz! Mért fizettetik velem a telefont, ha feléje se néznek, mikor csenget? Prokesch ur! Vagy Szeniczéi ur! Vagy Tudomisényi ur!

Szünet.

A telefonhoz senkisémet ment. A telefon tovább csöngetett. A hang tovább lármázott:

— Mindenkit elcsapok! Az egész redakció elmehet elsején! Jogászokkal iratom meg a lapot! Senkivel se iratom! Beszűntetem! Nincs felmondás!

Megint egy kis szűnet következett.

Az újabb csengetésre Schenk I. János már kinyitotta az ajtót, gyorsan tájékozódott, honnan szól a csengetés, az oldalfalon meglátta a telefont, odament, leakasztotta és udvariasan, lágyan beleszólt:

— Halló? Ki beszél?

A másik szobából az előbbi hang lármázott:

— Mit kérdezetek, hogy ki beszél? Majd megmondja az illető, ha akarja. És ha nem mondja meg, az se baj. Ezt híjják maguk sürgős redakciós munkának? Fölösleges dolgokat fuvolázni a telefonba? Azt én az üzletemben se tűröm.

Viszont egy női hang a telefonban így beszélt:

— Halló? Ott Frühauf-kávéház?

— Nem, — felelte Schenk, — itt Fűggetlenség szerkesztősége és kiadóhivatala.

— Az nem létezik! Ne keverjék össze a szerkesztőséget a kiadóhivatallal. Ezerszer

megmondtam már. A kiadóhivatalt majd én elintézem . . .

Ezt mondta a másik szoba hangja. S a női hang ezt:

— Pardon. Akkor tévedés.

Kett! A női hang letette a kagylót.

Schenk megfordult az ajtó felé, amelyen át a zsörtös hang hallatszott.

Ott már egy kistermetű öreg ur állt, hervadt, sárgás-fehér szakállu, ráncos, összecsapott szemű. Nézte Schenk I. Jánost.

— Maga az? — kérdezte tőle.

— Nem kérem — felelte Schenk zavarában.

— Nem maga? Hát? Hol van Csofaki? Hol a redakció? Hány óra?

Schenk hirtelen az órájára nézett:

— Nyolc óra lesz öt perc múlva.

A kis öreg kiabált:

— Na látja! Csak lesz öt perc múlva és már senki sincs itt.

És gunyosan hozzátette:

— Maga mért van itt?

Schenk felelni akart.

A kis öreg közbevágott:

— Ha jobban megnézzük, maga sincs itt! Fölvenni elsején a gázsít és nem bejárni! Az igen! Azt értik az urak! És bejárni és elszökni nyolc előtt, mint az iskolásgyerkek, azt is ér-

tik az urak! De majd én rendet csinálók. Miat-
tam szaladhatnak az Ujságíró-Egylet-
hez. Ahogy én attól félek! Én nem vagyok ujságíró!
Én Porgesz Lázár és társa vagyok. Nekem a
maguk elnöke nem imponál és ha még egyszer
jön, úgy kidobom, csak úgy nyekken.

A kis öreg élvezte, hogy a fiatalember, aki
előtte áll, milyen zavartan és féltéken hall-
gatja az ő lármáját.

Schenk nem értette az öreget.

— Kéremeláson — hebegte — én tulaj-
donképp . . .

Az öreg nem engedte tovább dadogni.

— Mit maga? Maga tulajdonképp bizto-
san olyan, mint a többiek, fiatal költők mind!
Teleírnák versekkel a lapomat! Irják a verse-
ket az Uj Időkbe, arról hallom, az olyan ver-
ses lap. Itt jó politikai rovat kell. Amiből az
olvasó tudja, hányadán áll az ország. Most
maga csinálja a politikát?

— Nem, kérem.

— Hát maga mit csinál?

— Én? Semmit, kérem.

— Semmit? És azért fizetem én magát?

— Engem nem, kéremáson.

— Ja, maga csak olyan voluntőr — szólt
az öreg enyhébb hangon. — Az más. Akkor
maga nem felelős. Magát még nem ismerem.
Hogy híjják?

— Schenk I. János.

A kis öreg ráripakodott Schenkre:

— Nézd csak! Senki! Maga is olyan fiatal költő, mint a többiek! Micsoda neveket vesznek fel! Csopaki! Szeniczei! Domahidi! Senki! Azt hiszik, minden névnek i-vel kell végződnie?! Azelőtt hogy hívták?

— Azelőtt is így.

Az öreg megint megenyhült:

— Az más. Senki se tehet róla, hogy az apját hogy hívták. Senki se. Még maga se, Senki ur. Csak a nevét ne írja ki a lapomba. Ugyis annyi senki van már a lapomnál, hogy a hajam szála égnek áll tőle. Ismeri Prokescht?

— Még nem volt szerencsém.

— Prokesch! Azt mondják, hogy jól ír... Hogy írhat valaki jól, akit Prokeschnek hívnak? Akkor egy Porgesz is beleírhatna a lapba. A fiam, a Vili. De vigyázok rá, hogy eszébe se jusson. Az embernek ne legyen dolga ujság-írókkal. Prokesch! Nagy ember! Egy beavattott. Mit gondol, nagyon fáj a miniszterelnöknek, ha Prokesch megmondja róla a véleményét?

— Nem tudom, kérem... — felelte szerényen Schenk.

A kis öreg barátságosan nézett rá:

— Maga jól nevelt fiatalembernek látszik.

— Igyekszem, kérem.

— Hát csak igyekezzék. Ez ritkaság ezen a pályán. Ki protezsálta be?

— Engem? Senki.

— Az szép. Akkor maga biztosan tud valamit. Tudja, fiatal barátom, mit kellene csinálni? Csak hallgassa meg! Ne legyen olyan, mint a többi kócosok, akik kinevetik az öreg Porgeszt, mert az csak bőrkereskedő. Ha nekem szót fogadtak volna, nem költöttem volna hiába azt az egy párszor tízezer koronát, ami csak úgy elment puffra. Állna valahogy a lap. Most persze sehogy se áll. Egy szép időjárás-rovat kellene. Az ám! Én mondom magának. Akkor úgy vennék vidéken a lapot, mint a zsemlét. A gazdaember szereti tudni, milyen idő volt tegnap másutt. De mit olvas a lapban? Az én lapomban és az összes többi lapokban? Csapadék husz miliméter! Mi az, hogy csapadék? És ha eső esett, akkor is csapadék, ha hó esett, akkor is. Ki látott ilyet? Ki lesz ettől okosabb? Csapadék!? És ki méri méterszám, pláne miliméterszám az esőt? De ha volna egy lap, amelyik megírná, hogy Debrecenben másfél óráig jó, bő zápor volt, vagy Kaposváron egész nap szemerkélt, akkor abból mindenki tudná, amit tudni akar.

Az öreg ur megfogta Schenk kabátjának egyik gombját, úgy beszélt.

— Jöjjön csak be, öcsém! Ülünk le. Elmondom magának az egészet.

(Ez a szoba már jobbfejta szoba volt, két bőrszék és egy bőrkanapé álltak benne. Az egyikbe Porgesz Lázár és társa ült bele, a másikba beletessékeltte a jövődöbeli rovatvezetőt.)

— Nem szárazon kell megírni, hanem úgy, hogy mindenki, még a legegyszerűbb ember is, megérthesse. És nem röviden, csak úgy odavetve, hanem bőven, tartalmasan. Még azt is bele lehet írni, hogy külföldön milyen idő volt. Azt, mondjuk, csak minden héten egyszer. Abból tájékozódhatik a magyar gazda arról, hogy külföldön milyen termés lesz, milyen ára lehet ott a gabonának. Ez fontos. Ha én olvasom a lapban: Marhavész Oroszországban, akkor én már tudom, hogy mi van a bőrrel. Akkor én már gyöngítem a raktárat. Pedig a lapban nem áll, hogy a marhavész következtében a bőr ára lejjebb megy. De én tudom. Mert én értek az üzletemhez. Én a laphoz is értenék, ha megengednék, hogy beleszóljak. De nem engedik, mert mind költők és mindig azt mondják, hogy irodalom. És én táplálom az irodalmat . . . De mondhatom, fiatal barátom, hogy nem sokáig. Még egy fertályt adok neki. Vagy föllendítik a lapomat, vagy én eladom a Függetlenséget egy kanál káposztáért. El én! Mint a bőrt!

A kis öreg nagyon meg volt elégedve önmagával.

Fölkelt.

— Én most hazamegyek vacsorázni. Maga még nem vacsorázik?

— Köszönöm. Én már vacsora után vagyok...

— Hát csak mondja meg Csopakinak, hogy én magára bízam az időjárás-rovatot. Csak mondja meg neki. Hogy ne szóljon bele senki, mert maga majd úgy csinálja, ahogyan én elmondtam. Pontosan úgy. Nevetséges. Azt íratom a lapomba, amit akarok.

Azzal elkezdte. És ment.

Schenk I. János ott ült a Függetlenség című politikai napilap szerkesztőségében egészen egyedül. Gondolta, hogy most már megvárja, amíg érkezik valaki. És megnézi ennek a különös kezdetnek a folytatását is. Már tudta, hogy a Függetlenség Porgesz Lázár és társa tulajdona, nem jó üzlet és hogy a tulajdonos nincs megelégedve az alkalmazottaival. Minderről egy félórával előbb fogalma sem volt.

Schenk körülnézett a szerkesztőségben.

Ez a két szoba, amit látott, méltó folytatása volt az előszobának. Az egyikben hat asztal volt egymásra zsufolva, kopott, puhafa íróasztalok. Némelyik piros szövettel volt be-

vonva, némelyik zölddel, de a szövet mind-egyiken csak nagy általánosságban mutatta alapszínét, melyet tinta és gummi-arabikum foltok tettek bizonytalanná. Hogy honnan származtak ezek a foltok, azt nem lehetett azonnal fölfedezni, mert sem tinta, sem gummis-üveg egyik asztalon sem állt. A falakon megint csak plakátok tarkáltak. Többnyire szocialista-plakátok, nagy, erős, dagadó-izmu munkásokkal, akik magasra tartott kalapács-csal akarták agyonütni a világrendet.

Néhány karrikatura is, nyilván a szerkesztőség tagjairól. Az egyik alatt ez a két verssor állt:

*Ez a híres Csopaki,
Ki egy aktát zárt fiókból lopa ki.*

Schenk elesodálkozott rajta, hogy mért híres valaki, aki zárt fiókból lopott el egy aktát?

Voltak még a falon hevenyészett felirások. Ilyenek:

- Az idő pénz!
- Szives marasztalásokat ne tessék komolyan venni!
- Csak röviden! Csak röviden!
- Tárcákat ugysem olvasunk el!

Egy nagy, fehér papírlap közepébe két francia kártya volt a falra ragasztva. Egy pikk-dáma és egy treff kilences. Az aláírás így szólt:

— Ez az a kilences, ami a göndör Bodort sprengölte és megölte.

Volt még egy igen nagy betűs, laponként leszakítható kalendárium is a falon, de az még az elmúlt esztendő valamelyik napját ábrázolta.

A jobbik szobában, ahová Schenket Porgesz bevezette s amelynek aajtájában állva Schenk a helyszíni szemlét tartotta, az íróasztalon egymásra pupozva heverték papírok s egy kis márványalapról sűrű rugó kajlott fölfelé, mint egy kutágas alsó szára. A rugó felső végéről kis lánc csüggött alá. És ott kellett volna következnie a ceruzának, amely azonban ebből a praktikus szerkezetből itt hiányzott. A falon a Magyarok Bejövetelének az a részlete lógott, mely Árpádot és vezérkarát mutatja. És egy ellenzéki vezér, hosszú szakállal, erősen horgas orral, akiről Schenk e pillanatban nem tudta, hogy melyik párthoz tartozik.

Schenk elgondolta, hogy azokhoz képest, amit a Függetlenségben olvasott: „felráztuk az országot közönyéből...“, „odadörögtük a

kapzsi hatalmasok fülébe...“ és így tovább, ugyanebből a hangnemből: — azokhoz képest ez a helyiség elég szerény. Ebben a két szobában valami nagyot rázni a közvéleményen, vagy tulharsogót dörögni akárkinek a fülébe, aligha lehetett.

Visszaült a børszékbe és várt.

II. FEJEZET.

Adatok Schenk I. Jánosról. Hogyan járja ki, egy nap alatt, az ujságírás iskoláját?

Kedves olvasó, aki most elindultál, hogy utánam gyere betüim erdejébe, joggal várod el tőlem, hogy mondjak valamit Schenk I. Jánosról, regényem hőséről. Joggal várod, de hiába. Hősömről én magam is alig tudok többet, mint amennyit eddig elárultam róla. Mit lehet tudni arról a rettentően sok emberről, aki hemzseg és nyüzsög körülöttünk? Vannak, akik azt mondják, hogy ez a sok ember mind egyforma; mások viszont azt állítják, hogy mind különbözik egymástól. Lehet. Én nem tudom, mert én nagyon keveset néztem meg közülük s akiket megnéztem, azok olyanok voltak, hogy miattuk elment a kedvem a többi megtekintésétől.

Schenk I. János is, a postatakarék ifju tisztviselője, olyan volt, mint a többi, vagy épp úgy különbözött a többitől, mint a többiek. Talán nem volt nagyon okos fiu; de arra

nincs is szükség. Ha a világ okos embereket termelne, ezzel mihamarabb meggyilkolná önmagát. Esetleg butább sem volt, mint a többiek. De ez nem az ő érdeme. Ez a feladat, butábbnak lenni a többi embernél, olyan nehéz feladat, hogy csak igen kevesen vállalkozhatnak rá a siker reményével.

Schenk I. János valahol vidéken született, a Bácskában, német eredetű szülőktől. Persze, hogy végzett elemi tanulmányokat, sőt középiskolaiakat is, különben nem juthatott volna be a postatakarékhoz. Az elemiben megtanult írni-olvasni, de már a középiskolában épp úgy nem tanult semmit, ahogy ott mások sem tanulnak. Vagy ha tanult is valamit, már régen elfelejtette, mert csupa olyan dolog volt, ami őt édes-keveset érdekelt. A földrajzból a fejében maradtak a világrészek. De ha valaki hirtelen rákiabál, hogy mondja meg, melyik város Bolivia székhelye, azt nem tudta volna megmondani. Valószínű, hogy Argentínáét sem. A történelemből talán emlékezett Kis-Pipin nevére, de arra is csak azért, mert olyan furcsa név. Egy latin szöveget esetleg el tudott olvasni hiba nélkül s néhány főnevet és igét megértett belőle, mert az, hogy *fero-ferre-tuli-latum*, nem tudott kiszellőzni az agyából.

De körülbelül ez is volt minden. Igaz:

még a poétikából magával hozta ezt: Isten, kit a bölcsek lángesze föl nem ér. S kívülről tudta a Toldi első strófáját. De hogy mit jelent ez a sor: Ég a napmelegtől a kopár szik sarja — ezen még soha eszébe nem jutott elgondolkodni. Ég, hát ég.

A postatakarékhoz a kerületük képviselője hozta be, vagy legalább is a szülei azt hitték, hogy így történt. Valószínű, hogy a nagyságos ur egyetlen lépést sem tett pártfogoltja érdekében. Mert a protekcióval nem is úgy van, ahogy az emberek gondolják. Mindenki azt mondja:

— Istenem, ebben a gonosz országban protekcióra van szükség!

És mindenki keres magának protektort. A protektorok azonban kényelmes emberek és rendszeren semmit sem csinálnak ott, ahol csinálniuk kellene. Így az ügyek, nagyobbára, mégis igazságos alapon intéződnek el. Csak a személyes érdem, illetve érdemtelenség alapján, iskolai bizonyítványok és egyéb kvalifikációs tévedések szerint.

Schenk I. János nevében, hogy ezt is eláruljam, a veszedelmes I, mely Schenket Senkivé degradálta, Ignácot jelentett. Schenk szülei falusi emberek voltak, akik természetesnek tartották, hogy fiukat, aki Szent Ignácius napján született, Ignácnak kereszteltessék.

Schenk csak a szabadkai gimnáziumban tudta meg, mily veszedelem ez. Zsidónak vélik, pedig nem az.

A negyedikben pofonvágta egyik iskola-társát, mert utána kiabált: Zsi-dó, biligó! Aztán a vakációban, mikor ezt elsírta otthon, a jegyző szerzett két tanut, akik igazolták, hogy a Schenk-fiut gyerekkora óta mindig Jánosnak hitták és az Ignác név elintéződött, csak csekély nyomát hagyta hátra Jánosunk nevében.

Egyéb mindezeideig nem is történt Schenkkel. Ma délelőtt ugyan göromba volt hozzá a hivatalban Rechnitz ur. S ő ezt a görombaságot egy szép közönségtöréből tárgyává akarta tenni, de most, az új helyzet izgalmaiban, már meg is feledkezett Rechnitz ur görombaságáról.

Különben ahogy vesszük. Ha egy fiatal embernek azt mondják:

— Fogja be a száját, ha nem kérdeztem, — ezt nem is kell olyan súlyosan felfogni. Rechnitz őt valóban nem kérdezte, amikor arról a befizetési lapról elmondta a véleményét.

Mennyivel volna ez udvariasabb:

— Méltóztassék hallgatni?

Árnyalati különbségek vannak itt, vagy még azok sem.

Az előszobában lépések hallatszottak.

Egy toprongyos, nagyon rossz-formájú ember jött be a hatasztalos szobába, egyik kezében nagy papirlapok voltak, a másikban egy kis csomag és egy üveg sör. A nagy papirlapokat letette, a csomagot kibontotta, bicskát vett elő s elkezdte enni a kolbászt meg a kenyeref. A jobb arca mindig nagyon kidagadt, mert mértéktelen falatokat dugott a szájába s az ádámcsutkája viharosan mozgott föl és alá, mint egy megvadult lift. Minden ötödik-hatodik falatnál széttörülte konya bajuszát, vízszintesen a szájához illesztette a sörösflaskát, aztán behunyta a szemét és hátrahajtotta a fejét.

Ivott.

Világos, hogy ez az otthonos ember csak a szerkesztőségi szolga lehet.

János kilépett a jobbik szobából.

A szolga éppen a behunyó szemnél és hátrahajtott fejnél tartott, amikor Schenk lépését meghallotta. Ahogy hirtelen elkapta a szájáról az üveget és beszélni akart, a sör fölfelé föcskendezett, mint egy cethalból:

— Mi-hi tetszik? — kérdezte Schenkől.

— A szerkesztő urat várom.

— Melyiket? A főszerkesztő urat vagy a segédszerkesztő urat?

— Az nekem mindegy.

- Nem mindegy az, kérem.
- Mért nem mindegy?
- Mert a főszerkesztő ur nem jön be éjszaka, a segédszerkesztő ur meg bejön.
- Mikor jön be?
- Az attól függ.
- Mitől?
- Hogy a Prokesch ur játszik-e hat párti kaszinót redakció előtt, vagy nem játszik.
- Ha játszik?
- Ha játszik hat párti kaszinót, akkor az tizenkét párti és akkor a Prokesch ur csak háromnegyed tizenegyre van itt benn, hogy megcsinálja a könyvmatosokat. De ha nem játszik, akkor negyed tizenegyre is bennlehet.
- De okvetlenül bejön?
- Be, persze, mert ő megy a nyomdába.
- Csak ő jön be?
- Bejön a riporter ur is.
- Az kí?
- Az a Szenicei ur. Más nem jön be. Valami szenzációt tetszett hozni?
- Mit? — kérdezte Schenk.
- Szenzációt. Mert azt nem szeretik az urak, ha éccaka tetszik hozni valami szenzációt.
- Mért nem szeretik?
- Mert nincs, aki megírja.
- Hát az urak nem írják meg?

— Éccaka csak nyirva lesz.

Schenk ezt nem értette, hát abbahagyta az érdeklődést, nehogy csupa olyan feleletet kapjon, amire még többet kell kérdeznie.

A szolga tovább evett. Kiitta egészen a sörét, összegyürte a zsiros papírt, bedobta a papirkosárba, megtörülte a bicskáját, eltette a nagy papírlapokat, amiket az imént maga mellé rakott, bevitte a jobbik szobába és elhelyezte a papírhalmazok tetejére. Megkérdezte Schenket:

— Hát tetszik várni?

— Várok.

— Akkor én lemenek egy feketére. A könyvnyomatosok itt vannak az asztalon.

És visszamutatott a jobbik szoba asztalára.

Azzal távozott.

Schenk megint egyedül volt, de most már nem csodálkozott rajta. Ugy látszik, ebben a helyiségben semmi olyan nincs, amit félteni kellene attól, hogy ellopják.

Megnézte azokat a papírlapokat, amiket a szolga hozott. Nagyon különösek voltak. Egész sűrűen tele rossz gépirással. És minden tizedik vagy huszadik sor előtt egy város neve állt. A legkülönbözőbb városnevek: London, Páris, Kopenhága, Buenos-Ayres, Newyork. Aztán zárjelben ez következett: Saját tudósi-

tónktól. És aztán jött egy hír valakiről, vagy valamiről, John O'Clean nagy beszédet mondott, melyben . . . A löpörgyár felrobbant, mely alkalommal . . . Dupuy, a kamara elnöke kijelentést tett, mely szerint . . . A termésjelentések nyomán egymillió bushellel több gabona várható, ez azonban . . .

Csupa ilyesmi.

Olyan volt a papírlap, mintha az egész világ fölösleges pletykái volnának ráirva.

Egy másik papírlapon csak törvényszéki tárgyalások álltak. Ez volt a legnagyobb papír, szinte lepedő volt és nem gépirással, hanem csak hektografált kézírással.

A végén külön aláhuzva ez:

„Stilovics Tamás, a Törvényszéki Csarnok belső munkatársa, kéri a t. redakciókat, hogy „Figurák a bíró előtt“ című kötetéről, mely most jelent meg Garami és társa kiadásában, mielőbb megemlékezni sziveskedjenek.“

Mindez egészen zagyván és zavarosan ugrott el Schenk szeme előtt, mintha egy mozi-vásznon rettenetes gyorsasággal pörgetnék a filmet és nem adnának időt a szemének arra, hogy a feliratokat elolvashassa s így a képek közt az összefüggést valahogy megértse. De már tudta, a szolga szavából, hogy ezek a papírlapok a könyvnyomatosok.

A telefon csengetett. János fölvette a kagylót.

— Prokesch — mondta a kagyló. — Jóska, maga az?

— Itt, kérem . . . — kezdte Schenk.

De a kagyló nem várt, hanem beszélt tovább:

— Jóska, a könyvomasok ott vannak már?

— Igenis, kérem, — felelte Schenk, aki tudta, hogy a könyvomasok bent vannak a jobbik szoba asztalán.

— Akkor jövök már. Hozzon föl egy feketét, sok rummal.

Schenk szerette volna megmondani, hogy Jóska nincs itt, tehát fekete sem lesz, sok rummal, de Prokesch már nem volt a telefonnál.

Valami kötelességérzete támadt. Most már többen is biztak rá elintézendő ügyeket. Előbb rendbehozza őket.

Öt percen belül Prokesch dudorászva jött.

— Jóska! Jóska! — kiáltozott már az előszobában — itt van-e a feketém?

És mert senkisémet válaszolt, hozzátette:

— A feketém nincs itt. — A hatasztalos szobában kiegészítette: — Jóska sincs itt. — Beljebb lépve, a szerkesztői szoba ajtajánál még ezt is mondta:

— Senki sincs itt.

Schenk fölkel és bemutatkozott.

— Bocsánat, — szól Prokesch — a téves megállapításért. Senki itt van. Van szerencsém, tisztelt Senki ur. Nagyon érdekes neve van. Jobb, mint az enyém. Prokesch. Segéd-szerkesztő. Mivel lehetek szolgálatjára?

De még mielőtt Schenk felelhetett volna, továbbfűzte:

— Ne méltóztassék csodálkozni rajta, hogy monologizáltam. Ha az ember nincs egyedül, akkor a monológ, amit mond, még nem monológ, mert aki mondja, azt hiszi, hogy dialóg. És a hit a fontos. Ha már láttam volna, hogy valóban senki sincs itt, nem beszéltem volna tovább. De nem tételezhettem fel, hogy helyiségeink üresek, mert az imént még beszéltem telefonon a szolgálival. Nyilván leszökött inni özvegy Klepusnyáknéhoz.

— Nem, kérem, csak feketézni ment le.

— Feketézni? Nem, édes Senki ur. A mi szolgánk soha feketét nem iszik. Vagy pirosat iszik, vagy fehéret, vagy sárgát. A feketét, mint szint is, mint italt is, perhorreszkálja. Szóval ön azt hiszi, hogy nem is ővele beszéltem?

— Csakugyan nem. Én voltam olyan bátor . . .

— Az más. Akkor mivel szolgálhatok?

Schenk elmondta, hogy őt a lap tulajdo-

nosa megbizta az időjárásí rovat vezetésével.

— Tehát szerződtette önt az öreg? Rendben van. Üdvözlöm önt, mint a Függetlenség új munkatársát. Ön intelligens fiúnak látszik. Ön viheti még valamire. A rovat ugyan, amelylyel működését megkezdi, butaság, mert én garantálom önnek, hogy a nyomdában minden másodnap ki fogom hajítani, hiszen soha sincsen elég helyünk, még a legszükségesebbre sem, de az mindegy. Nem a rovat teszi az ujságíró.

— Hanem? — kérdezte félénken Schenk.

— Hm... Azt én most hirtelen nem tudom magának elmondani. Az ujságíró, ifju barátom, az olyan ember... Nem jól mondtam. Az ujságíró nem is ember. Több annál. És kevesebb is. Az ujságíró az az izé, akit minden érdekel, de voltaképpen semmi sem. Az ujságíró mindent tud. De tulajdonképpen semmit. Mit cifrázom? Az ujságíró olyan, mint én vagyok. Majd tanulmányozzon engem, kedves barátom, és akkor meglátja, milyen az ujságíró. De térjünk a tárgyra. Csináljuk a lapot. Akar segíteni?

— Hogyne! Nagyon szívesen.

— Akkor nézze át a könyomatosokat.

— Már átnéztem őket.

— Bravó! Önből jó ujságíró lesz! Az uj-

ságiró mindig már egy fél órával előbb megcsinálta azt, amit egy fél óra múlva kellene majd megcsinálni. Így másfél órával megelőzi a többi embereket.

— Másféllel? Egy fél, meg egy fél csak egy egész.

— Ugy van. Matematikusnak ön elsőrangú, tehát megvan a pályához szükséges szaktudása is. De a többi ember mindig csak egy fél órával a szükségesség határideje *után* csinálja meg a szükségeset. És így jön ki a másfél óra. Néha másfél hónap, vagy másfél év is. Van a könyvatosokban valami érdekes?

— Kéremássan... én még nem tudom, mi az érdekes.

— Nagyon helyes. Ön még nem is tudhatja. Az érdekesség esetről-esetre változik. Ami ma hallatlan szenzáció, az holnap szürke jelentéktelenség. És ezt jegyezze meg magának: egy jólmenő lapban minden érdekes, egy rosszulmenőben semmi.

Schenk rámondta:

— Akkor nem találtam a könyvatosban semmi érdekeset.

— Nagyon jó. Mert a mi lapunk, Isten segítségével, rosszulmenő lap. És még egyet jegyezzen meg magának: Egy lapban, amely mindig hazudik, sohasem lehet semmi érdekes.

— Hát nem lehet érdekeset hazudni?

— Nem, kedves barátom. Csak az igazság érdekes. S a hazugság is csak akkor, ha az olvasó igaznak hiszi. Ez pedig másként nem lehetséges, csak úgy, hogy a lap többnyire igazat ír. Akkor elhiszik a hazugságot is. Ellenkező esetben az igazságát sem hiszik el. Ha én este, mikor a redakcióból hazamegyek, azt látom, hogy a Vénusz és a Mars nevű bolygók összeütköztek az égen és mindakettő úgy elpukkant, hogy semmitem maradt belőlük, akkor én ezt a hihetetlen, de roppant érdekes dolgot csak szavahihető lapba írjam bele. Mert különben annyit számít, mintha a nevezetes esemény meg sem történt volna.

— De ha mégis megtörtént?

— Ez a leglényegtelenebb az egész ügyben. Amit az emberek nem hisznek el, az meg sem történhetett. Itt kapcsolódik a zsurnalizmus a valláshoz. Vagy így is mondhatnám: a zsurnalizmus, a legutóbbi ötven esztendő vallása, itt kapcsolódik a régi vallásokhoz. Szintén a hit az alapja. S mert ezt a hitet a zsurnalizmus lerombolta, mondhatom magának, hogy a legutóbbi ötven esztendő vallása épp-úgy nem jó, vagy esetleg rosszabb, mint a megelőző ötszáz esztendőök vallásai voltak.

E bölcsességek elmondása után Prokesch

kezébe vett egy nagy ollót s a könyomatos lepedők egyikéből kivágott három-négy kis szeletet. Odaadta őket Schenknek.

— Röviditse meg, barátom. Nyolc sor legyen mindegyik.

— Mért éppen ezeket? — kérdezte Schenk, mikor beléjük nézett és látta, hogy a sok érdektelen hír közül, amit az imént a szemével átfutott, ezek talán a legérdektelenebbek.

— Mert a Függetlenségnek mindegy, De az éjszakai anyagból is bele kell jutni valaminek a lapba. Hát legyen ez a négy.

Schenk nekiállt és a gépirásos sorok közül mindegyik szeletről kitörölt annyit, hogy nyolcnál több egyiken sem maradt.

— Ragassza fel — vezényelt Prokesch. — Mert ez a kettő a legfontosabb az ujságban: Nyirni és ragasztani. Hogy nyirni hogyan kell, már megmutattam. Ragasztani így e!

Prokesch egy hosszú fehér papírlapon a gummiárábikumos ecsetet keresztbehuzta. Aztán a könyomatos-szeletkét a gummiárábikumos vonalra tapasztotta.

— Most idenézzen. Az ilyen hirnek még cím is kell. Tisztességes lapnál (ha van ilyen), a nyiró elolvassa, mi van a hirben, s a tartalmát néhány szóban igyekszik kifejezni. Az lesz a cím. Mindegy, hogy mi a cím, mert hiszen a hír tartalma a fontos. De olyan lapnál,

mint a mienk, a nyiró csak bepillant a hirbe, kihalász belőle valamit a szemével és olyan címet ír a tetejére, ami, ha igaz volna, szenzációs volna. Ebben a hirben például az van, hogy, Ustedes, a braziliai forradalmi szocialisták vezére, beszédet mondott... Tovább nem olvasom. Ráírom ezt a címet: Forradalom Braziliában. De mert én mégis tudom, hogy Braziliában nincs forradalom, zárjelben egy kérdőjelet vágok utána.

— Hát mi kérdéses ebben a hirben? — kérdezte Schenk.

— Hm... — felelt Prokesch — tulajdonképpen semmisem kérdéses benne. Azaz, hogy egy dolog mégis. Az, hogy én elolvastam-e a hirt? Ezt jelöli a kérdőjel.

— De hiszen nem méltóztatott elolvasni.

— Esetleg elméltóztathattam volna. De az nem fontos. A fontos, hogy a címet kétszer aláhuzzam, hogy a nyomda tudja, hogy ezt kövér betűkkel kell kiszedni. És ideírjam vagy, azt, hogy *cic.*, vagy azt, hogy *gm.*, vagy azt, hogy *b.*

— Ez mi?

— Ezek a nyomda betűinek a jelei. Ciceró, garmond és borgisz. A legnagyobb, az elég nagy és a még nem kicsiny betű.

— Miért híjják őket ilyen furcsán?

— A cicerót valószínűleg azért híjják

Cicerónak, mert ezzel a betűvel nyomtatták ki először Ciceró műveit. A garmond biztosan a gurmandból származik, a borgiszról nem tudok semmit. A borgisz elvész a mult ködében.

— De Ciceró, kérem ... Akkor még nem is volt könyvnyomtatás!

— Az Ciceró baja.

Ezzel Prokesch már el is intézte az ügyet, felírta a megfelelő betűket a kéziratokra és a telefonhoz küldte Schenket, kérdezze meg a nyomdától, mennyi hely van. A telefonszámot megmondta neki.

Schenk telefonált, a nyomda felelt, Schenk átadta az üzenetet, hogy negyven sor a hely, Prokesch a nagy ollóval elkezdte vágni a körmeit.

— Akkor pássz! — mondta — ma nincs több munka. Szeniczeinek kell a negyven sor. Mindig van valami éjszakai riportja, amit ugyan már nappal szopott az ujjából, de az utolsó percben ír csak meg.

A szerkesztőségi szolga és Szeniczei együtt érkeztek meg.

— Szivar, szivar kéne! — mondta Szeniczei odakinn.

— Ha volna se adnék a Szeniczei urnak — felelt Jóska.

— Mert még tartozom azzal a huszonegy szivarral?

— Nem huszonegygyel, csak husszal tesszik tartozni.

— Jóskal maga becsületes hitelező — mondta Szeniczei. — Maga csak annyit mond, amennyivel tartozom. De én még becsületesebb adós vagyok, mert több adósságot vállalok, mint amennyivel tartozom.

— Én mégse hitelezek — fejezte be Jóska a diskurzust.

És Szeniczei megjelent a jobbik szoba ajtajában.

— Szervusz Prokesch! — harsogta. — Van egy kis óriási szenzációm, mingyárt meg is írom. Oppardón... — hagyta abba a mondatot, mikor látta, hogy idegen van jelen.

Prokesch bemutatta őket egymásnak:

— Senki ur, lapunk új munkatársa. Szeniczei, a riporterünk.

Miközben a felek egymás kezét rázták, Prokesch továbbmagyarázta Szeniczeit:

— Ő az az ember, aki soha sincs jelen a tett színhelyén. Nem véletlenül nincs jelen, mert sok esemény történik s a sok közül valamelyiknél Szeniczei is jelen lehetne. De ő vigyáz, hogy ott ne legyen, nehogy *lássa*, amit meg kell írnia. Mert ha ő lát valamit, akkor nem tud objektív lenni. Nem tud melléje hazudni. Egyszer életében ott volt, mikor revolvermerényletet követtek el egy közéleti híres-

ség ellen. Tanuk bizonyítják, hogy attól a pillanattól kezdve, melyben a revolver előke-
rült, egészen odáig, hogy a sebesült híressé-
get elvitték, Szeniczei behunyta szemmel félre-
fordult. Mindenki azt hitte, hogy a gyávaság
miatt történt ez így. Szeniczei fél a revolver-
től és nem tud vért látni. Ez tévedés. Szeniczei
meg akarta akadályozni azt, hogy lássa a tör-
ténőket. Mert ha látta volna, nem hazudhatott
volna „Egy szemtanu elbeszélése“ alcim alatt
százegy olyan részletet, amelyek meg *nem*
történéseinek ő maga volt a szemtanuja.

Szeniczei nevetve türte ezt a bemutatót s
a végén Schenkhez fordult:

— Kedves Senki ur, ha ön új munkatár-
sunk, akkor, engedelmével, önnek fogom dik-
tálni a riportomat.

Schenk készségesen ült asztalhoz és várta
Szeniczei leirandó szavait.

De Prokesch már megszólalt:

— Nehogy azt higgye, Senki ur, hogy Sze-
niczei fáradt.

— Becsületistenemre fáradt vagyok! —
szólt Szeniczei.

— Mert — folytatta Prokesch — ha fá-
radt, akkor abba fáradt bele, hogy mindmos-
tanáig kártyázott a többi rippel a rendőri saj-
tóirodában. Ellenben szeret diktálni, mert
egyike a sajtó amaz újabb munkásainak, akik

nagyon jól irnak ugyan, ha irnak, de a helyesírás alapelemeit nem hozták el magukkal pályájukra.

Szeniczei ezen is nevetett:

— A legujabb! Nem tudok helyesírást!

Prokesch felelt:

— Ez nem is legujabb. Ez olyan régi, amilyen régi ujságíró vagy. De nem állsz egyedül. Sőt kezdenek ifju szépírók is kialakulni ugyanezen az alapon. Szerencse, hogy vagy a szedő, vagy a korrektor tud ortografiát: a lapok így mégis türhető helyesírással jelennek meg.

Szeniczei vállat vont:

— Fölveszem akárkivel a versenyt ortografiában. Még az idegen szavak helyesírását is tudom!

És már diktált Schenknek:

„Gyilkosság a Szentgellért-uccában. A rejtélyes szenesláda. Megdöbbentő közbiztonsági viszonyok Budapest külkerületeiben.“

Ezek voltak a címek. S miközben Schenk írta, amit Szeniczei diktált, riadtan vette észre, hogy mindkevesebb valószínűséggel lehet gyilkosságról beszélni, mert mindössze arról volt szó, hogy a Szentgellért-ucca egyik üres telkén gyerekek egy szenesládát találtak és a szenesládában csontokat. A csontokat a rendőrség vizsgálat alá vette, nem embercsontok-e?

Szeniczei azonban már eszkomptálta diktandójában azt, hogy a csontok embercsontok, hogy az embert, akinek a csontjai, úgy ölték meg s fölvetette a kérdést, hogyan ölhetnek embert Budapest egy oly népes uccájában, mint a Szentgellért-ucca, hogyan távolíthatják el csontjairól a hust, anélkül, hogy erről a rendőrségnek tudomása volna?

— Nagyon jó! — mondta közben Prokesch. — Egy kukk nem igaz az egészről. Azok a csontok épp úgy nem embercsontok, ahogy az én csontjaim nem elefántcsontok. Ami pedig a végső kérdés feltevését illeti, ti, a rendőri sajtóban úgy képzelitek, hogy a gyilkos urak gyilkosságaik végrehajtásához mindig meghívóval hívják a rendőrséget s a rendőrség csak hanyagságból nem jelenik meg az ünnepélyes alkalmaknál.

— Hehehe, — nevetett Szeniczei.

Jóskát elküldték a kéziratokkal a nyomdába.

Szeniczei hosszú elbeszélést kezdett valamiféle visszaélésekről, amiket a rendőrség sajtó kebelében fedezett fel.

Prokesch félbeszakította:

— Maradj itt, vedd föl a Távirati Iroda slusszát. Ha lesz valami benne, gyere át a nyomdába, csináld meg. Mi ott leszünk Senki ural. Megyünk tördelni.

III. FEJEZET.

A nyomda.

Prokesch és Schenk egymás mellett lépegettek a csendes éjszakai uccán. Prokesch szeretett beszélni. Nagyon szeretett. Most is beszélt:

— Tavasz van, kedves barátom, Senki! Tavasz. Érzy, milyen enyhe a levegő? Olyan, mintha tejet öntöttek volna bele, igazi, meleg, tehénszagu tejet. Én Pesten születtem s a természet eredeti öléből nem ismerek egyebet Nagymarosnál, ahol többször töltöttem már két nyári heteket. Többször, bár nem sokszor. Esztendők tellenek el, hogy nem látok a természet változásaiából semmit. Csak a levegőn érzem meg az évszakokat. Mert az idén, például, esküszöm magának, kedves barátom, Senki, nem láttam egyetlen fát sem...

— De kérem, a köruton, vagy az Erzsébet-téren... — jegyezte meg Schenk.

— Az Erzsébet-téren az idén nem voltam. Ne csodálkozzék. A ligetben sem vol-

tam. A köruton, igaza van, jártam, de ott nem vettem észre a fákat, ha láttam is őket. Azok a fák annyira hozzátartoznak az ucca képéhez, hogy nem muszáj meglátni őket. Redakció, nyomda, kávéház s aztán hónapos szobám négy gyönyörű fala. Van ugy, hogy két esztendő ebben a sorrendben telik el. Az ujságíró élete roppantul tele van.

— Mivel? — kérdezte Schenk.

— Ürességgel — felelte Prokesch. — De ezt csak akkor veszi észre az ember, mikor már beleöregedett a segédszerkesztésbe. Kedves barátom, Senki, minden legyen, csak segédszerkesztő ne! Az ember élete: saját életének változatai és eseményei. A redakciós ziccer élete: mások életének változatai és eseményei.

— Ziccer? — kapta el a szót Schenk, aki csak gyenge billiárd-tudományában találkozott ezzel a kifejezéssel.

— Ugy van, ziccer. Az olyan ujságíró, aki a redakcióban ül. Más ember el-öli az életét, a ziccer el-üli. De belőle lesz — segédszerkesztő. Hogy ő maga a világon van, közben észre sem veszi. Ismerek segédszerkesztőket, akik megházasodtak és öt-hat gyermek apjává lettek. De nem tudnak róla.

— Hogy tetszett ezt érteni?

— Ugy, ahogy mondom. Barátom, hallott maga valami Főnixsz-madárról?

— Igen, kérem, én gimnáziumot végeztem.

— Akkor tudja, hogy a Főnixsz-madár megeszi saját gyermekeit.

— Nem, könyörgöm, az nem a Főnixsz...

— Nem? Ejnye, azt hittem.

— Az Kronosz.

— Hát jó. A Kronosz-madár. Hiszen nem fontos. Csak azért mondom, mert az ujságírás az a Kronosz-madár, amely már megette az egész világot, de folyton megette a saját fiait, az ujságírókat is. Szép magától, hogy így tisztában van ezekkel a mitológiai madarakkal. Tanult ujságíró sokra viheti. A pályán kívül. Magán a pályán mi lehet az ember? Szerkesztő. Az semmi. Vagy segédszerkesztő. Az még a semminél is kevesebb.

Szüik uccában voltak. Tőlük három-négy háznyi távolságban duhogott és dongott az egyik épület. A kapuja előtt villamos ivlámpa, hol elaludt, hol kigyulladt. Mintha az épület szeme pislogott volna.

Az a ház a nyomda.

Prokesch befordult a kapu alá, Schenk követte. Már itt megcsapta az az erős szag, ami utóbb betöltötte az orrát egészen. A forró ólomnak, gépkenőcsnek és nyomdafestéknek a

szaga, amely keverékből a nyomdafesték aromája a legmarkánsabb, de amiben benne van a rosszul szellőztettség, a meleg helyen dolgozó emberek bőrének a párolgása, a szedőgépek olvasztószelencéje alatt égő gáznak pállott lélekzete is.

Az egész épület folyton bugott és csattogott s a padló mindenütt mintha reszketett volna.

Az első teremben óriási fehér papirgombolyagok feküdtek egymás mellett és egymáson. A papirgombolyagok tövében nagykendőkön, zsákokon asszonyok, leányok aludtak.

Schenknek olyan idegen volt ez a látvány, hogy megállt egy pillanatra.

— Ja igaz, — mondta Prokesch — maga még nem volt nyomdában. Magának mindez nagyon érdekes lehet. Ezek az expedíciós nők, akik majd csomagolják a lapokat, ha elkészülnek. Most átmegyünk a nagy gépterem, aztán fel oda, ahol a Függetlenséget szedik.

A nagy gépteremben két óriási masina kattogott és bugott, valahogy úgy, mint a rohanó vonat, de attól mégis különbözően. A gép mindenütt mozgott, s mintha nem is állt volna egy helyben, sőt odébb szaladt volna. Ezt a benyomást Schenkben az a méter-széles papírszalag keltette, amely egy olyan papirgombolyagról futott, aminőt a kapu alatt

sokat láttak. A gombolyag, lent, a gép sarkában, hátrafelé forgott s leadta magáról azt a széles papírszalagot, mely fölfelé berohant a gépbe, lépcsősen, egyre följebb, ahol eltűnt egy tengely mögött. Ez a fölfelé menő papírszalag olyan volt, mint egy zuhatag, melynek vize azonban visszának, fölfelé vágat. Ez a fonákjára rohanó vizesés annál inkább ezt a benyomást keltette, mert valahol fönn, a második-harmadik lépcső felett a papír gőzölgött is. A legfelső tengelyen túl látta Schenk, hogy a papír egy fényes ércháromszögre siklik, amely furcsán összehajtja s azontul már nem tudta követni a szemével, hogy mi történik a papirossal. Oldalt egy kosár állt a gép mellett, abba a kosárba készen, összehajtva ugy estek a kész ujságok, ahogy Schenk a trafikokban látta őket. Egy piszkos ember folyton odatartotta az egyik kezét, ahol a gép a lappéldányokat kisorozta magából, némán számolt tiz-tiz példányt, aztán behullajtotta a kosárba a lapokat.

— Nagyon érdekes! — mondta Schenk.

— Ez a rotációs — szólt Prokesch. — Milyen gyönyörű dolgokat lehetne nyomtatni vele. De többnyire csak lapokat csinálnak rajta.

A gépteremből kis, hirtelen forduló csigalépcsőn mentek fel az emeletre, ahonnan különös csörgés hallatszott.

— A szedőgépek tesznek így, — magyarázta Prokesch.

Ebben a teremben sorjában sok kis gép állt, a rotációsnál furcsább masinák. Amint az egyik mellett elmentek, Schenk szinte megijedt a gép egy sajátságos mozdulatától. A gépnek egyik fölfelé nyuló vaskarja megmozdult és lejjebb nyult. De pontosan úgy, mintha emberi kar volna. A szedő, ingujjas, papucsos, izzadt ember, odanyult, mintha elvett volna a vaskar végén lógó ujjakból valamit, aztán a vaskar visszalendült az előbbi helyére. Közben valamennyi gép folyton csörgött és csivogott, hol egyiken, hol másikon történt az iménti fantasztikus, emberszerű mozdulat, Schenknek beleszédült a feje a látomásba.

— Kesztrane! ur! Kesztrane! ur! — kiabálta tul a gépek zivaját Prokesch.

Egy bádoggal leborított asztal mellől hosszú kékkabátos, kurtaszakállu ember kiabált vissza:

— Mindjárt megleszünk, Prokesch ur.

— Itt tördelik a Függetlenséget — mondta Prokesch Schenknek.

— Tördelik? — ütődött meg a szón Schenk, aki eddig csak a kézről hallotta, hogy tördelik.

— Ehe — felelt Prokesch — nézzen oda, mit csinál a KesztraneK.

A bádogfedelű asztalon különös, keskeny tepsik feküdtek, de a tepsiknek csak fönt és az egyik oldalukon volt szegélyük. A tepsiken frissen csillogó ólomsorok, egymás alatt. Az asztal közepén, egymástól hat, vagy hét centiméter távolságra két vaslénia állt. KesztraneK, mindkét keze mutató- és hüvelykujjásztétfeszítve, az egyik tepsi felé nyúlt és fölvelt onnan annyi ólomsort, a mennyi a két kifeszített ujj közé fért s a sorokat áttette a két vaslénia közé, vagy a kettő közül valamelyik mellé.

— Az utolsó kolonna — mondta KesztraneK és tovább működött.

Három-négy szedő jött az asztalhoz, letett rá néhány friss sort és mindegyik azt mondta:

— Ki vagyok, KesztraneK ur

— Miért kérdezik, hogy ők kik? — kérdezte Schenk Prokeschtől.

— Nem azt kérdik. Hanem azt mondják, hogy készen vannak a munkájukkal.

— Ha azt mondják, akkor miért nem azt mondják? — fűzte magában tovább Schenk, de már nem mert szólni.

— A Szeniczei urtól jön még valami? — kérdezte KesztraneK.

— Jön fene, — válaszolt Prokesch.

— Akor beveszem a hafért.

Még mielőtt Schenk megkérdezte volna, Prokesch már magyarázta:

— A hafér az olyan cikk, ami csak akkor kerül be a lapba, *ha belefér*.

— És — kérdezte gyorsan Schenk, hogy aztán ne kelljen tovább kérdeznie, — mért vannak a szedő urak mind papucsban?

— Atavizmusból, — felelte Prokesch. — Darwinisztikus dolog ez. Ön, aki olyan kitűnően tudja a mitológiát, erről is hallott bizonyosan. Mikor még nem voltak szedőgépek, a szedő a szekrény előtt állt és valóban szedő volt, mert a szekrényből szedte a betűt. Most, amint látja, nem szedi, hanem épp úgy pötyögteti a klaviaturán, mint akármelyik kisasszony az írógépen. Most a szedőt inkább pötyögtetőnek kellene nevezni. De mikor valóban szedő volt a szedő, akkor fáradságos volt a keménysarku cipőben egész nap a szedőszekrény előtt állni. Tehát a szedő levette a cipőjét és sarkatlan papucsot vett föl. Most a szedő nem szed, tehát nem szedő, nem áll, hanem ül a billentyűi előtt, de azért mégis leveti a cipőjét, mert már atyái levették.

— Jó kedve van a Prokesch urnak — szólt oda harapósan egyik szedő a billentyűk mellől.

Prokesch halkabban mondta Schenknek:

— A szedővel nem lehet viccelni, mert a szedő a legjobban szervezett ipari munkás. Az ember a szedőnek mondja a jónapot és a bizalmiférfiutól kapja a fogadjistent. A szedők már rég tulfejlődtek a létminimumért való harcon. Ők, hogy új kifejezéssel éljek, a munkabért maximálták, a munkát minimálták s már ott vannak, hogy hat napi munkáért hét napi fizetést vesznek föl.

— De mért? — kérdezte Schenk.

— Mert a föld gömbölyü, — felelt Prokesch s ezzel fejezte be mondókáját:

— Bár csak az újságírók husz év mulva ott tartanának, ahol a szedők tiz évvel ezelőtt tartottak!

— Mehetnek a kolonnák? — kérdezte egy félig meztelen munkás Kesztranektől.

— Szerkesztő ur, tessék átnézni a kolonnákat! — szólt Kesztranek.

Prokesch nagy, nedves papirlapokba nézett bele, amikre — de sokkal feketében, mint rendesen — a Függetlenség volt nyomtatva.

— Mennyi marhaság! — mondta Prokesch, míg a nedves lapokat nézte, aztán hozzátette:

— Mehetnek!

— És az utolsót tessék talán így meg-

nézni. Csak a börze van rajta, meg a sport, meg a hafér.

Közben KesztraneK egy nagy vaskeretet rakott a két vasléc körül sorakozó ólomso-rok köré. A félig mezitelen munkás csavarni kezdett egy srófot a keret körül. Prokesch közéjük hajolt, úgy nézte, amit néznie kellett.

— Nincs eltördelve? — kérdezte Kesz-traneket.

A kurtaszakállu ember sértődötten felelt:

— Mikor tördeltem el én a Független-séget?

— Például tegnap, — mondta Prokesch — mikor a napihirek közé három sor került a színház-zenéből.

KesztraneK megtörölte a kezét egy csomó kócban, Prokesch felé fordult:

— Szerkesztő ur, ebbe a mai lapba már megint semmi sincs.

— Hát mi lenne benne? — vont vállat Prokesch.

— Valami olvasnivaló.

— Hát mi az, ami benne van?

— Hasalások.

Prokesch elmosolyodott és ezt mondta Schenknek:

— Látja, barátom: KesztraneK ur, a mettőrünk, vagy rövidebben a metrompá-

zsunk, milyen szigorú hozzánk! Szigorú, de igazságos. Mi a példányszámunk, öreg cenzor?

— Példányszám! — legyintett a kezével Kesztranek. — A mi példányszámunk már régen nem példányszám.

— Mégis?

— Kimegy a nyomdából ötezerhatszáz példány, visszajön a trafikokból ötezerhétszáz. Már rég nem érdemes a mi lapunkat rotáción nyomni.

— Nana. Több jön vissza, mint amennyi kimegy?

— Persze. A trafikosok szórakozottságból a többi lap megmaradt példányát is nekünk adják vissza, nyilván. Azt hiszik, hogy ami megmarad, az mind Függetlenség.

A mettőr fekete szakálla nevetett a saját viccén.

— Mit gondol, Kasztorkám, meddig húzzuk még?

— Hát nem sokáig. Az öreg Porgesz ma itt volt nyomdászamlát fizetni. Még sárgább lett tőle a szakálla. Azt mondta, — éppen fent voltam az irodában — hogy ő a marháról húzza a bőrt, az urak ő róla. De ő nem marha.

— Azt az ember csak halála után mond-

hatja el önmagáról — szólt Prokesch és megkérdezte Schenkttől:

— Hogy is hijják azt a görög bölcsét, aki ezt kiabálta a gilotin alatt?

— Szólónak — egészítette ki Schenk Prokesch klasszikus járatosságát.

— Isten vele, Kasszelik! — Prokesch kezét nyújtot Kesztraneknek, aki előbb még egyszer megtörülte a kezét a kócban.

— Jön a kávéházba Senki ur?

Schenknek zugott a feje. Sok volt neki mindaz, ami este nyolc óta történt vele, amit látott, amit hallott. Nem volt álmos, sőt éberebb volt, mint rendesen, de szeretett volna már megpihenni, hogy ne kelljen olyan szavakat hallania, amiket nem ért, új és még újabb emberekkel megismerkednie, bocsánatot kért hát, hogy ma nem megy a kávéházba, inkább máskor.

— Szolidság: gyönyörű erény — szentenciázott Prokesch. — Ha az újságírók aludnának, mikor nem dolgoznak, vagy ha dolgoznának, mikor nem alusznak, a magyar prés volna az első a világon.

— Hát nem alusznak?

— Nem. Csak a munka idejében: dél-előtt.

— És nem dolgoznak?

— Nem. Csak az alvás idejében: éjszaka.

- Hát mit csinálnak?
- Semmit. Ujságot írnak.
- Az nem munka?

— Nem. Csak dolog. Amivel az emberek foglalkoznak: az csak dolog. Aminek eredménye van: az munka. Ne felejtse el a magyar közmondást: „Munka után édes a nyugalom“. Nem dolog után. Csak az nyugodhat, aki végzett valamit. A bibliában is az áll, hogy „a hetedik nap megnyugodott“. Azt gondolja, kedves Senki ur, hogy a jóisten, közben, a hét nap alatt ki se szuszogta magát? Csak úgy a könyökéből kirázta az eget, a földet, a csillagokat? Pihent biztosan. De nyugalomról csak azután volt szó, miután látta, hogy valami kijött abból, amivel foglalkozott. Az akkor már *munka* volt. Ezért tévednek, akik úgy fogják fel, hogy a jóisten a világ főszerkesztője volt. Istenem! mi lett volna akkor a világból?!

Prokesch abbanhagyta a bölcsekedést:

— Jőjjön holnap korán a redakcióba. Legyen ott már délután ötkor. Legalább lesz ki-vel beszélgetnem.

Schenk I. János, postatakarékpénztári hivatalnok, illetve Senki János, a Függetlenség belső munkatársa, bugó fejjel hazabaktatott.

Egész éjszaka a legfurcsább álmai voltak. Azt álmodta, hogy csuf idő van, esik valami

az égből s ő ül a papiros előtt, hogy megírja az időjárás-rovatot, de hasztalan néz ki az ablakon, nem tudja megállapítani, hogy mi esik s mikor egy-egy pillanatra mégis az agyába nyilallik, hogy mi az, ami esik, nem tudja elcsipni a szót s nem tudja leírni papírra. Porgesz Lázár és társa pedig folyton a háta mögött áll és fejét csóválva mondogatja:

— Fiatal ember, csalódtam önben!

Schenk kéri az öreg Porgeszt, ne haragudjon; de az öreg kérlelhetetlen és büntetésből bedobhatja a rotációsba, fent, ahol a papír füstölög. Schenk lefelé hengeredik a papíruzhatagon, amely fölfelé rohan s belezuhan a kosárba és egyre több nyomdafesték szagu lappéldány tornyosodik a feje fölé. Már azt hiszi, hogy megfullad, mikor egy karcsu, fehér női kéz elkezd leszedni a feje felől a lapokat. A kosár előtt egy világoskék ruhás nő áll, világoskék napernyővel a feje szőkesége fölött, az a nő, akivel a ligetben ismerkedett meg multkor. A világoskék nő kiszabadítja és a karját nyújtja neki:

— Jőjjön, Schenk ur, sétálni

Ő boldogan huzódik a nőhöz, akinek a teste, ebben a forró fülledtségben, olyan jó hűvösséget áraszt és kimegy vele a nyomdából, ki, ki a zöldbe, a frissbe, a jószagu tavaszi ligetbe . . .

IV. FEJEZET

Hogyan hal meg egy magyar ujság, illetve hogyan nem tud meghalni? Senki ur közjogi helyzete a haldokló lap szerkesztőségében.

Senki János már egy hónapja dolgozott a Függetlenség szerkesztőségében és nem dolgozott egy tollvonásnyit sem a hivatalában. A hivatalársai tisztelték és Rechnitz ur egy alkalommal a nyilvánosság emberének nevezte. Elnézték neki, hogy későn jár be s valósággal eldolgozták a keze alól a munkát.

A lapnál ellenben mindenki minden munkáját övele végeztette.

Alig volt ideje körülnézni a legközvetlenebb környezetében. De azért látott már. Nyiladoztak a szemei s nemcsak képe, hanem véleménye is volt fársairól.

Legérdekesebb volt köztük Csopaki Artur, a szerkesztő, nagy, magas, erős ember, aki csupa tüzlángnak és energiának látszott; ha beszélt, a tollával sarkából fordította ki a világot, husz esztendőre való reformtervei és

purifikáló ötletei voltak. De magától az írástól reszketve félt.

Egy délután bejött a redakcióba:

— Uraim! — mondotta — gondolkodtak-e már az állami díjnokok helyzetén? Döbbenetes helyzet! Rosszabb a néger rabszolgákénál! Én most beszéltem egy díjnokkal! A szívem vérzett, olyanokat hallottam! Segíteni kell rajtuk, sürgősen segíteni! Vezércikk-ciklust kezdek. Tíz-tizenkét vezércikkben írom meg azt az iszonyu nyomort, amiben ezek a páriák sinylődnek!

— Mikor kezded? — kérdezte meg tőle Prokesch.

— Ma, barátom, még ma! Ez a kérdés nem tűr halasztást.

— Akkor eriggy be a szobádba és írj.

— Mingyárt, csak elmondom nektek...

És elmondta nekik.

Aztán visszavonult a szobájába s egy fél óra múlva jött csak ki. Ezzel:

— Barátom! Azt a vezércikk-ciklust vasárnap kell elkezdni. Hogy többen olvassák, hogy mindenki lássa.

— Igazad van, — mondta Prokesch.

— Vasárnap kell elkezdni és vasárnap kell befejezni, hogy az elejét és a végét az illetékesek okvetlenül a szemük elé kapják. Az hét cikk lesz. De óriási.

— Jó — mondta Prokesch.

Szombaton délután, mikor a vasárnapi vezércikket meg kellett volna írni, Csapaki bejött és megkérdezte a fiuktól, hogy elkezdje-e a vezércikk-sorozatot ma, amikor nincs kellőképpen diszponálva s nem tudna olyan erélyes hangot megütni, mint amire szükség volna.

— Kezdd máskor, — mondta Prokesch.

— Nem tudom, nem volna-e elég *egy* vezércikk? Azt a minisztériumban is elolvassák jobban, mint az egész sorozatot.

— Egy cikk is jó.

Csapaki az *egy* cikk mellett döntött. De nem írta meg. Egész héten át kereste a formát. Több ízben fájt is a feje. Csütörtökön azt mondta, hogy jobb volna riportot csinálni a díjnokokról. Sajnos, ő nem ér rá utána járni, pedig ezt az ügyet legszemélyesebben szeretné intézni. Pénteken egy terjedelmes fejcikket óhajtott írni a dolgról . . .

Szombaton este behívta Senkit és ezt mondta neki:

— Legjobb lesz, ha egy rövid, de nagyon markáns ántrefilében összefoglalja mindazt, amit a díjnokokról elmondtam. Nagyszerű hatása lesz.

Senki irt husz sort a díjnokok nyomoráról, odaadta a kéziratot Prokeschnek, aki

nyugodtan ráírta a nyomdai jelzést s csak ennyit mondott:

— Ezek a Csofari vezércikk-sorozatai. Micsoda nagyszerű ujságíró volna ez az Artur, ha a szájával írhatna!

A hatalmas szobában Senki mellett jobbról Sikorszky Sándor ült, a novellista, balról Remete Pál, a lírai költő.

Sikorszky az ókori novellák speciálistája volt. Csak görög és római figurákat rajzolt alkotásaiban. De mert mindössze hat polgárit végzett, latin és görög adatait mindig a lexikonból merítette, amit a kávéházban szorgalmasan tanulmányozott. Ugyanonnán latin és görög közmondásokat is kiírt, amiket néha kissé félreértett vagy félremagyarázott. De baj nem lett. Senkisémet vette észre a klasszikus bakklövéseket. Az olvasók, még azok is, akik latinul tudtak, megnyugodtak benne, hogy egy helyes, ahogy az író írja. Az írónak csak jobban kell tudnia!

Remete Pál a legújabb francia költői iskolák követője volt, Rimbaudról, Verhaerenről, Mallarméről rajongva beszélt. Páris volt álmai álma és már évek óta tervezte, hogy vesz egy francia nyelvtant, amiből tájékozódást szerez a francia nyelvről, amit a mostoha sors megtagadott tőle, mert Remete vi-

szont gimnáziumban hagyta abba tanulmányait.

A negyedik asztal Domahídi Arnoldé volt, a Függetlenség politikai munkatársáé, a szerkesztőség legbutább emberéé, aki mindennap fentjárt a pártkörökben, beszélt a vezető politikusokkal s annyira hozzászókkott ahhoz, hogy azt a semmit, amit azok mondtak, mondatokba öntse, hogy amikor ő maga beszélt, akkor is csak a semmit tette át szavakba. *Valamit*, amit esetleg gondolt, határozottan kifejezni már nem tudott.

Volt még a Függetlenségnek egy közgazdasági munkatársa is, Vámoscher Emil, aki nem vett részt az általános szegénységben, mely a lap munkatársait egyébként kivétel nélkül jellemezte s a színház, zene, képzőművészet rovatot, valamint az embersportot Kardos Bernát vezette. Kardos darabokat írt, amik a három budapesti kőszínház irodáiban vándoroltak és bujdokoltak, különböző tárgyalások alapját képezték, de színre, végül, vagy Budán vagy a Kis-Szinkörben kerültek, ha Budán, akkor három felvonásban, ha a Kis-Szinkörben, akkor csak egy felvonásban, kivonatolt és sűrített cselekménnyel.

Voltak a Függetlenségnek még bejárói is, egész tarka emberáradat: egy tanár, aki akkor jött, ha irodalmi évfordulók voltak és emlé-

kezni kellett; egy piktor, aki a zsüritlen kiállítások eszméjét propagálta; egy színész, aki mindig Dériné ifiasszonyról szeretett volna még-egy cikket írni; egy orvos, aki a népszerű orvosi ismertetésekét óhajtotta meghonosítani; egy filozopter, aki az egyetemi tandíj-elengedésért folyamodókat képviselte minden szemeszter elején; egy fiatal lipótvárosi, aki a Kaszinóban történeteket árulta el, hogy kiírják őket; egy nőköltő, akinek verseiből mindaz a kéj áradt és bugyborékol, amit az emberiség több ezer év óta gyakorolt e földgolyón . . . Egy olyan embersereglet, amelynek minden tagját pénzért lehetett volna mutogatni.

Ha ezek mind be tudták volna írni a lapba, amit beleírni akartak, akkor a lap talán nagyon érdekes lett volna.

Igy azonban nem volt érdekes és a publikum nem törődött a Függetlenséggel.

Porgesz Lázár és társa minden harmadnap megjelent a redakcióban, megfenyegette az urakat, hogy a lapot beszünteti. De nem szüntette be. Prokesch megmagyarázta Schenknek, hogy azért, mert a bankközgyűlések ugyan elmultak már, de a Függetlenség még nem kapta meg mindenünnen a pausálét. Az öreg még reméli, hogy egy kis pénzt összehozhat.

Schenket, aki különösen megnyerte Por-

gesz rokonszenvét, az öreg többször félrehívta és mondogatta neki:

— Senki ur, maga tisztességes embernek látszik, maga talán jó családból származik. Jó családnak pénze is van. Vegye meg tőlem a lapot. Magának félig ingyen odaadom.

Schenk mindig csodálkozott rajta, hogy miért éppen őt tiszteli meg Porgesz ezekkel az ajánlatokkal. Egyszer meg is kérdezte. Porgesz ezt felelte rá:

— Maga, barátom, keresztény. Keresztény embernek nagyszerű, ha lapja van. Minden lehet belőle. Még miniszterelnök is. Egy zsidóból mi lehet, ha mégannyi lap áll is mögötte? Na, mi? Még akkor is, ha ő maga a Vázsonyi Vilmos?! Mondjuk: udvari tanácsos. Az a legtöbb. És az nekem nem kell.

— Miért nem?

— Mert nekem azt se adják. És amit nem adnak, az jobb, ha nem kell az embernek.

Ezek a beszélgetések mindig azzal végződtek, hogy Schenk nem vette meg a lapot. Miből vette volna meg?

De szeget ütött a fejébe, hogy mióta újságírók közt forog, mennyiszor hangsúlyozzák és huzzák alá az ő keresztény voltát. Azelőtt nem is tudta, hogy olyan jó Magyarországon kereszténynek lenni.

Május másodikán, a munkaszünetet kö-

vető napon, nagy skandalum volt a Függetlenség szerkesztőségében. Porgesz Lázár és társa mint egy oroszán rohant be:

— Vámoscher urat keresem, — kiabálta — Vámoscher Emil urat, a lapom közgazdasági munkatársát, aki lapáttal lopta ki a pénzt a zsebemből! Lapáttal!

S mert az öreg a nagyobbik szobában, a teljes nyilvánosság előtt kiabált, Csopaki közbelépett:

— Kérem, Porgesz ur . . . egyik kollégánkról van szó, kinek hozzáférhetlensége . . .

— Kollégánk? — harsogott a sárgaszakállú kis ember. — Maguknak kollégájuk, nekem nem. Hozzáférhetetlen? Vámoscher urhoz, az én lapom közgazdasági munkatársához, az nem fér hozzá, aki nem akar. Azért fizetem, hogy másokat kiraboljon, és engem rabol ki. Hol itt a zsványbecsület? Ez a borszakmában nem szokás. Ott tisztességes tolvajok vannak.

— Miről van szó? — érdeklődött Csopaki.

— Azt majd megmondom Vámoscher urnak!

Vámoscher, aki mindenkinél később járt be, éppen érkezett.

— Jó, hogy jön! — riadozott elébe Porgesz. — Jó, hogy jön!

— Parancsolni kegyeskedik? — kérdezte

Vámoscher, aki mindig nagyon udvarias volt és nyáron is keztyűt viselt.

— Nem kegyeskedem! Ön kegyeskedik majd megmondani, mi van a Részvénybank háromezer koronájával.

— Kivánja, hogy a lap gazdasági ügyeiről itt, a plénum előtt? ...

— Plénum! Plánum! Bánom is én! Nekem nincs mit szégyelnem. Hogy egy bank, ha tranzakciót csinál, ad a lapnak, azt nem kell szégyelni, de hogy egy bank megvesztegeti a közgazdát és nem ad a lapnak, azt már lehet szégyelni.

Vámoscher elvörösödött.

— Kegyeskedjék vigyázni a szavaira!

— Nem kegyeskedem. A Részvénybank a mult héten tranzakciót csinált, erdővel, Vámoscher ur azt hiszi, hogy mert az erdő nem bőrből van, én a tranzakciót nem tudom? A Részvénybank háromezer koronát adott minden lapnak, a legkisebbnek is, és háromezer koronát borítékozott a közgazda uraknak. Csak a Függetlenség nem kapott semmit, de Vámoscher urnak, az én közgazdámnak, ezer koronát borítékoztak! Vámoscher ur, az én közgazdám, eladta az én háromezer koronámat hétszázért. Jó üzletet köt Vámoscher ur.

— Rágalom — mondta nagyon egysze-

rüen Vámoscher, aki közben már megtalálta a kontenanszát.

— Ugy? — toporzékolt Porgesz. — Hát kapott a Függetlenség háromezret?

— Nem kapott.

— Hát kettőt, vagy egyet!

— Nem kapott.

— Hát mit kapott?

— Egy vasat se kapott.

— És miért nem kapott?

— Mert amint Porgesz urnak, enyhébb szavakban, már többször megmondtam, magunk közt, de amit most, hogy skandalumot csap a kollégáim előtt, nyiltan is kijelentettek, mert a Függetlenség egy döglött lap, amelynek senkise akar semmit se adni. Tiszta csoda, hogy közgyűlések óta tizenhétézer koronát mégis összehoztam.

— Nekem tizenhetet! És mennyit magának?

— Ahhoz semmi köze Porgesz urnak.

— És az ezer korona? Mikor a többi közgazda urak csak háromszázat kaptak? Ahhoz sincs közöm?

— Nincs. Azt nekem a Részvénybank nyújtotta.

— Az én háromezremért.

— Nem!

— Hanem?

— Mert szolgálatokat tettem a banknak.

— Hol? A lapomban! Az én lapomban teszi a szolgálatokat és az én zsebemből veszi ki a pénzt! Betörés!

— Kikérem magamnak. És már ajánlom is magamat!

Vámoscher nagyon nyugodtan föltette a kalapját és kísétált.

— Fogják meg! — kiabált Porgesz. — Elmegyek az Ujságíró-Egyletbe, megkérdezem az elnöktől, hogy ezt lehet-e? A sajtóbíróshoz megyek! Az majd megmondja, szabad-e kirabolni egy ártatlan laptulajdonost? A lap holnap megszűnik és az urak visszaadják a fizetésüket, amit felvettek! És a lapot eladom és nem engedem, hogy engem tovább is pió-cázzanak!

Ezzel Porgesz Lázár és társa is kalapot csapott ősz fejére és elvágtatott.

A szerkesztőség lármásan fogott hozzá az eset megbeszéléséhez.

Az irodalmi elemek, Sikorszky és Remete megdöbbenve hallották, hogy az ujságírás körül ezerkoronákat is lehet keresni, egyszerre, egydarabban, egyborítékban! Pláne olyan lapnál, mint a Függetlenség, ahol a legnagyobb fizetés, Csopakinak, a szerkesztőnek a fizetése, ötszáz korona volt s a többi százhusz és háromszáz között ingadozott, de

mindig erősebben vonzódva a százhusz, mint a háromszáz felé. Tudtak róla, hogy Mikszáth háromszáz koronát is kapott egy tárcáért, de egyrészt meg voltak győződve róla, hogy ez is csak nagyon ritkán történt meg, másrészt azután ezen túl el sem képzeltek lehetőségeket. Ők ketten azon a véleményen voltak, hogy amit Vámoscher csinált: disznóság.

Domahidi Arnold bizonyos parlamenti vesztegetéseket emlegetett. Ugy vélte, hogy ez az eset nagyon hasonlít azokhoz, de föntartotta magának azt a jogot, hogy ítéletét további delibéráció tárgyává tehesse. Kardos Bernátnak mondták, hogy Porzsolt Kálmán egyszer ezer pengőt adott Verő Györgynek, mert idejében elhozta a darabja kéziratát. De az régen volt!

— Uraim! uraim! — mondta Prokesch — én ugyan ellensége vagyok a középkori istenítéleteknek, tehát nem tenném a tűzbe a kezemet Vámoscherért, de csakugyan el tudom képzelni, hogy a Részvénybank nem akart adni a Függetlenségnek, amelyet, enyhén szólva, megszűnőben lévő orgánumnak tekinthet. S ha már a Részvénybank megta-
karit háromezret, mért ne legyen ebből Vámoschernek hétszáz korona haszna? A Függetlenség megszűnhet holnap reggelre, Vámoscher nem szűnhet meg s akármelyik lapnál,

ahová belép, szivességeket tehet a banknak. Lapok és bankok viszonyának *részletein* nem lehet felháborodni. Vagy fel méltóztatnak háborodni az *egészen*, vagy ne méltóztassanak belekotkodálni a dologba. Ez közgazdaság, ehhez mi, *csak*-szellemi-munkások, nem értünk. Térjünk át a lapcsinálásra, mintha semmisse történt volna s főként mintha semmisse fogna történni. Mi ki vagyunk fizetve jövő elsejéig, nekünk dolgoznunk kell. És a végkielégítésünk se aggasszon bennünket, mert mindegyikünknek van annyi előlege, amennyi a várható végkielégítés lehetne.

Sikorszky, az ókori novellák specialistája, jelentkezett.

— Nekem csak száz korona előlegem van.

— Légy nyugodt, annál több van Csopakinak! Amit bőr-bácsi rajtad nyerne, elvesziti rajta. Kéziratot kérek, uraim. Kardos, te ird meg azt a Verő-féle ezer pengőt, mint színházi emlékezést. Ird, hogy Lauka Gusztávtól hallottad. Senki ur! talán viccből máma meg lehetne nyitni azt az időjárás-rovatot, amire magát az öreg szerződtette. Bele kellene irni, hogy nagyon zivataros idő volt, borzasztó menykőcsapásokkal.

Ezen mindannyian nevettek és kiki leült az asztala mellé, valamivel pizmogni, vagy cigarettázni. Most már komolyan azon törték

a fejüket a fiuk, hova lehetne elszerződni. Állás azonban nem sok kínálkozott, s ami kínálkozott, az sem éppen a Függetlenség munkatársait várta. A fiuk immel-ámmal elvégezték azt a munkát, amit elvégzendőnek tartottak; akinek még maradt valamije hét óráig, az szép csendesen odavitte Schenkhez és megkérte, hogy csinálja meg helyette. Aztán a két költő és a politikus leültek ma-kaózni. A színházi ember hol egyiknek, hol a másiknak lapjára tett és mindegyiken veszi-tett. Prokesch a bécsi lapokat bujta, Csopaki visszavonult a szobájába, Senki ur dolgozott és a szolgálta ivott az előszobában . . .

V. FEJEZET.

A riporter véletlenül meglát valamit. Közvetlenül ebből semmisen következik.

A cigarettafüstből, a gondból, a zagyvaságból jőjj ki velem, jó olvasóm, a tavaszi ligetbe. Ma, május másodikán, kicsit megviselt és elhasznált ugyan, mert tegnap volt elseje, amikor a város tavaszi ünnepet ült s a szemetekocsisok májusfát tüzködtek lovaik füle mellé s Budapest összes cselédei és ifju szakmunkásai már hajnali négytől kezdve éldelték a kikelet áldásait itt, a ligetben, melynek alig négyhetes füve ennek következtében helyenkint tulságosan le van heverve, s a tavaszi virulmány tegnap óta tulsok zsiros pergamenpapírt és ujságpapírost termett szanaszét a gyepágyakon; de mindegy: a fákon mégis friss-zöld a levél, a fü és bokor mégis tisztára szüri a levegőt, s ha már valahol lenni kell s az ember nem lehet a Montblanc jegén a csillagásztoronyban (föltéve, hogy van ott csillagásztorony, amit nem tudok, mert még nem voltam

ott), akkor inkább a Stefánia-uton legyen, mint a Függetlenség redakciójában.

Vagy ne is a Stefánia-uton, ahol mégis járnak és ülnek levegőzők, hanem a Viztorony mögött, azon a már kövezetlen és rosszulvilágított uton, amit egyik oldalról a versenypálya szegélyez, a másikon, ha jól emlékszem, semmi; ahol bolgár kertészetek szagát érzed, ifjú kelkáposzta és öreg öntözőcsatornák szagát, amit nem lehet jószagnak nevezni, de rosszát sem szabad bélyegezni.

Ezen az uton, melynek nevét voltam bátor elfelejteni, mert ha valaha életemben jártam ott, mindig csak tilos dologban jártam, ezen az uton este hét órakor fel és alá sétált Szeniczei-Gül-Baba, a Hazugság Rózsáinak Atyja, a Függetlenség rendőri riportere. Nem azért sétált itt, hogy megtudjon valamit, hanem azért, hogy találkozzon valakivel.

Az ugy volt kérlek, kedves olvasó, hogy április harmincadikán délelőtt a főkapitányságon, ahol a rendőri sajtóiroda van s ahol Szeniczei véletlenül jelen volt, mert egy rokonának valamely kihágási dolgát akarta elintézni, megjelent egy feltűnően szép nő, aki tanunak volt beidézve egy rendőri nyomozás alatt lévő ügyben. Szeniczei résztvett a tanukihallgatáson, bemutattatta magának a nagyon gyönyörű hölgyet a kihallgatást vezető

rendőrtisztviselővel, s a jegyzőkönyv felvétele után hazakisérte a nőt, aki keservesen panaszkodott, hogy harmadszor jelenik meg, mint tanu a rendőrségen, pedig már először megmondta, amit tud, arról a fiatal sikkasztóról, aki a házukban lakik s akit csak látásból ismert. A hölgyet Szedlák Amáliának hívták és tanítónő volt az Aréna-uti elemi népiskolában, s cserébe azért, hogy Szeniczei megígérte, hogy közbenjár, ne idézzék be többször Szedlák kisasszonyt, Szedlák kisasszony május másodikára találkát adott a Szerkesztő urnak, ide, a Viztorony mögé.

Szeniczei, a ravasz ujságíró, az élet kiünő ismerője, persze el is jött a találkára, Szedlák Amália kisasszony ellenben, minden jel arra vallott, nem jött el. Szeniczei kicsit boszankodott, de azért várt még, hátha a hölgy csak késik; de már megvigasztalódott, azon a fantasztikus történeten, amit közben fejében szőtt, s amit diszkréten el fog mondani a többieknek, arról a bárókisasszonyról, akivel...

Mit részletezzem? A történet, mire elkészül, gyönyörű lesz, s a legvalószínűbb részlete sem fog úgy hangzani, hogy csak egy pillanatig is elhíhesse valaki.

Mig Szeniczei föl és alá járt, nem vette észre (— a riporternek olyan élénk szimata

van, mint a legjobb detektívnek: semmit, ami körülötte történik, észre nem vesz —), hogy egy zárt autó, nagyon szép és nagyon eszedes, szintén fel és alá sétál a Viztorony mögötti kövezetlen uton. Azt sem látta, hogy a Stefánia-ut végéről a rendőr is átkerült ide és folyton köszönni szeretne a Szerkesztő urnak, akit a főkapitányságról ismert és akit szeretne megkérni valamire.

A rendőr, kint az uttesten, éppen Szeniczeivel egyirányba ért, s az autó kettejük közt haladt el, mikor a következő furcsaság történt:

Az autó zötytyent egyet, egyik hátsó kereke lebillent a tengelyről, a karosszéria kicsit féloldalt fordult s abban a pillanatban a felső borító-szerkezet, mint egy nagy bőrvirág, szétnyílt. A zárt autóból nyitott autó lett, s egy kis kurta női sikoly hallatszott belőle.

Erre a sikolyra nézett oda Szeniczei. Érdemes volt odanézni. Egy őszfejű urat látott, aki egy szőkefejű hölgy nyakát csókolta éppen. Az egész látomás egy másodpercig tartott csupán, mert az autó szétnyíltának második másodpercében az őszfejű ur már nem csókolta a szőke hölgy nyakát, s a hölgy, akit az autó billenése szinte rádobott utitársára, ideges kézzel kapkodta össze kebelén elrendetlenedett toalettjét.

A rendőr szalutált, a soffőr leugrott és

a fejét vakarta s Szeniczei ott állt és először életében, akaratlanul szemtanuja volt valaminek, ami érdekes.

A rendőr azért szalutált, mert az őszfejú ur gróf Füredy Fábián volt, a kultuszminiszter. A soffőr azért vakarta a fejét, mert a szőke hölgy nem Füredy grófné (régén) született báró Kellner Jolán volt, hanem valaki más. És Szeniczei azért látott érdekeset, mert a hölgy — társasági lapok fényképeiből még Szeniczeinek is tudnia kellett — Doktor Cziller Baláznak híresen szép felesége volt, azé a Cziller Balázsé, akiről senki sem sejtette, hogy mért lett, minden más jelölt mellőzésével, olyan hirtelen, a tanügyi osztály vezetője.

A harmadik másodpercben Szeniczei már odábbment; gyorsan a Viztoronyig, onnan szaladt tovább a villamosig, hogy legalább a szerkesztőségben elmondhassa, mit látott, illetve mit nyomozott ő ki, szenzációsan érdekeset.

A soffőr kisegítette a kegyelmes urat, akinek kicsit reszketett a lába. Czillerné leszökent és az autóból kikapta kalapját, föltette, igazgatta, fátylát arcába huzta s az esemény négy szereplője nem tudott mit kezdeni. Czillerné halkán odamondta a grófnak:

— Kérem, beszéljen a rendőrrel.

Gróf Füredy kiegyengette magát, előtapo-

gatta a szivartárcáját s mire megkerülte az autót s a rendőr elé ért, már ki is vett belőle egy szivart.

A rendőr ismét szalutált.

— Na barátom . . . — mondta Füredy.

— Parancsára, kegyelmes uram! — mondta a rendőr.

— Ismer maga engem?

— Igenis, kegyelmes uram.

A gróf egy hanyagnak készülő, de kissé rezgő kézmozdulattal oldalt mutatott a lefátyolozott hölgy felé:

— A feleségemet, a kegyelmes asszonyt is ismeri?

— Igenis, kegyelmes uram . . .

A gróf szemé-sarka megrándult. A rendőr kiegészítette mondatát:

— . . . most már ösmerem a kegyelmes asszonyt.

— Nahát akkor . . . — mondta Füredy nyugodtabban, mert a rendőr arcán semmit sem látott tükrözni abból, hogy itt most valami különös történt volna. De azért végkép meg akarta nyugtatni magát:

— És . . . mondja . . . barátom . . . nem volt itt senki?

— Nem, könyörgöm . . .

A gróf levette a kalapját és végigsimitotta a homlokát. A rendőr befejezte a mondatát.

(most már a lefátyolozott hölgy is ott állt a gróf mellett):

— Csak a Szeniczei ur.

— Szeni . . .? Ugy . . . — és a gróf a hölgyre nézett megnyugtatóan. — Az barátja magának, mi? Itt beszélgették, mi?

— Nem, könyörgöm. A Szeniczei szerkesztő ur . . .

A hölgy megint felszisszent. Fűredy grófnak sápadt lett az arca.

— Melyik lapnál? — kérdezte Czillerné.

— Vagy a Friss Ujságnál, vagy a Budapestnél — mondta be a rendőr azt a két lapot, amit olvasott és amit cím szerint ismert.

— Fábián! — mondta Czillerné — be kell gyorsan menni a városba! Ha az az ember ujságíró, csinálni kell valamit!

— Hm . . . — mondta a gróf és a félrebillent autóra nézett.

— Menjen maga előre . . . együtt nem mehetünk . . . nincs még sötét . . . maga menjen a Csömöri-utig, ott kap talán egy fiakkert . . . én a Fásoron megyek . . .

— Adélka! — mondta halkán és gyöngéden a gróf.

— Menjen, menjen! — felelte türelmetlenül a nő.

A gróf még a soffőr felé szólt:

— Izé . . . Sebestyén . . . telefonáljon valahonnan . . . valamiért . . .

Aztán legyintett a kezével és elindult. Czillerné velement a Viztoronyig.

A soffőr meg a rendőr ottmaradtak:

— Én már napok óta mondom, — magyarázta a soffőr a rendőrnek — hogy a borító rosszul kapcsolódik. De a kegyelmes ur nem küldte a műhelybe a kocsit.

— Hát a kerék? — mondta a rendőr.

— A kerék, az nem baj.

— Pedig az tört le.

— Mind a négy letörhetett volna, az nem baj. Csak a borító ne esett volna le . . .

— Azt olyan nehéz visszacsinálni?

— Azt se. Inkább is azt nehéz, hogy egy szerkesztő ur volt itt a defektnél. Na gyerünk . . . Maradjon addig a gép mellett, biztos ur, amíg én telefonálok.

És a soffőr is elment, hogy a legközelebbi kávéházból betelefonáljon egy autógarázsba.

A rendőr belekukkant a kinyitlt, félrezökent autóba. Még most is nagyszerű parfóm áradt belőle. Valamelyik sült tésztának otthon, amit nagyon ritkán ettek, szokott ilyen szaga lenni.

— Hejnye! a jószagu istenüket! — mondta a rendőr hangosan és magában még hozzágondolta: Milyen szép fiatal felesége van

az ilyen vén totyakosnak! Nem csuda, hogy még itt is puszilkozik vele. Én is azt cselekedném egész nap, ha az asszonynak ilyen gyöngö-finom szagocskája volna.

Negyednyolckor megjelent a Függetlenség szerkesztőségében KesztraneK ur, a mettört. Ebben ugyan semmi különös nem volt, de azért mégis. A lap első ideiben ugyanis a szerkesztő gyakran kérette magához a mettört, hogy a lap formáját, a cikkek elhelyezését megbeszéljék. Utóbb azonban, mikor már világos volt, hogy nem érdemes erőlködni, a Függetlenség nem fog a *Matin* nagyszerűségével fejlődni, KesztraneK ur elmaradt, a szerkesztőség a szolgálával küldte át kéziratait a nyomdába, legföljebb ha egy-egy szedőgyerek jött át valami sürgősért. Mindamellet feltűnő nem volt, hogy KesztraneK itt van. De rendes dolog sem.

KesztraneK ujságpapirba csavart papircsomót hozott a kezében.

— Na, KesztraneK, mi jót hoz? — kérdezte tőle Prokesch.

— A szerkesztő urral akarok beszélni.

— Énszerkesztő urral? Vagy Csopakival?

— Vele.

— Tessék, Kasztorkám. De Csopakinak nem lesz valami nagy beszélő kedve ma.

KesztraneK bement Csopakihoz, csende-

sen beszélt vele, hogy mit, nem lehetett kihallani, ellenben Csopaki többször hangosan és izgatottan mondta:

— Lehetetlen! Ez lehetetlen!

(Ez már kihallatszott.)

Aztán az ajtó kinyílt és Csopaki jött ki rajta előbb. Sápadt volt.

— Uraim! mondta. — Uraim! Ez lehetetlen! Porgesz ur elrendelte, hogy a lapot ne szedjék és ne nyomják. Tényleg beszünteti . . . Tényleg . . . KesztraneK ur már vissza is hozta a mai kéziratokat . . . Na most, kérlek szépen benneteket, na most?

A makaó abbamaradt. A fiuk mind felálltak a helyükről és tanácstalanul néztek egymásra, Csopakira, KesztraneKre.

— Végzet. Ananké! — mondta Sikorszky, az ókori novellák specialistája.

— Jaj, de szép halott leszek! — idézte Adyt Remete Pál.

— Színházi hetilapot inditok! — szólt Kardos Bernát.

Domahidi Arnold is mondott valamit, de annak semmi értelme nem volt.

Prokesch nem szólt, csak letette a munkakabátját és fölvette a másikat. És mikor Csopaki feléje fordult kérdően, Prokesch nyugodtan felelt:

— Küldöttség. Gyerünk.

Domahidi megkérdezte:

— A miniszterelnökhöz? (Nem is tudott másmilyen küldöttséget elképzelni.)

— Nem. A bőröshöz. Gyertek szépen küldöttségbe. Hálha megpuhítjuk.

— És ha nem?

— Akkor onnan elmegyünk a Lyon-kávéházba, oda lekérjük az Egyesület elnökét, Senkikém, maga talán maradjon itt, az eredményt megtelefonáljuk és ha részt akar venni a nagy tanácskozáson, ami esetleg lesz, jöjjön maga is a Lyonba.

Az egész redakció összeszedelődzködött, hogy elindul.

Ebben a pillanatban sodródott be Szeniczei az előszobából:

— Óriási! — kiabálta. — Óriási! — És a karját felemelte mellmagasságig, az alsó karját visszahajtotta, a tenyerét ökölbe szoritotta, az öklét kissé ide-oda mozgatta. S e mozdulatot ennyi szöveggel kísérte:

— Ilyen vass!

— Te már tudod? — kérdezte Sikorszky.

— Mi? Én? Hogy én tudom-e? Ki tudja még?

— Ki? Itt egy kicsit mindenki!

Szeniczei elhült:

— Betelefonálták?

— Nem. KesztraneK hozta.

— Kesztrane? Hát ő hol hallotta?

— Ahol mondták. A nyomdában.

— Ott már beszélnek?

A küldöttséggé összeállt szerkesztőség nevetett a riporterén, aki megint jókor értesült.

— Mi megyünk az öreghez.

— Meg vagytok örülve? Ez egész szokatlan. Ti? Mind? Legföljebb, ha én magam mehetek. Nevetséges. Nem is értem.

— Mit nem?

— Én meglátok egy szédületes szenzációt és ti elmentek oda . . .

— Micsoda szenzációról beszélsz?

— Hát az autóbaleset. Füredy Fábián kizuhant az autóból. Husz métert röpült. De semmi baja nem történt, mert veleröpült, szorosan vele, átölelve az öreget, doktor Cziller Balázsné. És röpülés közben úgy csókolták egymást, mint a galambok . . .

Szeniczei kapkodva mondta ezt, annyira sietett, hogy nem tudott eleget belehazudni a tényállásba.

Prokesch felelt neki:

— Ezt hol álmodtad?

Szeniczei verte a mellét:

— Láttam a saját szememmel.

— Hát mi sokkal szenzációssabbat láttunk. Porgesz beszüntette a lapot. Ugy, kido-

bott bennünket, hogy husz métert repültünk, ha parancsolod, egymást átölelve . . . mint a galambok.

— Mi? Mi az? Beszűntette? — kapkodott Szeniczei.

— Na, gyerűnk, uraim — vágta el Prokesch a riporter meglepetését — majd utközben elmagyarázzuk neki.

És míg Szeniczei hol egyikhez, hol másikhoz fordult felvilágosításért, a csoport kivonult a hatasztalos szobából s még a lépcsőházból is visszahallatszottak Szeniczei hangos, tájékozódó kérdései . . .

VI. FEJEZET

Mi történik, ha Mohamed, viccből, nem megy a hegyhez?

Schenk ismét, mint már annyiszor, egyedül maradt a Függetlenség szerkesztőségében. Kibontotta a kézirat-tekerceset, amit Kesztrának visszahozott a nyomdából. És nézegette. Ez lett volna holnap a lap tartalma. Na. A világ nem sokat veszít, ha ez nem jelenik meg nyomtatásban.

Jóska kint krárogott az előszobában. Előkerült valahonnan. Be is csoszogott.

— Az urak már nincsenek itt?

— Nincsenek.

— Akkor talánd elmenek a könyvmatosért.

— Ne menjen, Jóska.

— Miért ne? Parancsol valamit Schenk ur? Csak később menjek a könyvmatosért?

— Később se menjen.

Jóska nézett Schenkre. Milyen furcsa

beszéddek. A könyomatért csak el kell menni! Magától az ide nem jön!

— Nincs miért elmenni. Nincs lap.

— Sztrájkol a nyomda? — kérdezte Jóska.

— Nem a nyomda sztrájkol. A Porgesz ur beszüntette a lapot.

— Hü! — mondta Jóska és megsodorta konya bajuszát jobbról.

— Hol lesz maga szolga, öreg??

— Hát én, kérem . . . én mindig vótam valahol. Most is leszek.

— Lemegy Klepusnyáknéhoz?

— Hát . . . gondózkodni csak kell ezen a . . . — Jóska balról is megsodorta a bajuszát és befejezte a mondatát. Ezzel:

— Hü!

És csoszogott ki, le, Klepusnyáknéhoz, hogy tanácsot kérjen kedvenc szineitől, a fehérhértől, a pirostól, vagy a sárgától.

A telefon csöngött.

Schenk nem nagyon sietett. De azért oda ment és egy hervadt hallót mondott bele:

— Függetlenség? — kérdezte a hang.

— Ehe — felelte közömbösen Schenk.

— Az önök munkatársa Szeniczai ur?

— Ehe.

— Lehetne beszélni a főszerkesztő urral?

— Nem.

Aki a telefonnál volt, hátra beszélt valaki máshoz. Schenk türelmetlenkedett.

— Na, mi lesz?

— Kérem, kérem — szólt a hang — itt gróf Füredu Fábian titkára.

— Ehe — mondta Schenk és most már tudta, hogy ugratják.

Szeniczei, ugy látszik, elmondta valakinek a szenzációját, amit Schenk csak félfüllel hallgatott végig az imént és az illető most tréfál. Nem baj. Majd ő is ugy felelget, ahogy a telefon feladja a kérdést;

— Kivel beszélek?

— Senkivel.

— De én valakivel akarok beszélni.

— Nem lehet.

A hang hátraszólt:

— Kegyelmes uram, nem akarnak . . .

(Egész-jól csinálják — gondolta Schenk.)

A másik hang is mondott valamit, de azt Schenk nem hallotta:

— Gyerünk! gyerünk! — mondta be a telefonba.

— Kérem szépen . . . ha lehetne szerencsénk a szerkesztő urhoz. Itt a klubban, vagy ahol a szerkesztő ur óhajtja.

— A szerkesztő ur nem megy sehova.

— De mégis . . .

— De mégse . . .

— Őexcellenciája beszélni akar vele.

Schenk befejezte a tréfát:

— Ha őexcellenciája beszélni akar a szerkesztő urral, jöjjön ide. A klubtól idáig épp olyan messze, mint innen a klubig.

És pontot tett utána:

— Szervusz! — mondta be az idegen hangnak s felakasztotta a kagylót.

Nyilván valamelyik másik redakcióból csinálták a tréfát. Ha tudnák, hogy a Függetlenség munkatársai milyen bajban vannak, nem eszelnének ki telefonvicceket!

Alighogy Schenk visszaült a helyére, a telefon újra csengetett.

— Csak nem folytatják ezt a butaságot? — mondta magában Schenk és odaballagott a szekrényhez.

Most azonban Prokesch volt. Azt jelentette be, hogy az öreg hajthatatlan. Beszünteti a lapot, nem törődik senkivel, nem akar tudni sem a redakcióról. Ők mennek a Lyonba, oda várják az Egyesület elnökét, jöjjön Schenk is oda.

Mindezt Prokesch szélesen és gunyosan adta elő. Látszott rajta, hogy a legkevésbé ő van megijedve. Talán volt már valami ajánlata egy másik laptól.

Még beszélt Prokesch, mikor az előszoba felől kopogtak a háfasztalos szoba ajtaján.

Schenk nem nézett oda, hallgatta, amit Prokesch beszél. A kopogás ismétlődött. Aztán valaki kinyitotta az ajtót.

— Szabad? — kérdezte és belépett.

Schenk féloldalt elfordult a telefontól, meglátta a belépőt.

Karcsu, koros ur volt, nagyon elegáns szürke fejü, nagyon elegáns szürke ruháju. Kis szürke barkók álltak el füle mellett az arcáról. Schenk azonnal megismerte.

A kultuszminiszter volt.

A kultuszminiszter.

Személyesen.

Ugyanaz az arc, amely a gimnáziumban a tanári szoba és az igazgatói iroda faláról annyiszor nézett le rá annak idején. Gróf Fűredy Fábián elegáns, de semmitmondó arca.

Schenken hideg és meleg szaladt át egyszerre. Bár Prokesch nem fejezte be még a mondatát, ő visszazöttyentette a kagylót a mozgó horogra, meghajtotta magát a gróf előtt és elég nyugodtan mondotta:

— Van szerencsém, kegyelmes uram!

A grófnak kicsit reszketett a feje:

— Jó estét! — mondta és nem nyugtott kezet.

— Méltóztassék befáradni oda... — és Schenk ment előre, kinyitotta Csopaki szobájának ajtaját.

— Kegyeskedjék helyet foglalni.

— Köszönöm! Köszönöm! — mondta a gróf és reszkető fejét folyton forgatta ide-oda, mintha keresett volna valakit.

— Magunk vagyunk — szólta Schenk.

— A szerkesztő urat keresem . . .

— A szerkesztő ur nem jön be, a lapot éjjel én szerkesztem.

És fölkel, bemutatkozott:

— Senki János.

A gróf nem nyujtott kezét.

— Ismerem az ügyet, kegyelmes uram — tette hozzá Schenk.

A gróf kezét nyujtott.

— Hát akkor, kedves barátom-uram . . . — kezdte halvány hangon Füredy Fábián.

Schenk visszaült a másik fotelbe, merően ránézett a miniszterre, szétterpesztette, de nagyon óvatos mozdulattal, két lábát, két kezét a térdeire fektette, nehogy lássék: reszketnek; s figyelt, miközben a fejében mintha harangokat vertek volna félre.

Hallgatta, mit mond a kegyelmes, de közben gondolatai ilyen rohammal taszigálták egymást agyában:

— Szent Isten! Schenk! Schenk! Ami eddig történt veled életetben: iskola, hivatal, Rechnitz ur, redakció, mind csak tréfa volt! Itt most valami nagy, valami óriási fordulat

van készülöben. Ki vagy te, Schenk? Senki! És most egy kegyelmes ur, egy eleven miniszter, a magyar közélet tizenkét legfőbb szereplőjének egyike beszél hozzád! Ugy beszél hozzád, mintha te is kegyelmes volnál, mintha dolgod volna vele. És csakugyan van is! Azt feleled neki, amit akarsz. Kérni fog tőled valamit. Ó, akitől mások, ezren, tizezren kérnek! És neked módodban van azt mondani, hogy *nem*, hogy kérését elutasítod! Kegyetlen lehetsz! Vajjon kegyelmes nem lehetsz-e? Schenk, vigyázz, ragadd üstökön ezt a szerencsét, ami *egy* életben egyszer kínálkozik, de csak minden milliomodik embernek! Schenk! Ide állt eléd az élet paripája, bársony nyereggel, ugorj fel a nyeregbe és táncoltasd kényesen a paripát! És vágtsd el vele el, el, oda, ahová csak kevesen jutnak. Schenk, szedd össze az eszed!

És Schenk összeszedte!

Minden embernek, még az egészen butának életében is vannak zseniális pillanatok, amikor az elméje pontosan és világosan dolgozik, amikor a kimondott szó nyomán látja a helyzetet, amit az a szó teremtett, látja mindazt, ami belőle következik; tudja a feltett kérdésre a megfelelő, sőt az egyetlen megfelelő választ, amikor fantáziája is van: még-nem-létező dolgokból létezőkre tud következ-

letni s tájékozódni tud a jövő eseményei közt is. Ilyenkor villan ki, hogy az ember agya mégis valami nagyon szép alkotás, ami nem arra termett, amire általában használjuk, hanem arra, hogy az embernek sok változatosságot, elevenséget, színességet, szépséget, boldonságot, egyszóval: emberséget vigyen az életébe.

Ilyen zseniális pillanata támadt Schenk I. Jánosnak akkor, amikor megértette, hogy Szeniczai most az egyszer, életében először, nem hazudott, csakugyan látott valamit, aminek még nagyobb fontossága is van, mint amit Szeniczai föltételezett róla. Schenk már tudta, hogy a gróf mit akar és azt is tudta, hogy ő mit fog felelni és a diskurzust hová fogja kormányozni.

A gróf beszélt, vagy inkább: dadogott, mert a fiatal ember tekintete, mely egyenesen a szemébe furódott, megzavarta:

— Kérem . . . ha ön informálva van, s ha önnel kell elintéznem az ügyet . . .

— Csak velem, kegyelmes uram . . .

— . . . Akkor . . . akkor . . . Ön belátja, hogy kénytelen voltam személyesen feljönni . . .

— Nagyon érthető, kegyelmes uram.

— . . . mert még a titkáromat sem vonhattam az ügynek . . . hogy úgy mondjam . . .

lényegébe . . . bármily szokatlan, hogy . . . az én állásomban lévő . . . igen . . . személység . . . egy szekerítőszög keretein, azaz helyiségein belül . . . De ha önök nem voltak hajlandók . . . ami ugyan meglepő, mert a sajtó munkatársai mindenestre több ízben keresik fel a vezető egyéniségeket . . . mint megfordítva . . .

— Ez alkalommal kivételt kellett tennem, kegyelmes uram.

— Valóban: kivétel . . . igen . . . megerősíti a szabályt. Tehát az eset annyira fontos, illetve, hogy jobban fejezzem ki magam . . . lényeges . . . vagy még inkább: kényes . . . hogy meg kellett hajolnom a . . . a . . . vas kényszerűség előtt és meg kellett jelennem itt, hogy . . .

A gróf elakadt. Schenk segített rajta:

— Állok rendelkezésére, kegyelmes uram.

— Erre akartam . . . mintegy . . . kérni önt. Tulajdonképpen a dolog nagyon egyszerű . . . a legegyszerűbb . . . Azt mondhatnók . . . félreértésen alapul . . . Vagy ha nem is . . . mindenestre . . . olybá veendő. Ami történt . . . ha bárminő formában . . . éppen az, igen . . . nyilvánosságot látna . . . akkor . . . nem mondom, hogy . . . mindamellettt tartani lehet tőle . . .

A gróf megint abba hagyta. Elővette a szivartárcáját. Megkinálta Schenket.

— Köszönöm, nem szivarozom.

— Nagyon szép . . . nagyon szép . . .

— A gróf le akarta vágni a szivarja végét. Schenk kivette a zsebkését, átnyujtotta. Gyufát is gyujtott. A gróf átvette és remegő kézzel tartotta a szivarja vége alá.

— Hol is hagytuk el? . . . igen. Hogy voltaképpen . . . nincs is mód . . . nincs is forma . . . bár nem állunk azonos politikai platformon . . .

— A Függetlenség ellenzéki orgánum . . .
— mondta határozottan Schenk.

— Éppen azért . . . nemde . . . a politikai harc . . . ugy-e bár . . . nem vihető át személyes térre . . . ez pedig . . . ami történt . . . illetve aminek az az ur . . . a sajtó ama munkatársa . . .

— Szeniczai — mondta Schenk.

— . . . Szeniczai igen tisztelt munkatárs ur . . . amit ő látott . . . annyira személyes . . . kvázi családi . . . hogy nem is látom, hogyan, miként . . .

Schenk megértette, hogy a miniszter affelől akar tájékozódni, *hogyan* akarják az ő esetét megírni? Azonnal megadta a felvilágosítást:

— Kegyelmes uram azt hiszi, hogy az

eset, természeténél fogva, egyáltalán meg sem írható.

— Azt volnék bátor vélelmezni . . .

— Kegyelmes uram, a modern sajtó számára nincsenek lehetetlenségek. Azt a tényt, amelynek az autóbaleset pillanatában munkatársunk tanuja volt, csakugyan nem lehet megírni.

— No nemde . . . ? — lélekzett fel a gróf.

— Azonban az a tény a nyilvánosság számára mellékes is, noha érdekes, sőt szenzációs. Maga az autóbaleset azonban — legszabályosabban a nyilvánosság elé tartozik. Nincs módunk említés nélkül elhaladni amellett, hogy Füredy Fábián grófot szemünk láttára csaknem súlyossá válható baleset érte . . .

— Ez ellen nem is volna semmi . . . kvázi . . . kifogásom.

— Ugyanakkor nincs módunkban elhallgatni, ha tudjuk, pedig tudjuk, hogy a baleset pillanatában kik voltak az autó utasai.

— Hm . . . — nyögött a gróf és nagyot szitt a szivarjából — ez . . . ez fölösleges.

— Felfogás dolga, kegyelmes uram. Hírszolgálatunk, ha nem is hamis, mindenesetre hiányos volna enélkül.

A gróf mosolyogni próbált:

— Hát, istenem . . . hiányos volna . . . Nem igaz?

Schenk ismét nagyon határozott hangu lett:

— A hirszolgalat nem lehet hiányos!

A gróf könnyedébb hangot ütött meg:

— Nézze, kedves öcsém . . .

— Parancsoljon, kegyelmes uram!

— Ön még fiatalember . . . Mennyi idős?

— Huszonhat éves vagyok.

— Hát lássa . . . önnel még nem történt annyi minden, mint énvelem . . . De történhetik. Gondolja meg, hogyha önnel történnék?

— Sajnálom, kegyelmes uram, nem velem történt.

— De mégis . . . ha önnel történnék? Nemde, akkor ön is megpróbálná, hogy . . . Nemde?

Schenk most nem akart segíteni a grófon. Szárazon ismételte:

— Parancsoljon, kegyelmes uram.

— Látogatásom célja tehát . . . annak megbeszélése volna . . . hogyan lehetne . . .

— Nem lehet, kegyelmes uram.

A grófnak az arca is szürke lett. Ezt még talán soha sem hallotta életében.

— Magyarországon mindent lehet — szaladt ki a száján.

— Embere válogatja, kegyelmes uram.

— És Schenk úgy mozdult meg, mintha föl akarna kelni.

— Maradjon még . . . kedves öcsém — szólt a gróf. — Magától értetődik, hogy nem riadnék vissza . . .

— Mitől, kegyelmes uram?

— . . . e . . . a legmesszebbmenő, de mindenesetre messzemenő áldozatoktól . . .

Schenk fölkelt:

— Kegyelmes uram, — mondta élesen — a szó, amit ki méltóztatott mondani, súlyos. A legsúlyosabb.

— Mé-mé-mért? — dadogott a gróf.

— Kegyelmes uram vesztegetni akart.

A gróf is fölkelt, riadtan lépett közelebb Schenkhez:

— Világért sem, kedves öcsém . . . Ne vegye úgy . . . Magunk közt . . . barátok közt . . . másként hangzanak a szavak . . . mint a nyilvánosság előtt.

— Kegyelmes uram, nekem nincs két becsületem.

— Bravó öcsém, nagyon helyes! — és a gróf megszorította Schenk kezét.

— Méltóztassék visszaülni kegyelmes uram. Ön a Függetlenség hallgatását akarta megvenni. Azt nem lehet. Semmi pénzen. De maga a Függetlenség megvehető.

— Á! — derült ki Füredy Fábián hangja.

— Megvehető, mert véletlenül éppen eladó.

— Köszönöm, kedves öcsém, köszönöm.

— Ha a kegyelmes ur felhatalmaz engem arra, hogy mostantól /egy órán belül a lapot megvásárolhassam, természetesen, hogy a lapban egy óra múlva csak az jelenik meg, amit a kegyelmes ur, mint a lap tulajdonosa, megjelentetni akar.

— De én, mint aktiv miniszter . . . egy ellenzéki lap tulajdonosa . . . kedves öcsém . . .

— Ez az adás-vétel kettőnk közt marad . . .

És most Schenk nyújtotta a kezét a gróf felé.

— Kifelé a lap, kegyelmességed engedelmével, mint az én tulajdonom szerepel . . .

— Természetesen!

— A további fejleményeket majd meglátjuk. Ötven-hatvanezer koronájába kerül csak nagyméltóságodnak.

— Kérem, kérem — mondta a gróf boldogan.

— Én most elintézem az ügyet és egy órán belül jelentést teszek a kegyelmes urnak. De addig az összegnek körülbelül fele készpénzben jó volna, ha folyósítható lenne.

— Igen-igen. Fenn a klubban nem lesz

nehéz harminc darab ezrest... Ha lenne kegyes oda felfáradni.

— Függelenségi ujságíró nem mehet a kormánypárti klubba.

— Ön karakter, kedves öcsém. Igaza van. Jöjjön a lakásomra, az Akadémia-uccába...

— Nem fog nagyméltóságod családja érdeklődni, hogy ki az az ismeretlen fiatal ember, aki ilyen szokatlan órán teszi első látogatását? S nem lesz az adandó válasz kegyelmetlen a kegyelmes urnak?

— Ön okos ember, öcsém. De az a lakásom nem az a lakásom...

— Értem, kegyelmes uram. Ott leszek. És Schenk kivette a noteszét, hogy felírja a címet.

— Ne... ne... ezt ne méltóztassék felírni... csak tessék megjegyezni... huszonkettő, egy, három. Még egyszer köszönöm, kedves öcsém és a viszontlátásra!

Schenk kikisértte a grófot.

Akkor már Jóska kint ült az előszobában. Egy üveg sör állt előtte.

Mikor Schenk az előszoba ajtajából visszafordult, szólt a szolgának:

— Na Jóska, nem szünik meg a Függelenség.

— Hát persze nem, kérem.

— Honnan tudja?

— Onnan, kérem, hogy eszembe jutott odalenn, hogy senki se látott még döglött szamarat és én se láttam még olyan ujságot, aki nem jelenik meg. Az ujság örökké él, mint a cicelle.

— Mi az: cicelle? — kérdezte Schenk.

— Azt én nem tudom, kérem. De a mi vidékünkön így mondják.

— Jól mondják a maguk vidékén, Jóska. Maradjon csak itt, vigyázzon a redakcióra. Ezentul vigyázni kell rá.

— Senki ur is elmegy?

— El, de éjszakára visszajövök.

Schenk rágyújtott egy cigarettára és sietve ment el.

Porgeszhoz indult.

VII. FEJEZET.

Lapvásár.

Porgesz Lázár és társa, a Függetlenség tulajdonosa, a nagy bőrkereskedő saját házában lakott, mely egyike volt a város legfurcsább házainak. Igen keskeny telken épült, a terület maximális kihasználásával. A ház hatemeletes volt, de úgy, hogy az első emeletet mezzaninnak, a hatodikat műteremnek hitták, mert amikor a házat építették, Budapesten csak négyemeletes házakra adtak ki építési engedélyt. Minden volt benne, amit a modern kényelem megkíván, csak éppen mindenkiből el volt spórolva a legutolsó forint s ezért Porgesz házában a modern kényelem soha se szuperált. A gőzfűtés nem fűtött, a házi telefon nem szólt, a melegvizvezeték nem adott melegvizet, a lift — egy keskeny kis skatulya — nem járt. A lakások egészen kicsik, a házbérek egészen nagyok voltak.

Egy ilyen egészen kicsi lakásban lakott Porgesz.

Ajtót egy loncsos cseléd nyitott Schenk előtt; a cseléd libahus- és krumplisterc-szagot hozott magával a konyhából.

— Porgesz ur itthon van?

— Itthon, de vacsorázik.

— Azonnal szeretnék beszélni vele.

— Mingyár megmondom.

A cseléd a keskeny előszobából benyitott az ebédlőbe, ahonnan a Porgesz-család hangjai hallatszottak.

Aztán visszajött:

— Tessék.

Schenk letette felöltőjét, kalapját, kopogtatott az ebédlő ajtaján és belépett.

Nagy, vascsillár alatt, mely egész biztosan a Teleki-térről került ide, ült az asztal mellett Porgesz Lázár, egy kövér asszony, két husos lány és egy nagyon alacsony homloku fiatal ember, ültek a sült liba szagában és ettek.

— Jó estét Senki ur! — szólt Porgesz, aki egy combot tartott a jobbkezeiben. — Ha megengedi bemutatom a családomnak. Senki ur, az a derék fiatal ember, akiről már beszéltem nektek. Akiről mondtam, hogy az egyetlen tisztességes ember abban a szerkesztőségben. A feleségem, a leányaim, a Vili fiam.

Schenk apró meghajlásokat végzett a fejével.

— Tessék leülni az ottománra! — mondta

Porgeszné. — Mingyárt végzünk, nagyon egyszerű vacsoránk van. Mi nagyon egyszerű emberek vagyunk.

Schenk leült az ottománra, amin valami-féle diszedények zördültek meg, amint a rossz butort teste súlyával megmozdította.

— A lap miatt? Ugy-e? A lap miatt? — kérdezte Porgesz.

— Nem egészen — felelte Schenk.

— Nagyon helyes. Ön belátja, hogy én nem tehetek másképp, hogy meg kell büntetnem azt a bandát. Ezentul nem fognak a markukba nevetni, ha az öreg Porgeszről lesz szó. Ne is beszéljünk róla. Beszéljünk másról. Mit szól az én két leányomhoz? A Vili fiamat se ismerte még?

— Személyesen nem volt szerencsém.

— Ő a jobbkezem az üzletben. Ő segít keresni azt a vagyont, amit az a banda el akart pazalni. Ne is beszéljünk róla.

Es Porgesz még vagy tizszer tért vissza a llapra, befejezte a libacombot, megtörölte zsiros ujjait, egy párat szippantott a fogain, egy kis darab hust ledobott a szakálláról:

— Cilikém — mondta a feleségének — a feketémet adasd be a dolgozósobámba, Senki ur is iszik egy csészével, ugy-e?

Azzal Porgesz kinyitotta a másik szoba ajtaját és betessékelte Schenket. Még ebben a

szobában is a sült liba szaga dominált. Porgesz leültette Schenket az íróasztala mellé, ő maga egy fotelbe ült, fogpiszkálóval szájtisztogató munkálatokat végzett és elkezdte:

— Hát nem a lap miatt, kedves barátom?

— Igen is, meg nem is. Ön a lapot megszünteti?

— Be, be be.

— Mindamellett a Függetlenség címhez, melyet ön jelentett be, önnek joga van ragaszkodni, amíg a lap megszűnését hivatalosan be nem jelenti a cégjegyző hivatalnál.

— Én nem ragaszkodom. Semmihez. Elmúlt.

— Tehát önnek nincs kifogása ellene, ha én a lapot Függetlenség cím alatt folytatom.

— Mi? Hogy? — érdeklődött az öreg és kezdett nagyon figyelni.

Schenk bármi óvatosan vitte előbbre a tényállást, Porgesz, aki jó üzletember volt, észrevette, hogy miről van szó.

— Maga, barátom, a lapot akarja megvenni?

— Ha ön megszüntette, akkor nincs rajta mit megvenni.

— Beszüntettem? Az ember nem olyan könnyen szüntet be egy lapot, amibe nehéz tízezreket fektetett. Mi az, hogy megszüntettem?

Most nem jelentetem meg egy pár napig, hogy az a banda reszkessen. Ez az egész.

— De ön azt mondta a redakciónak...

— Az semmi, amit a redakciónak mondtam. Csak a redakciónak szabad hazudni? Nem hazudhat egyszer a kiadóhivatal is?

Porgesz nevetett.

— Nézze, Porgesz bácsi, beszéljünk okosan.

— Jól van, barátom, de akkor ne akarjuk megcsalni egymást.

— Én átvenném a lapot, de nekem nagyon kevés pénzem van.

— Az más. Erről lehet tárgyalni. Honnan van pénze, kedves Senki ur?

— Örökölttem.

— Mennyit, ha nem indiszkréción?

— Huszezer koronát.

— Azért nem adhatom a lapot. Legalább százezer koronám van benne. És kell nekem a lap.

— Minek?

— A lakóim miatt.

— Hogy-hogy?

— Ha nekem nincsen lapom, akkor az én lakóim, akik itt laknak velem ebben a finom házban, — mit szól, milyen gyönyörű ház? — mindjárt leveleket írnak a lapoknak, mihelyt a házmester felkiabál a gyereküknek,

hogy ne sirjon a gangon. Ha van lapom, akkor félnek tőlem. Én is szerkesztő ur vagyok. Huszezerért nem adhatom a lapot.

— Én nem is annyit kínálok érte.

— Hát?

— Tizezret. Nekem kell a tőke a lap továbbvitelére is.

— Az már nekem mindegy, barátom. Maga ugyan nagyon szimpátikus nekem. Mindig mondtam magának, vegye meg a lapot. Mért nem vette?

— Most megveszem.

— De tizenötezer koronánál olcsóbban nem adhatom. Gondolja meg: egy egész lapot kap tizenötezer koronáért. Hiszen ez nevetséges!

— A lap nem ér semmit.

— Tizennégyezer koronát akkor is megér.

— Porgesz bácsi, ne alkudjunk! Tizenegyezer koronát adok a lapért. Többet nem.

— Tizenkétezret ad érte, tovább bérlí a szerkesztőség és kiadóhivatal helyiségét, háromezer koronáért; átveszi tőlem a kiadóhivatali embereket is, visszafizeti a szerkesztőség előlegeit.

— Mennyi az?

— Háromezer korona.

— Csak a felét fizetem vissza.

— Hát jó. Hogy lássa, hogy én is meny-

nyire szeretem magát. A lapnak terhe nincs.

— De jövedelme sincs.

— Az mindegy. Majd maga csinál. Maga okos ember és magát nem lopják meg. Vili fiam — kiáltott ki az öreg — gyere bel! Egy kis irás kell. Majd a részletes megállapodást később.

Vili fiam bejött és egy kis irást fogalmazott tizenháromezerötszáz koronáról.

— Fizetendő? — kérdezte Vili fiam.

— Akár azonnal — szólt Schenk — és a belső zsebe felé nyult, amelyben legalább hatvan korona készpénz volt jelen.

— Azt nem! — vágott közbe Porgesz. — Majd ha közjegyző előtt megirtuk a szerződést. Bőrt már sokszor adtam el, lapot most először. Hátha kifelejtettünk valamit. Nem kell sietni a pénzzel. A lap egyszerűen az enyém marad, ha Senki ur nem fizetne.

Schenk fölkel.

— Én most sietek, hogy a lap megjelenhessen.

— Gratulálok, barátom, gratulálok! — mondta Porgesz bucsuzás közben. — Nem megmondtam, hogy magából lesz valami? Hát már *most* annyi, amennyi az öreg Porgesz hatvanéves korában lett. Laptulajdonos. Isten megáldja. Holnap találkozunk.

Schenk fiakkereken ment az Akadémia-uc-

cába. Nagyon uri, nagyon ódon háznak látszott az a szám, amit a kegyelmes ur bemondott. Csengetésre az ajtót maga a kegyelmes nyitotta ki. Ez olyan lakás volt, ahol nem tartanak inast. Ez a lakás nem az a lakás, mondta róla a gróf. Ez a lakás az a lakás, amelyen a gróf *mindent* személyesen végez.

Az előszobában is jóillatu félhomály volt, a következőben, ahová a gróf vezette, még jobb volt a levegő és még színesebb, enyhébb, melegebb, a homály. Ez az a lakás, amelyen művészileg gyakorolják a sötétséget. A gróf leültette Schenket valami nagyon puhára, hogy karosszék, vagy kerevet, vagy miegyéb volt, Schenk jól meg se különböztethette:

— Rendben van-e, öcsém? — kérdezte tőle a gróf.

— Rendben, kegyelmes uram.

— A klubban össze tudtam szedni huszonegyezer koronát. Elég lesz?

— Egyelőre.

— Mennyi fog még kelleni?

(Schenk kissé kényelmetlenül érezte magát az egész elszámolás alatt. Nagyon jól tudta, hogy amit most csinál, az már valamivel vastagabb egy ötletnél és annak hirtelen kiaknázásánál. Viszont azonban megvigasztalta magát, hogy van Czillerné, olyan szép és olyan fiatal, hogy ennek az öreg embernek

megérjen ötvenezer koronát. Ami különben csakugyan kellett, ha arra is gondolni akart Schenk, hogy a lapot fentartsa. Örültség volna, ha egy lapot mindenestül tizerháromezeröttszáz koronáért meg tudna vásárolni valaki, akinek szüksége van rá! Ha nem vagyunk a Balkánon, pedig nem vagyunk ott, akkor a közélet tisztátalanságának nem lehet három krajcár az ára. Bemondta hát a feleletet a gróf kérdésére:)

— Még vagy harmincezer korona.

— Holnap meglesz, öcsém. De készpénzben aligha. Majd egy csekket adok a folyószámlámra.

— Igenis, kegyelmes uram, a csekk is jó lesz.

— Délelőtt feljöhet érte a minisztériumba. És ezt a hákszámot felejtse el.

— Meg sem jegyeztem magamnak, kegyelmes uram — mondta Schenk és kabátja belső zsebébe gyürve a huszonegyezer darab ezrest, ama hatvan korona mellé, melylyel az imént ki akarta fizetni a Függetlenség vételárát, elbucsuzott.

A gróf kikísérte és még azt is mondta csendesen, jómodoruan:

— Köszönöm, öcsém, a fáradozását.

Schenk visszaült a fiakkerbe.

— Lyon-kávéház! — mondta a kocsisnak.

Mig a koci gördült a rossz kövezeteken,

Schenk rendbeszedte, hogy mit fog mondani a Függetlenség embereinek. De szerencséje volt, mert mikor a kávéházba belépett, amelynek hátsó sarokasztala volt a Függetlenség embereié, Prokesch jött vele szemben, ki a telefonfülkéből.

— Magának telefonáltam, Senkikém. De nem találtam a redakcióban.

— Mert nem voltam ott.

— Azt mingyárt gondoltam. De Jóska azt mondta, hogy már régen eljött és mielőtt eljött, azt mondta neki, hogy nem szűnik meg a lap. Miért viccelt Jóskával? Örömeben majd még úgy leissza magát, hogy . . . jobban, mint rendesen.

— Kérem, Prokesch ur, maradjunk egy pár percre itt, ennél az asztalnál.

— De a többiek ott vannak.

— Éppen azért maradjunk. A lap csak-ugyan nem szűnik meg.

— Ki mondta magának?

— Én mondom magának.

— Hogy-hogy nem szűnik meg? .

— Ugy, hogy én megvettem a lapot.

— Mi? Mit beszél? Velem is viccel?

— Nem viccelek. A lapot megvettem.

— Óriási! És miből vette meg?

— Az örökségemből.

— Óriási! De nem hiszem el.

— Nézze, itt az irás.

— Óriási! De örültség ezért a döglött lapért pénzt adni. Különben ennyit lehet adni érte. Hát . . . hát . . . gratulálok, Senkikém. Mik a tervei?

— Én vagyok a szerkesztő, maga a helyettes szerkesztő.

— Köszönöm. És Csopaki?

— Csopaki nem kell.

— És a többiek?

— Maradhatnak. Kérem közölje ezt velük. Azt is, hogy erős fegyelmet fogok tartani, hogy komoly munkát kívánok és hogy akinek ez nem tetszik, az jobb, ha már most kilép. Tíz óra után fönt leszek a redakcióban; még a nyomdát kell elintéznem. Önök is legyenek ott és csinálják meg a lapot. Isten vele, Prokesch ur.

— Ajánlom magamat, szerkesztő ur.

Ezt Prokesch önkéntelenül is minden guiny nélkül és magát meghajtva mondotta. Imponált neki ez a fiu, akiről semmitsem tudott, de aki igen határozott lépésekkel tudott az események között megjelenni.

Schenk elment, hogy a nyomdában intézkedjék. Prokesch visszament a Függetlenség asztalához:

— Na, fiuk, mit gondoltok, milyen lap munkatársai vagytok?

A fiuk legyintettek, vagy még nem is legyintettek.

— Ti a Függetlenség munkatársai vagytok.

— Voltunk — mondta Remete Pál mély hangon.

— Vagytok.

— Tempí pássati! — mondta Szikorszky, az ókori novellák specialistája, aki, mikor ezt mondta, azt hitte, hogy latinul beszél.

— Vagytok! ha mondom: vagytok! A leányzó nem halt meg, csak alszik.

— Porgesz telefonált neked?

— Nem. Senki megvette a lapot.

— Ki?

— Senki.

Összevissza kavarogtak a feleletek.

— Lehetetlen!

— Ki van zárva!

— Miért vette volna meg?

— Miből vette volna meg?

— Hogy történhetett ez?

Prokesch megvárta, amíg a kérdések zürzavara megszűnt.

— Mégis úgy van. Megvette, folytatja, tizre mindannyian fönn kell, hogy legyünk, hogy megcsináljuk a lapot.

— Bővebbet nem tudsz?

— Nem. Bővebbet a kiadóhivatalban.

És míg a fiuk egymás közt zsvajogtak, Csopakit félrehuzta:

— Artur, a te kényelmetlen helyzetedet honorálja az új tulajdonos.

— Hogy-hogy, kérlek?

— Neked kinos volna együttműködni valakivel, aki a legutolsó pozícióban volt, amíg te a legelsőben.

— Szóval, a Senki engem elbocsát.

— Kapsz te állást!

— Tudod, hogy volt-szerkesztők milyen nehezen jutunk be valahova.

— Ha csak ez a baj, akkor vigasztaljon meg az a tudat, hogy te úgy se voltál szerkesztő. Politikai riportot csinálsz... az öszszeköttetéseid...

— Mióta a Függetlenséget csináltam, *egy* emberrel nem váltottam soha egy ígét!

— Hát majd újra váltasz.

Csopaki fizetett és megnyult arccal távozott. A Függetlenség asztala elcsendesedett.

— Hm. Az első selyemzsinór! — mondta Remete Pál.

— És éppen a volt szultánnak küldi az új, — egészítette ki Sikorszky.

Aztán lármásan, vitatkozva próbálták összeállítani új szerkesztőjük életrajzát. Kiderült, hogy életét mindössze egy hónapra visszamenőleg ismerik.

VIII. FEJEZET

Senkhy János, a Függetlenség főszerkesztője
és kiadótulajdonosa.

Mire Schenk a nyomdából a szerkesztőségbe érkezett, a fiuk már ott voltak és papirosra-szegzett fejvel ültek az asztalaik mellett.

— Jó estét, uraim! — köszönt Schenk.

— Jó estét! — hangzott feléje bizonytalan hangokon.

A fiuknak új volt a helyzet és kényelmetlen.

Nem mintha Csopaki, vagy azok a szerkesztők, akik alatt ezideig más lapoknál működtek, többek lettek volna a mostani új embernél. De azok mégis törvényes egymásutánban másztak fel a redakciós ranglétrán a legfelső fokig s könnyebben lehetett belenyugodni abba, hogy ők a szerkesztők.

Ez a Senki azonban nem főmunkatársból vagy segédszerkesztőből lett szerkesztő, hanem volontaireből, minden szerkesztőségi tag szolgájából valamennyinek urává, mert hisz nemcsak szerkesztő volt, hanem a lap tulajdo-

nosa is. A helyzetet még az sem enyhítette tehát, hogy vele, mint magasabb rangu alkalmazottal, szövetségben levőnek érezhették volna magukat a Pénz (vagy a Bőr), azaz a tulajdonos ellen.

Schenk egyenesen a jobbik szobába ment be és az ajtóból csak ennyit mondott vissza:

— Prokesch ur, ha végzett az anyaggal, sziveskedjék befáradni!

Odabenn leült Csopaki asztala mellé, melyen még toronyban állt a mindenféle el nem intézett papiros, maga elé tett egy kéziratlapot és elkezdte pingálni rá:

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS SCHENK I. JÁNOS

Ez nem tetszett neki. Ilyen német névvel nem lehet előrehaladni a magyar életben. Másik neve, a Senki, mely abban a kis körben, ahol eddig mozgott már ráragadt, kicsit bántotta. Próbált enyhíteni rajta:

SENKHY

Ez jó! Emellett kell megmaradni! Ez pontosan úgy mutat, mint egy régi magyar név. Prokesch bejött.

— Végeztél? — kérdezte tőle János.

— Még egy kevés van a fiuknál, de az már az utolsó szállitmány. (És azt hitte, hogy a végeztélt rosszul hallotta.)

— Kérlek szépen, akkor talán megállapodhatnánk a lap fejében. (Prokesch most már világosan kivette, hogy Senki ur tegezi. Ez is imponált neki.)

— Parancsolj! — adta vissza a szót.

— A szerkesztő ezentul nem hátul lesz a lapon, mint eddig, valahol a hirdetések elé dugva, hanem a lap élén.

— Az helyes.

— Ebben a formában. — És mutatta.

— Ez is helyes.

— Nem gondolod, hogy furcsa ez a név?

— Minél furcsább egy név, annál nagyobb sansza van arra, hogy népszerű legyen. A magyar ujságírásban különben voltak már a furcsa névben elődeid. Habár Mihály és Hacsak Géza. Senkise ütközött meg rajtuk. De a te neved ebben a formában különben is ó-magyaroknak tűnik fel és ó-magyar nevekben a legzélsőbb lehetőségek is lehetségesek. Gondolj csak a Bydeskuthy névre, amely az ipszilonzai és há betüi ellenére is elárulja, hogy mi az értelme.

Szeniczei benyitott.

— Kérem, szerkesztő ur . . . — mondotta.

Senkhy csendesen és erélyesen vágott közbe:

— Szeniczei, kérlek, máskor mielőtt bejössz hozzám, kopogj az ajtómon. Igen?

— I-higen — felelt zavartan a riporter és most már nem tudta folytatni.

— Parancsolsz?

— Azt akartam megkérdezni, hogy mit csináljak a szenzációmmal?

— Melyikkel?

— Amit a Stefánia-uton láttam.

— Láttál valamit a Stefánia-uton?

— Hát az autó . . . a miniszter . . . meg az a nő . . .

— Ugyan eriggy már! Hát hogy képzeled, hogy ezt meg lehet írni?

— Szenzáció!

— Az a hat sor, ami ebből kerekedik? És az is annyira családi jellegű! Ki a manó tudja, hogy annak a miniszternek nem szabad együtt lenni azzal a nővel? Maximum, ha egész Pesten száz ember! Szenzáció az, amiről csak százan tudják, hogy szenzáció? Nem gondold komolyan, hogy ezzel használunk a lapnak? Szervusz, ne zavarj bennünket.

Szeniczei kiment.

Már be is látta, hogy a szerkesztőjének igaza van

És amit mondott, azt Senkhy olyan ma-

gától értetődően, olyan egyszerűen mondta, hogy még Prokesch sem vett észre semmit. Sőt kiegészítette Senkhy szavait:

— Még ha szenzáció volna, akkor se volna lapba való. És te, János, nem kezdheted azzal a szerkesztői szereplésedet, hogy ilyen családi szennyest teregetsz a publikum elé. Különben is az első valószínűség az, hogy az egészből egy szó sem igaz. Hiszen Szeniczei mondta!

Más témára tértek.

— A nyomdába, persze, ezentul nem jössz velem?

És Prokesch kicsit fájdalmasan mosolygott. Megszokta már, hogy ez a fiatalember elkísérje éjszaka, nemcsak a nyomdába, hanem hosszú sétáira is és meghallgassa előadmányait. Annak most már vége.

— A nyomdába nem megyek, de kérlek, ezután komolyan csinálj revíziót. Most már nem mindegy, hogy mi jelenik meg a lapban.

— Minden kolumnát megnézek ezentul.

— És ha Vámoscherrel találkozol, mondd meg neki, hogy visszaveszem, ha hajlandó eleven közgazdasági rovatot csinálni. De a szabadlopás alapelvének vége. Percentet kaphat a lap minden közgazdasági jövedelméből, azonban még a borítékpénzeket is be kell szolgáltatnia.

— János, ne akard a sajtót mindjárt a feje tetejére állítani!

— Dehogyan is akarom. Hidd el, hogy jobb üzlet a közgazdának, ha a lap számára szerez tizezer koronát és abból kap kétezret, mintha a lapnak csak ötöt szerez, de annak fejében a háromszáz koronás boritékpénzét ezerre egészítik ki. Ezer korona differencia.

— Ugylátszik, igazad van, — mondta Prokesch.

— Öregem, én most hazamegyek. A fiukat is szélnek eresztheted. De ezentúl rendelj be magad mellé minden éjszaka egy inspekcióst és az menjen veled a nyomdába. Mondd meg, hogy ezt pontosan ellenőrizni fogom.

— Köszönöm, János, — szólt Prokesch és valóban hálásnak érezte magát a kis intézkedés miatt. Ezt a könnyebbséget Csopaki is megadhatta volna neki. De Csopaki maga is rendetlen ember lévén, sem rendet teremteni, sem a rendre vigyázni nem tudott. Azért fejlődött a Függetlenség kis szerkesztősége független költők köztársaságává.

Schenk távozóban ismét köszönt a szerkesztőségnek:

— Jó estét, uraim!

S a válasz, amit most kapott, már nemcsak bizonytalanul, hanem kissé féltéken is

hangzott. Mert Szeniczai az imént azzal jött ki a szobából:

— Megszigorodott a volontőrünk. Nem lehet kukoricázni vele!

— Jó estét, — mondták a fiuk, de a hangjukban már benne volt a kukorica.

Senkhy János hazament az ezreseivel, letette őket az éjjeliszekrényre, rájuk állította a vekkert és még izgatott sem volt. Keményen aludt reggelig.

Reggel, amikor felébredés után az öntudatát összeszedte, egy pillanatig azt hitte, hogy mindazt, ami tegnap történt, csak álmodta, de aztán megbizonyosodott felőle, hogy ő valóban lapot vásárolt, miniszterrel érintkezett és most valamely pályafutás kezdetén áll: az ezresek ott feküdtek az éjjeli szekrényen, az ébresztőóra kurta két lába alatt.

Fölkelt, felöltözött.

Mosdás közben már egészen a tegnapi kérekcspásban működött agya. Mig a hidegvizet arcára kente, elhatározta, hogy vesz egy lakást, amelyben fürdőszoba van, amivel örökre megszabadul a mosdás kényelmetlenségétől.

(A legtöbb tiszta emberrel így van ez. Csaknem valamennyien a mosdótól elől menekülünk a fürdőkádba. S a köztisztaság modern fejlődését annak lehet tulajdonítani, hogy az embereknek módjukban van hidegviz-iszonyu-

kat követni. Az emberek azért fürödnek, mert nem szeretnek mosakodni.)

Az uccán léptei ösztönszerűen és begyakorlottan a Központi Kávésarnok felé vitték, ami bizony csak kávémérés volt, de Jánosnak eddig nem tellett egyébre s különösen nem élete utolsó hónapjában, amikor nemcsak ideje, hanem jövedelme nagy részét is ujságíráásra költötte.

A Lyon-kávéházba be kellett mennie minden éjszaka, enni is kellett valamit a redakciós munka után, néhány, ujságírók közt szokásos, kártyajátékot is meg kellett tanulnia.

Míndez pénzbe került, s Jánosnak, ha a fordulat el nem következett volna, fizetést kellett volna kérnie működéséért. Fizetése t. i. (hogy utólag tisztázzuk a helyzetet) abszolúte nem volt; senkinek még csak eszébe sem jutott, hogy Senki urnak munkája fejében valami honoráriumot felajánljon.

Most azonban elkormányozta magát a Központi Kávésarnok elől, bucsut vett a két óriási kávéspohártól, amik a Központi Kávésarnok bejárásának jobb és baloldalán hirdették, hogy hány X-be kerül a kiskávé, hányba a nagy, a legközelebbi kávéházba ment, kiült a kirakatba, hozatott egy komplett reggelit, vajjal, sonkával, rákiabált az ujságos-gyerekre, hogy hozza a Függetlenséget, s látta, hogy az

új fej, alatta a szerkesztő és laptulajdonos nevével, egész jól fest. Reggeli-után az ujságosgyereket elküldte egy papirkereskedésbe, hozott vele egy nagyon szép, bőrfődelű noteszkönyvet s abban, a május harmadiki rubrikába, beleírta a mai tennivalóit:

1. Lemondani állásomról.
2. Fölmenni F. F.-hez.
3. Kifizetni Porgeszt.
4. Tárgyalni Prokeschsal.
5. Megállapodni Vámoscherral.
6. Bérelni lakást.
7. Bevásárolni.

Elhatározta, hogy ezentul teendőit mindig felírja, mert látta maga körül, hogy a zurnalisztikában minden ember élete csupa zürzavar, csupa restancia, ami nyomja és szórakoztá teszi őket.

Aznapí programját pontosan végre is hajtotta.

A hivatalában egyenesen Rechnitz főnöki szobájába ment; közölte vele, hogy mint a Függetlenség szerkesztője az állam szolgálatából kilép. Rechnitz ur sem a meglepetéstől, sem a nyájasságtól nem tudott hova lenni. János a legnagyobb álmétkodás közepett hagyta ott, ezzel bucsuzván:

— Kérem kollégáimnak üdvözetemet átadni.

— Ó, ó! — mondta Rechnitz s a szája nyitva maradt a távozó után, mintha még néhány ó-ó-t óhajtana mondani.

A miniszteriumban a gróf előszobája tele volt a legszebb vidéki emberekkel. Tankerületi főigazgatók és alapítványi igazgatók ültek ott, csodás Ferenc József-kabátokban és még csodásabb cuggoscipőkben. Volt ott egy fiatal ember is frakkban, egészen gyerekarcu. Kolozsvárra nevezték ki egyetemi magántanárnak, azt jött megköszönni. De nagyon intelligensen pesti képe volt. Legszebb jelensége az előszobának egy püspök volt, lilaszin szalagokkal, amik gyönyörűen érvényesültek, mert a szobába besütő nap egyenesen a püspökre esett s arca pirosát, ruhája feketéjét, szalagjai liláját meleg aranyba mártotta. A titkár, akinek asztalára János a névjegyét letette, azonnal fölkel a székéről és azonnal szirupédesen barátságos volt. Hangjából azt következtette János, hogy ezzel gorombáskodott ő tegnap telefonon keresztül.

— Azonnal jelentem őexcellenciájának szerkesztő urat.

A ferencjózsefek és cuggoscipők féltékenyen néztek oda, csak a püspök ült nyugodtan.

— Ha a szerkesztő ur volna olyan kegyes, őeminenciáját előre bocsátani . . . Őeminen-

ciájának ugyis csak néhány percig van dolga a kegyelmes urral.

— Kérem. Az Egyház jár elől — mondta János s ezért a hála egy kövér pillantását kapta öminenciájától.

A püspök után csakugyan ő ment be.

A gróf rugékony és fiatalos volt. Átadta Jánosnak a harmincezer koronáról szóló csekket.

— Megnéztem a Függetlenséget, öcsém, — mondta. — Nem rossz lap, igazán nem rossz.

A gróf kezet nyújtott és örült, hogy ilyen hamar elszabadul látogatójától.

Porgeszt az üzletében kereste föl János. Onnan a közjegyzőhöz vitte. Az egész ügylet hamar bonyolódott le, az öreg csak kisebb részleteknél szeretne volna megcsalni az új tulajdonost, de mikor látta, hogy nem megy: lemondott róla. Mikor már a pénzecske a zsebében volt, jóakaróan megjegyezte:

— Csak vigyázzon, barátom, hogy maga is mindenét rá ne fizesse a lapra.

— Is? — kérdezte János. — Porgeszt ur is ráfizette?

— Én nem. De én is ráfizethettem volna.

Prokeschnek a lakására ment, a Hajóscuccába. Prokesch egy nagyon sovány özvegy-asszonynál bérelte a szobáját. Az özvegy-asszony barátságatlan is volt:

— A szerkesztő ur alszik, — mondta röviden.

— Nem baj, föl fogjuk költeni.

— Nem fogjuk.

— Ha nagyságos asszony nem akarja...

— Nem.

— . . . akkor talán én.

— Ahogy gondolja urarságod.

És az özvegy visszavonult.

János kopogtatott Prokesch ajtaján, aztán még egyszer és még kétszer kopogtatott.

— Na? — hallatszott a szobából.

János benyitott a sötétbe és az áporodott cigaretta-szagba.

— Én vagyok, — mondta Prokeschnek, aki (bizonytalan fehérebb folt a szoba háttérében) felkönyökölt az ágyában.

— Maga az, Senki? — dünnyögte Prokesch.

Aztán egy kis szünet következett. Prokeschnek is vissza kellett találnia magát az események medrébe. Mindjárt korrigálta is:

— Te vagy az, Jánoskám? Öregem, ha világot akarsz, neked kell felhuznod az ablak firhangját, ha csak azt nem óhajtod, hogy panyókán szaladgáljak előtted.

János már huzta a függönyt. Az ablak a gangra nyillott, aki akart benézhetett Prokesch szerkesztő urhoz. De mért nézett volna be?

Most is csak némi kis ferde napsugár vállalkozott erre.

— Valami baj van? — kérdezte Prokesch.

— Baj nincs. Csak beszélni akartam veled a lap föllendítéséről.

— Persze, persze . . . a lapot föl kell lendíteni. Hát van-e pénzed, Jánoskám?

— Van.

— Akkor a Függetlenség fel fog lendülni. Mindenekelőtt csapd el a kiadóhivatal főnökét . . .

— Arra már én is gondoltam.

— Aztán tedd a helyébe Vámoschert. Mért lopjanak meg kétfelé? Külön az expedicióban, külön a redakcióban. A lopásos állásokat egyesíteni kell. Így kellene csinálni az országos hivataloknál is. Ahelyett, hogy tizezer állás van, amiben tizezren lopnak, volna egy állás s amit egy ember ellop, az, ha még olyan sok is, sokkal kevesebb, mint amit tizezer lop, ha még olyan keveset lop is.

— Helyes, ezt megteszem.

— Aztán soha se bizz semmit senkire. Minden olyat, amihez valami érdeked fűződik, személyesen végezz el. Személyesen érintkezz vezető politikusokkal, személyesen bankférfiakkal. Te személyesen inkasszálod a hálát a szivességekért s csak ha a lap kellemetlenkedik, akkor küldöd munkatársadat. Csak

magát a pénzbeli alkut bizd Vámoscherre. Ha tudja, hogy te is tárgyalsz, az illető pénzemberrel, nem mer megcsalni. A lap szellemi részével nem kell törődnöd. Azt elintézem én.

— Ott is szeretnék ujitásokat.

— Azoknál nincs könnyebb. Egy kis készpénzzel a zsebedben máról holnapra magad köré csoportosíthatod a legjobb magyar tollakat. Nevetni fogsz rajta, hogy ez milyen kevésbe kerül. Egy jó plakátnak a megrendelése, kinyomatása, kiragasztása tizszer annyit kóstál, mint az a legelőkelőbb magyar író, akit azon a plakáton reklámozol. Maga a lap, biztosíthatlak róla, terjedni fog és tisztos, vagy ha nem akarod ezt a jelzöt, mondjuk: megfelelő megélhetést ad. A legrosszabbul menő lap sem rossz üzlet egy értelmes ember kezében. Aranybánya nem lesz a Függetlenség, mert ahhoz indulnia másként kellett volna. Aki fejest akar ugrani a nyilvánosságba, az jól válassza meg a trambolinját. A Függetlenségnek az elugrása nem volt jó és ezt nem lehet megkorrigálni. De majd erről beszélünk még.

— Egyéb nincs?

— Nincs, vagy most nem jut az eszembe. De elhíheted, hogy egy lap jó vezetéséhez nagyon kevés kell. Csak valamivel volnának okosabbak az emberek, mint amilyenek, ak-

kor másképp volna! Különben: nem. Ha a lapcsinálók okosabbak volnának, akkor a publikum is okosabb volna és ha okosabb volna, nem olvasna lapot egyáltalán.

— Köszönöm, öreg! — mondta János és ebédelni ment.

Ebéd után rendbehozta noteszének ötödik, hatodik és hetedik számú bejegyzését is, s délután öttől kezdve szabályosan üzembe lépett.

IX. FEJEZET.

János a Tátrába megy.

Lucskos és mocskos február volt Pesten, eső esett és szél fujt, az emberek úgy utálták egymást, mint ugyanannak a börtönnek régen összeszokott és egymásba undorodott lakói. Ez a különben is piszkos és nehéz levegőjű város még kibírhafatlanabb lett; aki tehette, elmenekült belőle, nehogy kénytelen legyen magát kétségbeestében felakasztani.

A keleti pályaudvar indulási oldalán, a bunda- és kaporszagban — a bundaszag a harmadosztályú utasoktól, a kaporszag a mozdonyok füstjétől származik — sürgősen tolongtak az emberek a rossz villanyfény alatt.

Egy elegáns városi-bundás, szőke ur nem vett részt az általános tolongásban, mert nem kellett jegyet váltania, hanem egyenesen az elsőosztályú váróterem felé tartott, az ajtóban kivette sárga szabadjegyét, melyet az ajtónálló szalutálva üdvözölt. A szőke ur megkérdezte, ahogy meg szoktuk kérdezni, ha legjobban tudjuk is:

— A tátrai személy?

— Nyolc tíz — mondja az ajtónálló.

— Van már beszállás?

— Csak a hálókocsiba.

A szőke ur megmutatta egy hálókocsi-jegy csücskét és bement a perronra. Az ajtónálló utána szólt:

— Első vágány, kint!

A szőke ur megkereste a tátrai személyt, odaszólt a hálókocsi-kalauznak, aki a hálókocsi előtt posztolt:

— Ötös és hatos ágy. Itt a poggyászm?

— Igenis, már berakták.

A szőke ur egy forintot adott át a kalauznak:

— Kérem, adja a hetvenkettes hordárnak, — fellépett a kocsira, leolvasta a fülkék ajtajáról, oldalt, az ágyszámot és az ötös-hatos fülkében helyet foglalt.

Senkhy János volt, a Függetlenség szerkesztője, akire, bár azt sem lehetne mondani, hogy nagyon megváltozott, aligha ismerne rá, aki legutoljára akkor látta, amikor egy kapu alatti tábláról leolvasta a koldulási és sipládáni-játszás tilalmát. Jánosból elegáns ur lett, jótartású és biztos lépésű, s az arca, noha azelőtt sem volt csunya, csinosná és kedvessé vált. A jó-mód egyelőre a legbiztosabb szépitőszere az emberiségnek. Noha

érthetetlen, de úgy van: nemcsak az arca lett Jánosnak nyugodtan telt és kellemesen sima, hanem a bajusza is tömöttebbre nőtt és szája vonala felett egyenesre nyirva, igen jóformájú angol bajusszá lett; és a szeme, mely nyilván születése óta volt kék, most színesebben világitott arcából.

Csaknem két esztendő mult el azóta, hogy hősünket utoljára láttuk. Két munkával és mozgással tele év állt a háta mögött. A Senkhy név jóhangzásúvá lett azokban a körökben, amik újságírással érintkeznek, s a Függetlenség, bár nem olyan könnyen, mint Prokesch jósolta, befészkelte magát a köztudatba. Az egyetlen komoly ellenzéki orgánus volt, amely ugyan tudott éles és kiméretlen lenni, de nem irta ki minden második nap a husosfazekat és nem nevezte a minisztereket hazaáruló bihangoknak.

János már két év óta járta az érvényesülés utját s ha egy szerkesztő érvényesülhet, ő már érvényes volt. Érintkezett a sajtó embeveivel, érintkezett a vezető ellenzéki politikusokkal, érintkezett bankárokkal és bárókkal, érintkezett mindig és mindenkivel. Folyton érintkezett. Ez a sok érintkezés már fárasztotta kissé, s a Függetlenség amaz orvosi munkatársának tanácsára, aki még most is feljárt a szerkesztőségbe, hogy a népszerű orvosi

cikkeket elhelyezze, elhatározta, hogy egy pár heti üdülésre a Tátrába utazik. Valami nagyon nem bizott ugyan ebben a derék orvosban, aki addig is, amíg magát az orvosi tudományt népszerűsitheti, minden hónapban egyszer kozmetikai üzeneteket irt a Függetlenségbe, mitesszerek kinyomásáról és arról, hogy a májfolt a női arcról tulajdonképpen eltávolíthatatlan, — de ezt a tanácsát mégis megfogadta, mert a Tátra semmiesetre meg nem árthat egy fáradt szerkesztőnek.

Míg a többi utasok érkeztek és elhelyezkedtek, János a kiegészítésekéből egy kis parfümfecskendőt vett elő, hogy a hálókocsi jellegzetes légkörét a saját otthoni szobaillatára szagosítsa át. Mert épp úgy, mint a kifogástalan öltözködést, a jó levegőt is megszokta maga körött, annyira, hogy Jóska, a Függetlenség szolgálja, különbeni kidobattatás terhe alatt, köteles volt redakciós óra előtt, délután ötkor és este féltkor, perolin-spriccel körüljárni a Függetlenség szerkesztőségében.

— Klimatikus gyógyhely! — szokta mondani Remete Pál, ha megjelent a redakcióban és néhányat szippantott az ál-fenyőillatból.

János könyvet is szedett ki a táskából. A könyv első levelén, fent a sarokban ferdén, lila festékkel, ez volt nyomtatva:

— Tiszteletpéldány.

A lap közepén pedig a szerző sajátkezű ajánlószövegei foglaltattak, melyben Nagyságos Uramat arra kéri szerző, hogy könyvéről bé lapjában jóakarattal emlékezzék meg.

János felvágta az első ívet, nézte a betűket, de figyelmét a szavak és mondatok nem tudták lekötni. Ama pozitív emberek közé tartozott, akiknek csak az élő ember mondhat valamit, a könyv holt betű, amelylyel nem érdemes foglalkozni.

Miközben szeme szavakká füzte a betűket, agya egészen másutt járt s ha hirtelen megkérdik, mit olvas, nem tudta volna megmondani.

A kalauz bejött, kérte a jegyet; mikor a szabadjegy belső lapján látta, ki az utasa, az arca, hangtalanul bár, de ezt mondta:

— Á! — aztán megkérdezte:

— Mikor ágyazzak, nagyságos uram?

— Ráér tíz után is — felelte János.

— A vacsora mellé nem parancsol valami italt?

— Egy kis üveg vöröset.

— Ha szerkesztő ur nem borotválkozik reggel, akkor ráérek Poprádfelka előtt egy fél órával felköltetni.

— Borotválkozom. Legyen szives egy kis melegvizet szerezni majd.

— Igenis. Hozok majd a fűtőkocsiból.

A kalauz elszalutált.

János csakugyan nem volt hajlandó lemondani a borotválkozásról. Megtanulta a két év alatt, hogy a nyilvánosság emberének mindig olyannak kell lennie, mintha skatulyából vették volna ki. S az arcnak soha sem szabad elárulnia, hogy, ha nem borotválják, szakáll is volna rajta. Látott az irodalomban angyal-arcu költőket, akik, ha rendben voltak, a legszebb Byronokat mutatták, de ha két napig nem járt kés az arcuk bőrén, akkor világosan látszott, hogy eredetileg mégis lengyel zsidóknak születtek s bóherokká kellett volna válniuk. (A járatlan olvasónak megmondom, hogy ez az idegen szó... Különben nem mondom meg. Ugyis mindenki tudja.)

Hatvannál beszállt valaki a hálókocsiba és hangosan tárgyalt a kalauzzal. Mert a vonat állt még és csend volt, János az ajtón át hallotta a szavakat:

— Nézze barátom — mondta az új utas a kalauznak — tíz pengőt kap, ha szerez egy ágyat.

— Nagyságos uram, nincs.

— Muszáj lenni.

— Nagyságos uram, csak egy fülke van, amiben *egy* ur utazik. A többi fülkében már mindenütt ketten vannak.

— Ki az az egy ur?

— Senkhy szerkesztő ur, a Függetlenségtől.

— Na, majd megpróbáljuk.

A fülke ajtaján kopogás hallatszott:

— Tessék! — mondta János barátságatlanul. Mert semmi kedve nem volt rá, hogy a fülkéjét bárkivel megossza.

Kedves, piros, fehér bajuszu arc dugta be magát az ajtón. Az arc fölött zergeszakállas vadászkalap, alatta bőrkabát lett látható. Még lejjebb térdnadrág, vastag harisnya és hegy-mászó cipő.

— Bocsánat, ha zavarok.

— Méltóztatik?

A kedves arcu ur nyílt zengésü, magas hangon beszélt:

— Ribáry Bálint, Somogymegye főispánja — és még mielőtt János megmondta volna a nevét, folytatta — amugy is örülök, hogy szerkesztő urral megismerkedhetem.

— Részemről a...

— Kedves, jó szerkesztő ur, ne haragudjon, de koros ember vagyok már, jobban szeretem az éjszakát vízszintesen tölteni, mint négyrét görbedve. Az a szerencsétlen ötletem támadt, hogy ha már a Tátrába megyek, utba ejtem Hatvan mellett a lányomat, aki itt van férjnél — talán ismeri szerkesztő ur báró Forgách Tivadart? — és a vége az lett, hogy nem

kaptam hálókocsit. Hát most éjszakai szállást kérek. Csak éppen hogy kinyújtóztassam magamat. Aludni én ugye alszom ezen a zötyögő vonaton.

— Nagyon szivesen, méltóságos uram, — mondta János.

Nem szivesen tette ugyan; de sajnálta volna a piros arcu öreg urat visszadugni egy elsőosztályú fülke fülledt sarkába.

A kalauz behozta a főispán táskáit.

— Két darab, méltóságos uram — mondta szolgálatkészen és hangsúlyozva a méltóságost, hogy kijavítsa az előbbi két nagyságost, amivel a főispánt ismeretlenül szólította.

— Ha az urak vacsoráznak...

— Az jó lesz — mondta a főispán és már nyult a kisebbik táskáján lógó külön csomag felé:

— A lányom gyönyörű dolgokat csomagolt. Nem vacsoráztam meg, mert valamivel csak el kell tölteni az éjszakát. A vacsora az első félóra.

János is nyult a maga elegánsan kare-su sonka-csomagja felé, amit fővárosi emberek szoktak utra magukkal vinni.

— Ital ellenben nincs velem. Ejnye, ha az ember kapkod, mindig elfelejt valamit!

— Méltóztassék a vörösbor — nyitott be a kalauz és az ablak mellett a kis felesapható

táblát buzgón asztallá terítve, ráállította a bort és a két poharat.

— Sült csirke — csomagolt kifelé a főispán. — Ez jó lesz. Ugorka. Ez se rossz. Szép fehér juh-turó. Dióspatkó. Ha megengedi szerkesztő ur? — És kínálta Jánost.

— Nekem sonkám van.

— Azt tegyük meg előételnek.

Falatoztak.

— Kedves öcsém, — ne haragudjon, hogy így szólitom, de a fiam lehetne, — már régen kíváncsi vagyok rá, hogy ki az a Senkhy János, aki olyan egyenes derékkel csinálja a lapját. Hát ilyen jófajta uriember, aki megsajnál egy hajléktalan főispánt.

— Méltóságod olvassa a Függetlenséget?

— Hát persze, hogy olvasom. Ha látni akarom, hogy handabanda nélkül hogy mondják oda az én magas kormányomnak, akkor csak a Függetlenséget olvasom.

János töltött a két pohárba.

Ribáry felvette a poharat, koccintott:

— Az Isten éltessen öcsém. Szervusz. Én vagyok az öregebb.

— Szervusz bátyám — koccant vissza János, akinek már nem voltak szokatlanok e hirtelen szervuszok.

— Ne csodálkozz rajta, hogy szeretem a lapodat. Kormánypárti magyart te még nem

láltál. Igaz, hogy ellenzéki főispánt se. De meggyőződésből a kormányt csak a zsidó támogathatja. Nem vagyunk zsidók, öcsém.

És Ribáry egy kicsit felnézett, hátha mégis zsidók vagyunk?

János tekintete azonban megnyugtatta:

— De, bátyám, te főispán vagy és a megyéd...

— A megyém is ellenzéki. Csak éppen a képviselőink kormánypártiak. De az más, öcsém, közpálya: közpálya. Egy Ribáry nem maradhat meg örökös alispánnak. Pedig aki ellenzéki, nálunk följebb nem viheti. Jobb, ha az ember szolgabíró korában kifordítja a köpönyeget. Ha nálunk is úgy volna, ahogy az angoloknál, akkor mi is olyanok lehetnénk, mint az angolok. (Ribáry mindig ángolt mondott angol helyett.) De nálunk mindig a kormánypárt van kormányon. Lett volna-e Tisza Kálmánból miniszter, ha nem akasztja szögre a bihari pontokat? Miniszter csak az lesz, aki szögre akaszt valamit... (Ribáry mindig ministert mondott miniszter helyett.)

A kalauz engedelmet kért, hogy ágyat vessen.

Az urak kimentek a folyosóra, ott beszélgettek tovább. De inkább csak Ribáry beszélt, akinek jót tett a vörösbor.

— Szeretem nézni, öcsém, az ilyen fiatal-

embereket, mint te vagy. De sajnálom is őket, Gyönyörű a pennájuk. Attól azonban nem lehet megtollasodni...

Jánosnak ezalatt az járt a fejében, hogy csakugyan: az ellenzéki vezérek, akikkel érintkezik, milyen természetesnek találják, hogy ő kiszolgálja őket, de mennyire nem jut eszükbe megkérdezni tőle, hogy ő nem akar-e valamit? Kényelmetlenül nyilalt a fejébe, az ő ellenzéki volta, amely Füredy Fábrián gróf ötvenezer koronájához kapcsolódott, aminek az emlékétől azóta nagyon szeretett volna szabadulni. De nem lehetett. Érintkezése azóta nem volt gróf Füredyvel. Mind a ketten vigyáztak rá, hogy ne találkozzanak egymással. Viszont megbizhattak egymás diszkréciójában. *Volt* az egyik olyan kényelmetlen a másiknak, mint a másik az egyiknek. De tulajdonképpen folyton dolgozott Jánosban az ösztön, hogy rendbehozza ezt a kellemenséget.

— Parancsolod bátyám az alsó ágyat? — kérdezte János Ribárytól, miután a kalauz jelentkezett, hogy az ágyazást elintézte.

— Hallatlanul kedves ember vagy, öcsém, — mondta Ribáry — persze, hogy én nehezebben másznék fel a kakasülőre.

— Akkor én idekint megvárom, míg levetkőzöl.

— Na, mingyárt kihámozom magamat ebből a maskarából. Tudod, én a tátrai felszerelésemet már otthon magamra szedem. Különben ez csak nektek, pestieknek ilyen maskara. Mi, akik vadászunk, hozzá vagyunk szokva a kurta nadrághoz, rövid kabálhoz.

Ribáry bement vetkőzni, néhány perc múlva kikopogtatott:

— Gyere be a kalickába, öcsém.

A főispánnak már csak a piros arca állt ki a fekete kockáju vörös takaró alól. Mozogni alig lehetett a fölkében. János fellépett a kis létrán, felhuzódzkodott a felső ágyba, óvatosan vetkőzött onnan, gondosan felakasztgatta a szemben levő fogasokra ruháit, még egyszer parfümöt spriccelt szét a kis hálószobában, amire a főispán megjegyezte:

— Modern ember vagy, öcsém. Ha beszélgetni akarsz, csak szólj le hozzám, én nem alszom ám a vonaton!

És mikor János a takarót ráhuzta a lámpára, hogy sötét legyen s néhány percig ringattatta magát a mozgó ágygyal, Ribáry úgy horkolt már, de úgy, hogy tulhorkolta a vonat kerekeinek kattogását, a nyikorgásokat, a gőzfűtés zizegését, mindent, ami tulhorkolható volt.

A kormánypárti főispánnak, aki közpá-

lyáján végig megőrizte ellenzéki érzületét, nyugodt lelkiismerete volt.

*

Kopogtak a fülke ajtaján. János felriadt. Még nem volt reggel, csak nagyon kevés fény szűrődött be a hálókocsi felső, vastag színes-üveg ablakán.

— Bocsánat, uraim, bocsánat! — mondta a kalauz, aki már be is nyitott.

— Na, mi az? Mi az? Mi az? — riadt fel lent a főispán. — Ugy látszik, mégis 'elszunnyadtam.

— Katasztrófa történt... tulajdonképpen nem nagy... ilyenek mindig vannak a vonalakon...

— Mi? Katasztrófa? — sürgette Ribáry. — Összeütköztünk? Hallod, kérlek, talán a tulvilágon is vagyunk már?

— Nem, könyörgöm. Csak Korompán vagyunk, de a kijáratnál az előttünk kifutott tehervonat összeütközött egy másikkal.

— Szerencsénk van, hogy nem mi! — könnyebbült meg a főispán.

— A vonal el van torlaszolva. Mink innen visszamegyünk Pestre. A segélyvonat Ig-lóról itt van már, az állomáson tul, a bevágásban várja az utasokat. Arra méltóztatnak átszállni. — És felnézve Senkhy ágya felé,

megkérdezte: — Parancsolja a Szerkesztő ur a melegvizet?

— Ha nem mi ütköztünk össze, akkor csak hozza — felelt János.

Ribáry szuszogva öltözött lent. János csendesen vette magára a ruháit. A kalauz hozta a melegvizet és a számláját; átadta a két ur jegyeit; átvette a borraivalókat.

János bement a toalettfülkébe borotválkozni:

— Na, öcsém — mondta Ribáry — te is furcsa tésztából vagy gyurva!

— Miért, bátyám?

— Most menekülünk meg a halálból és te nekiállsz az arcodat kapirgálni. Én meg se mosdom, mert ahoz még nagyon korán van. Ellenben, ha volna egy kis sligovic a kezem-ügyében, abból szivesen innám. Hat óra van csak.

János megborotválkozott, felöltözött és Ribáryval együtt szállt ki a kocsiból.

Már derengett kelet felől, de az állomás sötét volt. Kis petróleum-lámpák sárgán és nyavalyásan pislogtak, mint a magyar vidéki vasutállomáson mindenütt; nagy nyüzsgés volt a sötétségben. Csendőrök kakastolla és szuronyhegye villant meg az állomási épület előtt. Az egyik mozdonyvezetőt hozták, aki csak könnyebben sebesült meg. Az arca fekete

volt a koromtól és vörös a vértől. A tömeg közepén, a sárga lámpafényben, olyannak látszott, mintha egyenesen a pokolból jött volna:

— Én ellengőzt adtam! Én ellengőzt adtam! — kiabálta félig sirva. — Jaj, szegény Péter, a fékre vágódott, a fék keresztülment rajta, azt se mondta: nyekk.

A fűtőjéről beszélt, aki mellette halt meg.

— Brr! — borzadt össze Ribáry. — Ezek a szegény vasutasok! Ki viszi a táskáinkat?

— Pan velkomozsnye, pan velkomozsnye! — jelentkezett körülük két vasuti bakter — és magyarázták tótul, hogy ők viszik majd a táskákat.

Az utasok már hosszú kigyóban vonultak ki az állomásból, amelynek végén különös rozsdavörös fény világolt, egy helyen nagy foltban és körülötte kisebb vörös fények inogtak.

— Katasztrof! — magyarázták a bakterek, akik épp úgy nem tudtak magyarul, ahogy országunk határterületein a korcsmáron és a szolgabírón tul senkise tud magyarul.

Ahogy közelebb kerültek a rozsdavörös fényhez, látták, hogy fehér gőz is árad belőle. Jánosnak megint a Pokol-körkép jutott eszébe, amit millenniumkor látott Pesten. A két mozdony állt ott felágaskodva, egymásba furódva,

mint két fekete vadállat, amely egymásba harapott, teherkocsik roncsai a mozdonyok mögött és körül. Ezek a roncsok égtek még, de már lohadó lánggal. A két mozdony még fujta magából a párát, köröskörül a föld iszamós volt, mintha a sebesült mozdonyoknak vérük is lett volna és az áztatná a földet. A kazánokból kiömlő víz volt.

Az utasok vonala itt került egy darabot. A mozdonyoktól néhány lépésre a földre két szurokfáklya volt szurva. Lángjuk sercegett és a szárukon izzadták alá a szurkot. Mellettük egy sárga, fekete és vörös arc nézett ki meredten valami rongy takaró alól. A fűtő volt, a szegény Péter, akinek a fele keresztülment.

Az utasok, akik kényelmes fülkék melegéből jöttek, a maguk baján boszankodva s nem voltak elkészülve a halott-látásra, elfordították fejüket és szinte rosszaló érzéssel haladtak el szegény Péter holtteste mellett:

— Na — mondta Ribáry — ki lehetne írni a lapba, hogy ne tegyék közszemlére a halottaikat, ha már nem vigyáznak arra, hogy a vonatjaik egymásba ne szaladgáljanak.

Szegény Péter, aki nem tudta, hogy ő Korompán fog meghalni a kijáratnál, csak nézett holt arcával a két szurokfáklya fényébe. János kivette a zsebkendőjét és letakarta a háromszinü arcot.

A tót bakterek magyaráztak neki valamit, de ő nem értette. Azt magyarázták, hogy azt a finom zsebkendőt vagy elviszi a szél, vagy lelopja valaki a halotról. (Visszafelé valószínűleg ők maguk vették le a kis tarka holmit, ami ugy se kell a halottnak.)

Az állomáson túl hideg szél fujt a hegyekből, amiknek a körvonala már levált az égről. János didergett. Vagy a szél vagy a halott fütő didergette. De a városi bunda alatt vékonyan, városiasan volt öltözve.

— Egy kis sligovic kéne néked is öcsém, — mondta a főispán, aki azonban, tátrai felszerelésében, nem fázott, meg jobban is hozzá volt szokva a hajnali fölkelésekhez.

Még a bevágásba kellett lemenniük, amelyben a segélyvonal állt. A füves lejtő, ami oda levezetett, keményre volt fagyva. Az utasok meg-megbotlottak és csusztak lefelé. Sűrű káromkodás hallatszott.

A segélyvonal fütellen volt, az ablakai befagyva egészen. Jánost Ribáry szinte becsomagolta a plédjébe, hogy ne fázzon.

— Köszönöm, bátyám, köszönöm! — háritotta János a buzgóságot.

— Örülök, hogy visszaszolgálhatom a szivességedet, öcsém. A te vékony cipellőd csak a hálókocsiban volt jó. Vadászember nem indul el vékonytalpu cipőben. Mindig történhe-

tik valami, mindig potyoghatnak apró zsidógyerekek az égből.

Néhány órai késéssel, csaknem délben érkeztek kicsit megviselve és összefázva Poprádfelkára.

Jobbkézre a hajmeresztően szennyes és koldus állomástól az ég mereven-kék selyem-alapján szikráztak a tátrai csucok.

Jánosnak majd kiugrott a szeme, úgy nézte őket. Nemhogy még sohase látott ilyen szépet, de el se tudta képzelni, hogy ilyen lehetséges. Valami olyan tisztaság és erő áradt a keményen az égbe furódó fehér kupokból, hogy János elfeledte, honnan jön, kicsoda és mi áll mögötte.

— Nézd csak, nézd! Nézheted, — riasztotta fel Ribáry — én is így néztem először. Én addig lenyelek egy kávé, hogy valami meleg is legyen bennem ennyi mindenféle hideg után.

János is bement és ivott egy csészével abból a barna léből, amit vidéki állomásokon, a gőzgép feltalálója óta, makacsul kávénak neveznek. (Csak hagyományból, minden ok nélkül.)

Mig a villamos fölfelé vitte Tátrafüredre, János szeme kezdett hozzászokni a hóhoz. Jobbról és balról is hómezők lejtettek a villamos felé s noha János a sárból és esőből jött,

itt a hómezők semmi sejtelmét nem mutatták annak, hogy el is olvadhatnak. Keményen és fehéren néztek a nap szemébe. A fenyőerdők komoran és ünnepiesen álltak a sin mentén, felső ágaikon megcukrozva s ha egy-egy kis szellő érte őket, kis fehér függönyökben bocsátották le magukról a havat. János azt gondolta, hogy ha mindezt Pestre lehetne áthelyezni, az emberek sokkal nyugodtabbak és tisztesebbek volnának. János persze tévedt, mert az emberek az északi sark tájékán is, amely pedig a legszebb Tátrák egyike, ugyanazt cselekszik, mint a Vezuv tövén: undokul és marakodva élnek, illetve élni nem engedik egymást . . .

Egy hét sem tellett bele és János is a rendes tátrai hotel-életet élte. Megszokta, hogy a hó itt sem örök s hogy a napot azzal kell kezdeni, hogy tudakozódják, mi volt az éjszaka? Esett-e friss hó és fagyott-e olyan erősen, hogy a hó kibirja egész napon át a napcsókjait. A füredi Grandhotel tele volt, de azért Jánosnak jutott még egy szobácska a harmadik emeleten. Ott öltözött minden reggel tátraivá, vagyis bricsesz-nadrágot huzott, két lábát csavaró-gamásniba pólyázta, derékon felül szürke szvetert öltött, fejére fehérbóbitás gyereksapkát tett; viselte a dresszt, amely mindenkiből, hacsak nem tulságosan görbe a

lába, daliát csinál. Kilenckor kelt, levonult a lépcsőn, az olvasótermen és a hideg fedett folyosón át, barátságosan hintve jobbra és balra biccentő fejfel a jóreggeltet futólagos ismerőseinek, levonult a reggelizőbe és ott miközben hallgatta, hogy Görög ur, a főpincér hogyan és miért lármáz a kiszolgáló-lányokkal, sokat evett reggelire, mert reggel a Tátrában mindenki éhes.

Görög ur, a főpincér mindig és mindenért lármázott a lányokkal, nem mintha a lányok erre okot adtak volna, hanem mert — János hamar észrevette — Görög ur snapszot kávézott reggelire, ami a különben békés emberből a legharciasabbat csinálta.

Reggeli után megkérdezte a portástól:

— Jár-e a sikló?

Mert a Tátrában mindent a portástól kell megkérdezni.

Ilyenkor szokott találkozni Ribáryval, aki jött le a szobájából s mindig ugyanugy üdvözölte Jánost:

— Csuszkározol, öcsém? Hát csak esuszkározz! Fiatalabb koromban én is azt hittem, hogy érdemes fölmenni azért, hogy az ember lecsusszon. Azóta látlam embereket, akik soha fönt nem voltak a Tarajkán, mégis lecsusztak. Szervusz, jó mulatást!

János aztán a sportfőnöktől, a derék, egy-

szemü szepesi embertől, aki a ródli-, bob-, ski-hangárt őrizte, német nyelven kért egy ródlit, meg egy bambuszbotot, föltette a kérdést:

— Wird das Wetter sich halten?

Meg sem várta a feleletet:

— Jawoll, Herr Redakteehr! — és már ment a siklóhoz, hogy a Tarajkára felutazzék, onnan lecsuszandó.

A sikló kocsijában mindig nagy és hangos társaság volt, János azonban, aki két eszten-dei intenzív érintkezés fáradságát hozta magával, nem barátkozott meg senkivel. Az első napokban jól esett neki, hogy ródlizás közben még a főispán sines vele, egyedül bámulhatja a havat, a fenyőket, a kék eget, a levegőt. Ródlizni mingyárt az első napon megtanult (volt benne valami hajlandóság testi ügyességekre) és nagy örömet okozott neki a gyors lesiklás, ami bizsergetti a vért, éles levegőt tol a táguló tüdőbe, kanyarulataival s az esetleg lassabban haladók kikerülésével izgalmat okoz.

Ebédre a főispánnal volt egy asztalnál, aki körül-körül nézett a nagy étteremben, konstata-
lta, hogy a kilátás kint gyönyörű, de bent a teremben vigasztalan, mert az egész világ el van zsidósodva s keresztény embert nemso-
kára be sem eresztenek a Tátrába, hacsak arra nem kötelezi magát, hogy állandón Lom-
nicon fog tartózkodni. Ott még szabad.

Ugyancsak Ribáry adta meg a széljegyzeteket az ebéd menüjéhez is, megpróbálván kideríteni, hogy ami ma matrózhus-öz-módra, az tegnap vajjon mi lehetett?

Ebéd után feketekávé és napozás következett a szálló teraszán, ahol mindig általános a csodálkozás, hogy a déli oldalon husz fok a meleg, míg az északin legalább öt fok hideg van. Aztán séta volt műsoron, amit János egyedül művelt, majd uzsonna és átöltözés szmokingba a vacsorához, amit szintén Ribáryval garnirozva kapott János. Vacsora után János még egy kicsit lézengett, lapokat olvasott s nélkülözte a főispánt, aki felhajtott magának egy öreg bankárt, akiről vakmerően azt állította, hogy nem izraelita, hanem még annál is rosszabb: cigány és tarokkozott vele, míg János aránylag korán felment a szobájába, olvasási kísérleteken halálra álmosodott és szilárdan aludt reggelig.

Ez volt a napirend s ebben változatot legfeljebb az időjárás esélyei okoztak. Ha friss hó esett, várni kellett, míg a ródlipályát lesimitják, ha fujt a szél, nem lehetett kimenni sétálni.

X. FEJEZET

A sárgaruhás hölgy.

Sétái közben János többször látott egy érdekes megjelenésű hölgyet, aki mindig egyedül járt, szögesvégű bottal a kezében. Sárga cipő, sárga antilopbőr kosztüm, sárga selyemsapka volt rajta, tetőtől talpig sárga volt. És a haja is szőke. Közelebbről nem láthatta, mert a sárga hölgy, ha megpillantott valaki szembejövőt, rendesen kitért az utról és inkább a mély havat gázolta.

Néhány napi nem-érintkezés után János kezdett eltárstalanodni. Az emberek itt csoportokban éltek s aki mingyárt az első napon, — amikor a közérdeklődés feléje fordul, — nem ismerkedett, az később már kialakult kis társaságokkal találja szemben magát, amik már csak önmagukkal vannak elfoglalva és a kintrekedttel nem igen törődnek.

Amilyen mértékben csökkent János számára az egyedül való ródlizás öröme, olyan

mértékben szeretett volna mégis néhány szót váltani napközben Ribáryn kívül is valakivel.

A hetedik vagy nyolcadik napon harmadik ródli-fordulóján, melyet már egy kicsit unottan tett meg, körülbelül a ródlipálya felén csuszott szánjával, amikor a pálya melletti egyik fenyő hirtelen, minden ok nélkül havat rázott eléje. János felkapta a fejét, hogy oda nézzen.

Egy mókus volt, amely ágról-ágra ugrott, nagy ivenkben s mindenütt hózivatart okozva maga után.

János megállította a ródliját és, letérve a pályáról, ment a mókus után.

Ez tetszett neki. Ő mókust csak az állatkert forgó kerekében látott és ott rossz volt nézni a kis állatot, mert attól lehetett félni, hogy a nagy körforgásban egyszer mégis megőrül és kényszerzubbonyba kerül. Itt ellenben volt valami nagyon graciózus benne, ahogy hol fejjel föl, hol fejjel le szaladt a fenyők törzsén, ki az ágak végére, átlendítette magát egy másik fára s ott ugyanazt csinálta, mint az előbbin.

Négy-öt fán keresztül János követni tudta a mókust, de aztán nem látta, merre ugrott át. Megállt, nézett a fák közé és vissza akart fordulni, amikor a havon keskeny szánnyo-

mot és egy női cipő talpának és sarkának a lenyomatát pillantotta meg.

Hát itt ki jár ródlin?

János ment beljebb a nyom után és egy tisztásra ért, amely lefelé lejtett s fehéren égett a napfénytől. A tisztás szélén, kint a napfényen, egy sárga pléden feküdt valaki.

A sárgaruhás hölgy volt. A ródlija mellett.

A nő feküdt a havon hanyatt, süttette magát a nappal és bele a sárga napfénybe, a nagy kék égbe, a mindenbe és a semmibe, belemondta:

— Ó, hogy unatkozom!

Ószinte, szép zengése volt a szónak. Egészen mélyről jött és egészen messze ment. Talán az Istennek mondta a Nő.

János zavarban volt, hogy jelen van és hogy hallotta. Megpróbált eltávozni, de már későn volt. A nő észrevette, felnézett rá a hóról, nézte egy ideig s János azt hitte, hogy csakugyan elmehet, anélkül, hogy ennek a vallomásnak következménye támadna, mikor a nő megszólalt:

— Hallotta?

János felelt:

— Hallottam.

— Hát akkor ne szaladjon el. Nem volna szabad hangosan gondolkodni, de néha az em-

ber mégsem tud uralkodni magán. Unatkózzom. Bár ezen nincs semmi. Valószínűleg minden értelmes ember rettentően unatkozik, csak nem mindegyiknek van ideje rá, hogy észrevegye.

— Valószínű.

— Ne ismétlje a szavaimat, hanem ha úgy találja, hogy nem helyes, amit beszélek, mondjon ellent. Nem szeretek a saját visszhangommal beszélgetni.

— De nem mondhatok ellent. Önnek igaza van. Ha az ember nem volna annyira elfogalva, mindjárt rájönne, hogy unatkozik.

— Üljön le mellém. Ki maga?

— Senkhy János. Szerkesztő.

A nő felkönyökölt és csodálkozva nézett rá:

— Ó? Tényleg maga az?

János nem értette ezt a csodálkozást.

— Milyen érdekes! — mondta a nő.

— Ezen semmi érdekes nincs.

— Dehogyan nincs. De ezt maga nem tudhatja. Nagyon érdekes. Hát ilyen?

— Ilyen vagyok, — szolt János és önkéntelenül elmosolyodott.

— Én másmilyennek képzeltem.

— Milyennek, ha szabad tudakozódnom?

— Csuf, rongyos, gonosz embernek, akinek az éhség néz ki a szeméből.

És a nő erősen belenézett János szemébe.

— És miért?

— Azt... azt nem mondom meg. Talán majd máskor. De milyen kedves arca van!

Erre már nem tudott János felelni. Kezdte furcsán érezni magát.

— Kedves nagysád... vagy kisasszony... vagy...

— Ne találgassa. Asszony vagyok, férjes nő. A nő csak akkor unatkozik, ha már férje van. Amíg nincs, kitölti az idejét azzal, hogy keres magának. S ha már van, akkor... akkor látja, hogy semmije sincs. De erről ne beszéljünk. Van társasága?

— Nincs.

— Nekem sincs. Utószезón. Nem a mi társaságunkból való emberek vannak itt. Sem az enyémből, sem a magáéból nem valók.

— Na, istenem... az én társaságom! — mondta János — nekem nincs is társaságom.

— Mondja, nagyon szegény fiu volt maga azelőtt?

— Mielőtt? — csodálkozott el János ismét a furcsán feltett kérdésen.

— Hát azelőtt... mielőtt szerkesztő lett?

— Nagyon szegény nem voltam és most sem vagyok nagyon gazdag.

— De, ugy-e, jó volt szegénynek lenni?

— Amíg az voltam, nem gondolkodtam rajta. Amióta nem vagyok az, most kerül először ez a kérdés elé.

— Ó, nagyon jó volt szegénynek lenni! Mennyi vágya volt az embernek! Mennyi célt tudott kitűzni maga elé! Hogy meg tudta tölteni az életét! Ne csudálkozzék rajta, hogy ilyen őszinte vagyok. Ha süt rám a nap, kiolvasztja belőlem az őszinteséget. Olyan jó, olyan nagyon jó őszintének lenni!

János megint nem tudott mit felelni.

— És kihez lehet az ember őszinte? Csak egy egészen idegen emberhez.

— Nem ahhoz, aki bizalmasa?

— Nem. Azelől már titkolgat egyet-mást. Nem mond meg neki olyat, ami bánthaná. És különben is, ki idegen és ki bizalmas? Vannak arcok, amik tíz év múlva is idegenek maradnak és vannak olyanok, amik csak egyszer bukkannak ki a hóból és már bizalmasak.

János elpirult. A nő nevetett:

— Zavarba hoztam, ugy-e? Ne törődjék velem. Ha az emberek mindig azt beszélnék, amit gondolnak, nagyon sokszor hoznák egymást zavarba. De akkor nem volna ilyen unalmas az élet.

A nő felkelt. Magas volt és karsu. Szép.

— Jön ródlizni?

— Hiszen le kell innen jutnunk valahogy!

— Majd én megyek elől. Pá. A viszontlátásra lent.

A nő felült a ródlijára, hóna alá vette a

bambuszbotot, felrakta a lábát elől a vasra és csuszni kezdett lefelé.

János is elindult. Nem akart elmaradni tőle. Vonzotta a szemét a karsu test minden mozdulata.

A nagy fordulónál a nő egészen hátravette magát, magasra repült a hófalon, szinte kinyújtózott és szétterült... Jánosnak ludbőr szaladt át a hátán, ügyetlenül kormányzott, csaknem kifordult, időt vesztett vele és a nő elsiklott a szeme elől.

Lent, a vonatnál, a nő már várta:

— Hozzon egy kettes ródli. Mi még egyszer felmehetünk. A többiek ugyanis ebédelni mennek.

János leszánkázott egy kettes ródliért, felhuzta a vasútig, aztán beült a nővel a vonatba. Rajtuk kívül még csak egy ős tátralakó ült a kocsiban, aki annyiszor ment fel a Tarajkára, ahányszor a vonat, mert haláláig egyetlen ródli-alkalmat sem akart elmulasztani.

A nő halkán beszélt, hogy a hangja a kocsí ablakainak csörömpölésébe vesszen:

— Maradjon ma velem... Ma nagyon rossz napom van... vagy nagyon jó. Nem tudhatom. De *azért* ilyen, mert holnap biztosan egészen rossz napom lesz.

— Miért? — kérdezte János.

— Azt... azt nem mondhatom meg. Mi-

nek mondanám meg? Ugy sem tud rajtam segíteni. Nem is lehet. Ma beszélgetnem kell valakivel, szórakoznom, élnem. Nagyon ideges vagyok. Ha ez így menne tovább, megbolondulnék. Már azt hittem, hogy csatlakozni fogok valamelyik avas társasághoz, csak hogy ne legyek egyedül. Néha nem bir magával az ember. Nem bir. Nem bir. Évekig rendben tudja tartani magát, fékezi, kormányozza, szelidíti. Aztán egyszerre megvadul.

Nevetett.

— Ugy-e: mi köze magának az idegen nő vadságához? De téved, mi nem vagyunk idegenek. Az, hogy az arca engem őszinteségre kényszerít, valami furcsa ösztön. Nem tudom megmagyarázni. Gondolkozott már maga azon, hogy amit az embernek *muszáj* megcselekednie, azt nem tudja megmagyarázni. Milyen különös!

A nő beszélt, János nézte az arcát. A homloka magas volt és sima. Az orra egyenes és erős. A szája határozott rajzu és nagyon piros.

Az egész arc nagyon szép volt, de tulokos. Ezzel egyezett is mindaz, amit mondott. Csupa okos, de vakmerő szó hagyta el a száját s közben a szeme élesen ragyogott Jánoson, aki már nem tudta, hogy a nő mit beszél. Nem tudta követni.

A Tarajkán fent, miután az őstátrai lecsuszott, elhelyezkedtek a ródlin:

— Maga ül elől, én kormányzok.

János ráült a szánkóra, a nő elhelyezkedt mögötte.

— Csak üljön kényelmesen, engem nem zavar. Hajtsa hátra a derekát, én felteszem oldalt a lábamat a talpra.

Indultak.

János kicsit bódult volt. A nőből valami vanília-illatu parfüm áradt, sulyos, édes illat, nem kettős ródlihoz való. A fiu feje szinte akaratlanul hanyatlott hátrább, mint ahogy ő maga akarta. A Szilágyi-empléknél, ahol a pálya nagyon hirtelen fordul, a nő amint a bambuszszal kormányzott, a bot végével megütötte János halántékát.

— Ó! — kiáltott a nő és megállította a ródlit. — Még betöröm a fejét!

És gyorsan levette a keztyűjét, a pusztá kezét odaszoritotta, ahol János fejét a bambusz megütötte.

— Katonadolog! — mondta a nő — és gyerekes hangon bebusgatta a fiut.

— De nem fáj! — szólt János.

— Az más! Akkor ne kényeztettesse magát! — És felhuzta a keztyűt. — Ha jobban az ölembe hajtja a fejét, akkor nem tudom megütni. Mert nem akarok, bi-

zonyisten nem akarok magának fájdalmat okozni.

Most nagyon sebesen siklottak; a gyorsaságtól, a vanília-illattól, a friss nőtest melegétől János inkább ájult volt, mint eleven. A nagy fordulónál János elfeledte, hogy hol van, a két karjával hátranyult és átölelte a nő derekát. A következő pillanatban a ródli már oldalt billent és mind a ketten csuszva, hengeredve estek le róla.

A nő úgy kacagott, olyan szívből, olyan jóízűen, mintha ennél vidámabb dolog életében nem történhetnék vele. Nem is kelt föl a hóból. Úgy, ahogy feküdt, féloldalt, arccal a ródlipályán, úgy nevetett.

János, aki legalább hármát hemperedett, feltérdelt.

— Nem ütötte meg magát?

— Nem. Magát megütöttem az előbb. Magamat nem bántom. De úgy kell magának Mit akart?

— Bocsánatot kérek! — mondta János.

— Ne kérjen bocsánatot. Meg akart ölelni. Az még magában nem bűn, különösen nem, ha egy szép fiatal asszony ilyen furcsán viseli magát egy férfival szemben. Hogy is hívják magát? A keresztnévén?

— Jánosnak.

— Mondja, János, nem voltunk mi paj-

tások gyerekkorunkban? Én nógrádi lány vagyok.

— Én bácskai fiu.

A nő nevetett.

— Akkor nem voltunk. De az mindegy. Most már tudom, miért az az érzésem, mintha nagyon régi, kedves ismerősök volnánk.

— Arra én is kíváncsi vagyok.

— Mert biztosan hasonlít valakihez, akit gyerekkoromban nagyon szerettem. Jöjjön, utazzunk tovább! Jé! Hol a ródlink?

A baleset után a ródli elcsuszott, túl a kanyarodón, legalább száz lépéssel előre.

Utána szaladtak.

— Ki ér oda előbb? — kiáltotta a nő és olyan gyorsan futott, hogy János alig tudta elérni. Mikor ott voltak és pihegve megálltak, a nő újra kacagni kezdett:

— Mit nevet? — kérdezte János.

— János ur! mivelünk baj van, — mi nem tudjuk, mit csinálunk. A bambusz ott maradt!

János visszament a bambuszért, aztán felpakolozták a ródlira és leértek minden különösebb katasztrófa nélkül.

Ebédelni mentek.

— Jöjjön az én asztalomhoz.

János áttelepedett. Ribáry duzzogott:

— Itt hagysz öcsém, mint Szent Pál az

oláhokat? Különben én is itt hagynálak, ha engem szép asszony hívna. De nem hiv. Ördög bujjék a fiatalságba.

Együtt ebédeltek, együtt itták a feketét az olvasóteremben, együtt ültek ki napozni a teraszra. Utána János indítványozta:

— Menjünk szánkázni!

— Menjünk! — kapott rajta a nő.

— Lomnicra? Jó?

— Ne-nem! Oda ne! — mondta a nő idegesen. — Oda ne!

— Hát akkor Széplak felé.

— Szivesen.

A szán csilingelve vitte őket a fenyőerdők alatt.

A délután folyamán úgy összemelegedtek, mintha már évek óta ismernék egymást. A nő egyre vidámabb és gyerekesebb lett.

Felsőhágiig mentek szánon, őzeket láttak az erdő alján, a nő tapsolt és le akart szállni, hogy szaladjon utánuk.

Hágiban uzsonnáztak egy kis szobában, ami fenyőfával volt szédítően jószagúra és pokoli melegre fűtve. Csak hidegvizet ittak az uzsonnához, mégis mintha mindketten részek lettek volna.

A nő visszafelé elcsendesedett. Nézett a sötétségbe, amelyből, lent a völgyben, kis falkuk lámpacsoportjai pislogtak fel.

János megpróbált beszélgetni. A nő rekedt hangon válaszolt. Mintha sirás fátyolozta volna a hangját. János odanézett s amennyire látni lehetett: a nő szemében csakugyan nagy könnycseppek ültek.

János nem szólt. Nem tudta, mit kell mondani.

Nők közül intimebben eddig csak a szerelem hivatalnoknőivel érintkezett, a tiz ujján elszámálhatta volna azokat a tisztességes nőket, akikkel félóránál tovább beszélt. A sárgaruhás nőt nem tudta, hová tegye? Nagyon disztिंगváltnak látszott, a beszéde nagyon értelmes volt, de mégis...?

Majd a hotelben megtudja, hogy kicsoda.

A szánból kiszállva a nő bejelentette:

— Nem vacsorázom lent, fáj a fejem. Isten vele. Ne haragudjon rám, hogy egész nap annyi furesasággal terheltem.

János gyorsan átöltözött, de a vacsoráról mégis lekésett. Görög ur neheztelt, a lányok nem szívesen szolgálták ki.

A nagy teremben egyedül evett, félig eloltott csillár alatt.

Az olvasóban a főispán ez alkalommal nem tarokkozott, hanem nagyobb társasággal ült, dupla csomag francia kártyával a kezében. Odaszólt Jánosnak:

— Elcsábitottak a bankárok, hogy egy

kicsit vasutazzak velük. Gyere öcsém, segíts, különben leszedik rólam a másik vasut költségét is. Szerencse, hogy szabadjeggyel utazom.

Chemint játszottak és János, aki a Függetlenség szerkesztőségében tanult makaózni, a harmadik osztásnál értette már a játékot.

Szórakozottan játszott. Ha ő vette a lapot, mindig tartotta a bankot, ha akármennyi volt benne; s ha ő adta a bankot, sohasem vonult vissza a csokoládéval, ami a banknak azt a felét jelenti, amelylyel tulajdonosa elvonulhat, nyereségének legalább egy részét megmentendő. Sőt egyáltalán nem vonult vissza.

A bankárok hazardörök voltak s mindig Ribáry figyelmeztette Jánost:

— Retirálj már, mert még milliomos lesz belőled.

Félóráig százasok forogtak az asztalon. Aztán megjelent az első ezres is. Követte lassanként a többi.

Tizenegykor Jánosnak elég volt. Kilencezer koronát nyert össze, anélkül, hogy örült volna a pénznek. Viszont a főispán nagyon eluszott.

— Inkább hagyta volna otthon — siránkozott tréfásan.

Aludni mentek.

A portás már nem állt a pultja mögött,

János nem tudta megkérdezni, ki a sárgaruhás hölgy. Ha a szobája számát tudta volna, megnézhetné volna a lakók listáján. De nem tudta.

Mielőtt a liftbe szálltak, János megtudakolta:

— Nem tudod, bátyám, melyik szobában lakik az a hölgy?

— Melyik hölgy?

— Akivel ma együtt ebédeltem.

— Mi? — tréfált a főispán — elnyered a pénzem és én mondjam meg, hol lakik a hölgyed? Azt nem! Kérdezted volna tőle meg.

— De tudod, hogy kicsoda?

— Hogyne tudnám! Mindenki tudja. Csak egy ilyen szerkesztő nem tudja.

— Hogy hívják? — kérdezte János.

De a lift már megérkezett a második emeletre, a főispán kilépett belőle és visszaszólt:

— Majd holnap megmondom. Nagyon érdekes nő, hosszú története van. Azt hittem, ismered, ha már olyan jóban vagy vele, hogy a vasuti hálópajtásodat cserbenhagyod miatta.

És a főispán nevetve kocogott el a lifttől.

János egy emelettel feljebb ment, be a szobájába. Ideges volt. Magára csukta az ajtót, vetkőzni kezdett, aztán látta, hogy a mosdóvizét, amiben vacsora előtt hirtelen meg-

mosdott, nem vitték ki. Csengetett a szobalánynak, kinyitotta az ajtót, hogy a szobalány bejöhessen, lefeküdt. Belemeredt az olvasmányába, a szemét a rendesnél is fáradtabbnak érezte, eloltotta a lámpáját és megfedkezett a mosdóvizéről.

És elaludt.

Azt álmodta, hogy a főispán összebeszél a bankárokkal és elhatározták, hogy visszaveszik a pénzüket, feljöttek a harmadik emeletre, kint tanácskoztak az ajtó előtt és úgy döntöttek, hogy a tárokkos bankár, akit Ribáry cigánynak mondott, megy be a pénzért. Az öreg ur csakugyan benyitott. Az ajtó csikorgott.

János felébredt, az ajtó valóban csikorgott. János azt hitte, hogy csak egy pár percet szunnyadt és most a szobalány jött be. Boszankodott és szólni akart, mikor a vaniliás parfüm illata csapta meg, elvette a lélekzetét a meglepetés és az ajtó felől a sötétből egy hang muzsikált:

— János! Jánoska!

— Ké-rem — mondta elakadt hangon s mint ma már annyiszor, nem tudta, mit mondjon még.

— Jánoska! — zengett a hang közelebről és a vaniliás illat leült János ágya szélére.
— Nem tudok aludni. Hiába próbálok, nem

tudom behunyni a szememet. Jánoska, a fiatal-ságom lázad fel ma, nem tudom, mért éppen ma, de holnap megint rettenetes napom lesz. Az ifjuságom keres ifjuságot, valakit becézniem kell, ringatnom, bujtatnom, különben megté-bolyodom . . . Jánoska!

Selyem ruhadarabok zizegtek le a pad-lóra.

János úgy érezte, hogy megreped a feje. Az egész szoba áttüzesedett. Jánosnak vacogott a foga a gyönyörüségtől, a keze reszketve nyult ki a sötétbe.

A forró vanília-illat melléje bujt és hozzá-tapadt.

XI. FEJEZET.

János úgy él, mint a Paradicsomban s valahogy mégsem érzi jól magát benne.

Féltizenkettőkor ébredt fel János; a vanília-illat ott volt mellette a párnán és egy hosszú, csillogó szőke hajszál is.

A nap a leeresztett függönyön át is elég fényt küldött a szobába. János bámult bele az aranyos derengésbe.

Váratlanságokkal teli életében ez volt eddig a legszebb váratlanság. Tisztára tündérmese volt.

Ahogy visszagondolt az éjszakára: a száján, az arcán mintha mézet kentek volna széljel és a vér a fejébe szaladt.

A reggelit felhozatta a szobájába, nagyon lustán, egyre nyujtózkodva öltözött fel, az éjszaka gyönyörűségeinek emléke folyton ott bujkált még a testében.

Lement és a szeme egyre a nőt kereste. De nem találta.

A hotel előtt Ribáryval találkozott:

— Na eleget csuszkáltál-e már? — kér-

dezte a főispán, aki azt hitte, hogy János már ródlízás után van.

— Mára elég volt — mondta János.

— Akkor gyere velem az alsó országra sétálni.

Az idő kicsit szürke volt. Csak fent a csucsknál szakadoztak a felhők és mögöttük néha kibukkant a hegyek havas, napsütött feje. Ilyenkor a csucok, test és talp nélkül, a felhőkből nőve ki, a rendesnél sokkal magasabbnak látszottak és kísértetiesen hatottak. Inkább ragyogó álmokhoz hasonlítottak, mint igazi hegvekhez.

Ribáry karonfogta Jánost, úgy sétáltak le a Poprádfelka felé vivő egyenes országuton, mely a fekete fenyők közé éles csikot hasított.

— Hát tudod, ki az a nő, akivel tegnap megismerkedtél?

Jánosnak újra mézes lett a szája. Nem felelt a kérdésre. A főispán folytatta:

— Nagyon nevezetes nő és ha itt magunkféle emberek volna a társaság, nagyon megéznék ezt a hölgyet. De idegen emberek vannak itt, akik legföljebb ha a pesti művelt közeposztály pletykáit tudják. Te biztosan hallottál már erről a hölgyről, mert ti, ujságírók, nyilván az országos mende-mondákat is tudjátok, sőt talán a kiegyezés szerint közösöket is.

A főispán nevetett saját közjogi kifejezésén.

— Ez a hölgy az a Cziller Balázsné . . .

A főispán tovább beszélt, de a szók ezután már csak értelmetlenül zümmögtek János fülében. Ha azt hallotta volna, hogy a nő a spanyol királyné, az nem lepte volna meg ennyire. Hogy lehet a véletlen ennyire kegyetlen? Mit akarhat tőle a sors, hogy ilyen helyzetekbe sodorja? A miniszter, akinek a pénze már ugyanis égeti legbelsőbb lelkiismeretének zsebeit, újra keresztezi az utját. És így!

Még csak a Máriaassy-rét mellett voltak, de János gyöngének érezte magát arra, hogy tovább menjen.

— Gyerünk vissza, bátyám, úgy látszik, ródlizás közben megbicsaklott a lábam.

— Az kár. Egyszer akarom kísétálni magam veled és akkor lesántulsz. Na, forduljunk meg. És máskor vigyázz. Hagyd abba azt a bolond szánkázást a hegyről — és folytatta az előbbi témáját:

— Nagyon szép leány volt . . .

— Most is szép.

— De azt mondják, hogy olyan volt, mint egy festett kép. Aztán elvette egy minisztériumbeli hivatalnok. Én csak úgy látásból ismerem ezt a Czillert. Csunya kis ember. És az asszony toltta előre. Hogy hogyan, arról te is tudsz.

— Biztos az? — kérdezte János, csak azért, hogy most már ő is résztvegyen a beszélgetésben.

— Én nem voltam ott. De mondják. Mért ne volna igaz?

A hotelben János elvált a főispántól, beült az üres társalgó sarkában egy nagy fotelbe és bámult bele a levegőbe. Szeretett volna gondolatokat fűzni az éjszakához és ahhoz, hogy most már tudja, kitől kapta ajándékba ezt az ezeregyéjszakát, de gondolatai egyáltalán nem támadtak. Mintha a méz rákeveredett volna az agyára is. A gondolatai nyulósan és édesen tapadtak egymáshoz. Nem tudta széjjelválogatni és megkülönböztetni őket.

Ebédre Czillerné lejött a szobájából. János zavarba jött az első pillanatban, mikor a nőt meglátta és köszönt neki bizonytalanul.

— Kezét csókolom.

Ugyanaz a zavar kinozta, amit szobaurokában szokott érezni, ha egy-egy felelőtlen éjszaka után, amikor a cseléddel adta össze magát, találkozott vele másnap s ő is, a cseléd is, igyekeztek közömbösen nézni egymásra, szólni egymásnak, mintha semmi sem történt volna.

Czillerné azonban tulsegitette ezen a zavarán, mert pillantásában, hangjában

semmi ilyen közömbösségre való törekvés nem volt.

— Jó reggelt, Jánoska — köszönt vissza a nő és nagyon szívélyesen és melegen nyujtotta feléje a kezét. — Velem ebédel, ugy-e?

Volt ebben valami hálás, valami visszaemlékeztető és felújító. De az arca nem volt olyan vidám, mint tegnap s valami finom sápadtság is ült rajta.

— Nem volt lent délelőtt?

— Nem. Leveleket irtam.

— És délután?

— El kell mennem valahová.

Ezen indult el a beszélgetés s ebéd alatt az asszony nagyon egyszerű és közvetlen tudott lenni. De egyetlenegyszer sem nevetett. Sem a fekete mellett, sem a napon, ahová kiültek, noha a nap csak néhány percre bujt elő.

A napozást az asszony szakította félbe:

— Föl kell mennem, átöltözni. Jőjjön fel, beszélgethetünk addig,

Czillerné az első emeleten lakott, a nagy sarokszobában, amit lakosztálynak hívnak már, mert előszobája és fürdőszobája is van. Maga a lakosztály ellenben csak egy nagy szoba, mely azonban a hotel frontjából kiszögell s így mind a három oldalán ablakai lehetnek. Jobbforma és filigránabb butor van benne, mint a hotel többi szobájában, a szé-

kek, fotelek és a kerevet halványvirágu selyemmel behuzva, a falon egy elmosódó színű gobelin, a negyedik falat pedig egyetlen nagy selyem függöny alkotja, amely mögött egy alkóv, a hálószoza, következik.

A szobában jóleső, egyenletes meleg volt és a vaniliás parfümön túl valami enyhe illat, ami a sült alma szagára emlékeztetett. A fűtőtesteken zöld fenyőágak száradtak. Azok adták a levegőnek ezt a kellemes mellékizt.

Az egyik sarokban alacsony, zöld, magashátú támlásszék állt. Az asszony rámutatott:

— Üljön oda, az egy hintaszék.

Czillerné eltűnt a selyemfüggöny mögött, ahonnan csak a hangja csengett elő, hol innen, hol onnan, ahogy az alkóvban ruháit öszszeszedve mozgott:

— Jánoska, ne haragudjon rám, hogy bánatos vagyok. Mondtam tegnap, hogy ma rossz napom lesz.

— Hogy tudta előre?

— Tudtam, hogy ma mi fog történni.

— Történni? ma? mi?

— Hogy ma át kell mennem Lomnicra.

— Olyan kellemetlen Lomnicra átmenni?

— Nekem az.

— Ne menjen, ha nem akar. Vagy engedje meg, hogy én átkísérjem.

— Nem-mennem! nem lehet. És maga nem jöhet át velem, Jánoska.

— Mért nem?

— Mert van ott valaki.

A nő elhallgatott, nem is mozgott a függöny mögött. János is néma volt egy pillanatra. Aztán fölvette a kérdést:

— A gróf?

A nő kiejtett a kezéből valamit. Lehajolt, fölvette és csak azután felelt, mintha a hangja a lehajlástól vált volna pihegőbbre:

— Igen . . . a gróf.

Csend.

Aztán a függöny mögül ez a kérdés jött:

— Jánoska! Tudja már, hogy ki vagyok?

János nagyon csendesén mondta a függöny felé:

— Tudom.

— De tegnap még nem tudta?

— Még nem.

Megint csend lett. S a függöny megszólalt:

— Hát látja . . . ezért . . .

De mást nem mondott. János nem értette.

— Mit jelent ez? Ezért? Mi *van* ezért?

— Ami van. És ezért volt, ami tegnap volt. Láttam, hogy nem ismer és tudtam, hogy ha megtudja a nevemet, elszalad mellőlem. Nem akartam elengedni.

Erre ismét nem volt mit válaszolni. A függöny tovább beszélt:

— Jánoska, figyeljen csak rám. Szerelmes vagyok magába.

János elképedt. Az ember néha a legerősebb tényen nem ütődik meg annyira, mint ugyanannak szavakba szorított halvány másolatán:

— Ó, asszonyom . . . — szaladt fel belőle a hála.

— Adélnak hívják a maga asszonyát. Hogy tudjon is valamit róla azon túl, hogy a maga asszonya és hogy szerelmes magába. Legalább négy nap óta. Maga biztosan nem tehet róla. Én sokszor voltam már szerelmes. Mindig legyőztem magamat. De tegnap eszembe jutott, hogy még meddig? Kit mindenkit bocsátok el magam mellől, akivel szeretnék együttmaradni? Öregszem, Jánoska, nem lehetek már olyan könnyelmű . . . hát, aztán nagyon könnyelműnek kellett lennem.

— Megbánta?

— Nem.

Ez nagyon határozottan és erélyesen csengett.

— Köszönöm — mondta János és fölkelt a hintaszékből, odament a függönyhöz, szét húzta a selyemszárnyakat és a nő mellé lépett, aki már a bluzát gombolta be.

János megcsókolta a vállát és átölelte a derekát. Ahogy a nő ott duzzadt és gerjedt a karja közt, János kérlelni kezdte:

— Ne menjen Lomnicra.

— Azt nem lehet, barátom. Majd beszélünk még erről. És innen menjen ki szépen, ide nem hívtam. A hintaszékbe ültettem, maradjon ott.

És tele szájjal megcsókolta.

— Nem megyek — ellenkezett János.

— Olyan jóba még nem vagyunk, hogy joga volna szót nem fogadni nekem.

És gyöngéden kitzskolta a függöny mögül.

Azután maga is kijött, fölvette a bundáját, nagy lila sálba burkolta a nyakát és lekiértette magát a szánhoz.

Esett a hó. Apró pihék keringtek alá. A nő beült a piros bársonyülésbe, a kocsis pokrócokba bugyolálta és a szán elcsilingelt a hotel udvarából.

János ott állt, nagyon zagyván és bizonytalanul és nézett utána.

Egyszerre nem tudott mit csinálni az idejével.

Visszament a hotelbe, ténfergett ide-oda, elolvasott mindent, ami a falakra volt kifüggesztve, a Kassa-Oderbergi-Vasut menetrendjét, a Tátrai Sportklub alapszabályait, a lakók

jegyzékét, a reklámcédulákat, aztán az olvasóban nézte a képeket, amik mind a Tátrát ábrázolták, hol hóval, hol anélkül, hol napsütésben, hol ködösen. Majd a leveleket vette elő a zsebéből, amiket ide kapott s már régen elolvasott és elintézett, de azért most újra átnézte őket. Domahidi a politikai helyzetről; magáninformációk, amik nem kerültek bele a lapba. Vámoscher jelentése a lap folyó anyagi ügyeiről. Prokesch tréfás beszámolója a redakció állapotáról. János újra elolvasta és teljesen érdekteleneknek találta őket.

Végre lehetett uzsonnázni és kibicelni a főispán tarokkpartija mellett, Jánost valósággal boldoggá tette ez a szórakozási lehetőség.

Közben folyton az járt a fejében, hogy ez nem jól van. Ebbe nem szabad beljebb keveredni, mert itt valami nagyon helytelen kezdődik, aminek következményei is lesznek s komplikálttá teszik az életét. El is határozta, hogy elutazik.

Otthagyla a főispán partiját, kiment az előcsarnokba a portáshoz:

- Lehet hálókocsit kapni?
- Szerkesztő ur elutazik?
- El.
- Most jönnek a legszebb napok.
- Mégis el.
- Mingyárt telefonálok az állomásra.

A portás bement a telefonfülkébe és telefonált.

Kint szán csengetett.

— Prr! prr! — mondta a kocsis a lovaknak, kicsomagolta az utasát.

Adél jött be, a hidegtől piros arccal, bólintott János felé, odaszólt neki:

— A viszontlátásra.

Aztán felment a lépcsőn.

A portás kijött a fülkéjéből.

— Hálókocsi van, ma estére is.

— Köszönöm, nem kell — mondta János.

A portás csodálkozott:

— De hisz az előbb...

— Mégsem kell — szólt János és haragudott a portásra és haragudott önmagára is.

És fölliftelt, hogy szmokingot öltson.

A vacsorát azonban a főispánnal kellett megennie. Adél nem jött le.

Vacsora után újra kártya volt, mert a bankárok revansot kértek. János úgy vesztette el a tegnapi kilencezer koronát és rá a magából még ezret, hogy a főispán már komolyan intette:

— Hagyd abba öcsém, mert lenyerjük rólad a nyakkendődet.

Mindenki aludt már, mikor a cheminnek, tizenkettő után vége volt. A társaság gyorsan

oszlott el. Kiki a szobájába, a csendes folyosókon át.

Lift már nem volt, gyalog kellett menni. János, miután az első emeleten elbucsuzott a főispántól, olyan nehezen lépett fölfelé minden további lépcsőn, mintha a lakkcipője talpa ólommal volna bélelve. De mégis fölment a szobájába. Magára csukta az ajtaját fölvette a házikabátját és leült az asztal mellé, hogy válaszleveleket ír Vámoschernek, Prokeschnak.

Út is vagy egy félórahosszat a papír előtt, de a feje folyton zszibongott, ki-kiütött a hő az arcán, a száján előmlött a méz iz, a halántéka lüktetni kezdett és nem tudott parancsolni magának.

Hátha az asszony már itt volt és nem találta itt? Hátha közben a kilincsre tette a kezét és ő nem hallotta? És az asszony elment?

Fölkelt, legyintett a kezével, ami önmagának szólt és azt jelentette, hogy mindegy, kinyitotta az ajtót és a kis oldallépcsőn, amely pontosan a saroklakás elé vezetett, lement az első emeletre.

A folyosó villamlámpája nem égett. Az előszoba ajtaja nem volt becsukva. A második ajtó is nyitva volt. A szobában magában sötét volt, de a selyemfüggöny mögül, ahol égett a lámpa az ágyak fölött, fény szűrődött ki.

János leült az alacsony hintaszékbe.

Az asszony kiszólt:

— Jánoska, Azt hittem, nem jön.

János rekedten dünnyögte:

— Nem akartam jönni.

És szégyelte magát, hogy mégis jött.

A függöny mögött is sötét lett. Az asszony mély, édes hangon szólt ki:

— Jánoska, nem fogom hívni.

És János ment.

Fülledt, zivataros szerelemben sodródott eltöbb, mint egy hónap. Az asszony egészen lenyügözte Jánost. Játékszerűt csinált belőle, minden egyéb érdeklődését, gondolatát eltaposta és széjjeldobálta. Lélekezethez jutni alig engedte. Délelőttönként magával vitte hosszú sétákra, a felső völgyekbe és a sárga napfényen rajongott neki az élet szépségéről, délután, ha megjött Lomnicről, ideges volt és keserűen panaszkodott, hogy milyen gyötrelmes élni. Az éjszakákat átsírta, áthancurozta a férfi mellén. János nem tudta követni ezeket a hangulat-viharokat és sokszor riadt meg a féktelen szerelmi kitöréseken, de a csók, amelynek ilyen tüzéről eddig fogalma sem volt, elkábította és szavát vette.

Egyszer mégis megpróbálta megkérdezni:

— Adél, helyes az, amit mi csinálunk?

Az asszony felelt:

— Nem helyes, de gyönyörű. Vagy he-

lyes-e akármilyen, ami eddig velem történt? Tíz év óta vagyok asszony és egy pillanatig nem voltam az. Tíz év alatt egyetlenegyszer tele nem szivhattam a tüdőmet, hogy azt mondhassem: Boldog vagyok. Jánoska, milyen nyomoruság volt az életem! Jánoska, semmit sem tudsz az életemről.

— Nem, nem tudok róla.

— Fiatal voltam, szép, sustorgott a vérem, ambícióim voltak. Élni akartam. És mindezzel tanítónő lettem egy vidéki város egyik állami iskolájában. Az egész vidéki várost úgy éreztem, mintha pánt volna, amit csak azért kovácsoltak körém, hogy mozogni ne tudjak. Az emberek csunyak, unalmasak, laposak és buták voltak körülöttem. Akkor azt hittem, hogy csak a vidéki városban ilyenek. Ahogy mindenki megkívánt és mindenki nyult felém, akinek dolga volt velem, az megutáltatta velem a szépségemet. Felmentem Pestre, hogy kijárjam magamnak az áthelyezésemet. A minisztériumban akadt elém az uram, akkor fogalmazó, de nekem: nagy ur, magasrangu pártfogó. Kivitte, hogy áthelyezzenek és járt utánam és elveft. Az ambícióim vitt bele a házasságba. Az uram az első héten gyötrelmem lett számomra. Férfirom, semmi, aki arra nem volt jó, hogy a cipőm zsinórját megoldja. Unatkoztam. És hengegett velem, körülhordozott, mintha a szépsé-

gem, amivel semmitsem tudott csinálni, az ő érdeme és disze volna. Unatkoztam. Kirakatba lett. Hosszu esztendőig türtem ezt a méltatlanságot. Borzasztó érzés az, Jánoska, még egy rosszvérű asszonynak is, ha megérzi, hogy el akarják adni. Nem hagytam magam, vigyáztam magamra, sokáig. És amellet unatkoztam. Aztán, mikor valamelyik előléptetés előtt az uram módját tudta ejteni, hogy a miniszterének bemutasson, ennek a hideg öreg arisztokratának, mulatságom lett, hogyan csavarom ezt a nagy urat az ujjam köré. Ambicióm lett, hogy megtartsam magamnak, hogy egy remélt futó randevu helyett kemény jármot faragjak a kegyelmes nyakára. Most benne van, most nem tud mozdulni tőle. De én sem. És unatkoztam, unatkoztam! És közben, férj mellett és szerető mellett, ambiciók támadta és kielégülte mellett, kezdtem úgy vágyakozni a szerelemre, én, akít kiundorítottak belőle, mint egy tizenhatesztendős vérmes lány, aki még nem tudja, hogy a szerefem milyen csunya is lehet. És kezdtem félni, hogy lekéseem róla. Akkor jött maga, Jánoska. Most már tudom, mért vagyok a világon. Ezért. A nő biztosan csak ezért van a világon. Talán a férfi is. De azt nem tudom. Szeressen Jánoska, vagy csak engedje meg, hogy szeressem, örökre hálás leszek érte.

Aztán csókok következtek, csókok, mint mindig.

Gróf Füredy csak két hetet töltött Lomui-con. Mikor Pestre visszautazott, Czillerné nem birt az örömeivel. Majd megfojtotta Jánost a szerelmével. És tervezgetett:

— Mennyi a maga évi jövedelme, Senkike?

— Van huszezer korona, ha van. De lehet még kevesebb is.

— Hát az kevés. Annyi kell nekem toa-lettre. Megszoktam már, hogy nagyon sok pénz menjen keresztül a kezemen. Arról nehéz lemondani. De majd csinálunk valamit. Magából még minden lehet, Senkike.

— Hiszen már most nagyon jó sorom van.

— Az még semmi. Nem szabad megállni egy karriernek. Aki áll, az visszafelé csuszik. Csak rám hallgasson, magából nagy ember lesz.

— Hallgatok magára.

— És szeressen engem.

— Szeretem magát.

— Akkor nem fog elakadni.

Jánost március végén hívták haza Pestre. A politikában mindenféle furcsa fordulatok voltak, a lapnak állást kellett volna foglalni egy olyan kérdésben, ami eddig még nem szerepelt. Az általános választójogról kezdett szó lenni.

Adél még szeretett volna maradni. Áprilisban is a Tátrában akart lenni. Ibolyát akart szedni fent az erdőkben. De aztán belenyugodott, hogy Pestre kell menni:

— Itt elcsókolózzuk az időt. És az uram, aki azt hitte, hogy a gróf miatt vagyok itt, még gyanut fogna és még meg is haragudnék, ha kiderülne, hogy nem a gróf szerepel.

Az ilyen beszédek bántották Jánost, de Adél olyan kedvesen tudott cinikus lenni, hogy János nem szólt. Hagyta sodratni magát.

Az utolsó hét már nedves volt, esőre hajló, a vendégek megszökdöstek a locspocs elől. Ribáry elutazott. Nagyon melegen bucsuzott Jánostól:

— Isten megáldjon, öcsém. Mindig jószívvél fogok rád gondolni és ha módomban lesz, visszaszolgálom még, ami jót velem cselekedtél. Igaz ugyan, hogy az utóbbi időben egy kicsit elhanyagoltál, de nem veszem rossz néven: fiatalember vagy. Vajjon visszafelé ki kezdkedik be hozzád?

Jánosék elutazása előtt éjjel fagyott, majd hó esett. Adél szánkázni akart még egyszer. Délután elindultak Hági felé, de Széplakon hózivatar érte őket utól, a tél mintha még egyszer meg akarta volna mutatni, mit tud.

— Bemegyünk a kávéházba — indítványozta Adél.

Jánosnak eszébe jutott, hogy a szanatórium főorvosa, Gyulai doktor, ismerőse Pestről.

— Látott már szanatóriumot?

— Ilyet még nem.

— Akkor menjünk oda.

A szanatóriumnál szálltak le a szánról.

A főorvos nagyon szívélyesen fogadta a szerkesztő urat és hölgykísérőjét. Fől akarta használni az alkalmat arra, hogy egy pesti kapacitásnak megmutassa az intézetét. Körülkalauzolta őket az egész épületben. Megmutatta a szobákat, a verandákat, a társalgót, az ebédlőt.

— És erről azt mondják, hogy primitív!

— ez volt a refrénje a mutogatásnak.

Majd uzsonnát is szerviroztatott nekik a saját rendelőjében. Teát, vaját, sonkát, tojást, mézet, dzsémét.

— És néha még a koszt ellen is van panasz! — fűzte hozzá Gyulai doktor az uzsonnához. És megjegyezte:

— Ha a nyilvánosság tudná, mennyi időt, fáradságot és tőkét áldozunk a szenvedő emberiség érdekében, az illetékes körök nem fukarkodnának az elismeréssel.

Uzsonna után, mint a legfőbb látnivalót, a Röntgen-szobát mutatta be a főorvos. Adélnak nagyon tetszett a rejtélyes szoba, a nagy gép, különös fényeivel.

— Jánoska! — mondta vidáman — fotografáltassuk le magunkat! Ennélébbe. Ez egészen szokatlan. De egymás mellett.

A főorvos nevetett. Magyarázta, hogy azt nem lehet. Akkor csak egy-egy fél mellkas jut a képre.

— Doktor ur, úgy nem lehet, hogy a két sziv egymás mellé kerüljön?

— Dehogyan nem. Ha a szerkesztő ur arccal fordul a gépnek és kegyed háftal, akkor a két sziv egymás mellett lesz.

— Bravó! — örvendezett Adél. — Azt meg kell csinálni! Két sziv egymás mellett, de két igazi sziv! Milyen romantikus és mégis menyire modern!

A főorvos behívta az operatórt. A felvétel elkészült.

— Most a szivek rajta vannak a képen. Hátra van a szivtelen rész.

— Az talán fölösleges is — kacagott Adél.

— Pardón, — mondta Gyulai doktor — az orvos Röntgen-lelkiismerete tiltja a félmunkát. Ragaszkodom a másik felvételhez is.

János is, Adél is megfordultak, most Adél állt arccal a gépnek, úgy bocsátották keresztül rajtuk a sugarat.

— A két kép egy héten belül elkészül. Szerkesztő ur átjön érte? Vagy küldjem a hotelbe?

— Nem, holnap már nem leszek itt. Tes-sék Pestre küldeni.

— Helyes! — szólt a főorvos. — Hogy hány példányt parancsol a rendelő, azt meg sem kell kérdezni. Még nem divat, hogy ezeket a képeket az emberek ajándékba küldözzessék egymásnak. Fejlettebb kultúra mellett talán divat lesz.

— Aligha, — mondta Czillerné — az emberek nem mutogathatják egymásnak, hogy mi van bennük.

Elbucsuztak a főorvostól, mert a szél már elállt, csak a szánt kellett valamelyik elhagyott villa szélmentes oldalfala mellől előkeríteni. És vidáman hazacsilingeltek.

— Mégis két példányt kellett volna megrendelni a képből. Legalább az egyikből, amelyiken a szívek vannak — szól utközben a nő.

— Miért? — kérdezte János.

— Hogy ne csak az én szívem legyen rá-gánál emlékébe, hanem a magáé is énnálam — mondta Adél és megcsókolta Jánost.

Együtt utaztak, azzal a vonattal, amelyik reggel ér Pestre.

Este tíz után az asszony bevitte a vacsora-csomagját János fülkéjébe.

— Hogy együttvacsorázom magával, azt akár láthatják is. Hogy nem megyek ki innen, azt meg ugye látják.

És csakugyan ottmaradt. Hallatlanul mulattatta a keskeny ágy, amelyről többször csaknem leesett. Olyankor nagyszerűeket nevetett, de bele a párnába, hogy a szomszéd fülkék utasai meg ne hallhassák.

Mikor világosodott már, az asszony mélyen, mélyen aludt, Jánosnak gyöngéden föl kellett csókolnia, hogy menjen, amíg a hálókocsi folyosóját nem állják tele az utasok. Az asszony fölkapkodta ruháit és elment, maga mögött hagyva a füstszagu fülkében a vanília-illatot:

— Jánoska! Kis pajtásom, értelmetlen szerelmem, majd telefonálok!

XII. FEJEZET.

János politikai kérdések előtt áll.

Pestre érve, János a legnagyobb politikai kavargás közepébe csöppent. Az általános választójogról volt szó, amit a szocialisták nemcsak felvetettek, de igyekeztek most már állandóan napirenden tartani. Plakátjaik és kiáltványaik tarkították a házak falát. Népgyűléseket tartottak és mindenkitől megkérdezték, hogy kell-e neki az általános titkos?

Sajátságos, hogy ámbár akkor a magyar politikai életben nagyon sokféle pártárnyalat volt, abban az egyben mind megegyeztek, hogy általános választójogra nincs szükség. Voltak, akik azt mondták, hogy ez a végső veszedelem, hogy az ezeréves haza harminchárom nap alatt elpusztul tőle, voltak, akik nem álltak ilyen szélsőséges állásponton, csak azt jelentették ki, hogy Magyarország helyzete speciális, de ezalatt is azt értették, hogy Magyarországon speciálisan *nem* kell az általános választójog. Beszéltek jogkiterjesztésről, az intelligencia ellenőrző szerepéről, a magyarság

megvédéséről, de ennek sem volt más értelme, csak az az egy, hogy általános választójog nem kell.

Az ellenzéki lapok kezdték rosszul érezni magukat. Míg az ellenzéki vezérek a legagya-furtabb beszédeket mondták ez ügyben, addig írni nehéz volt, mert egy politikus csak-ugyan nem pirul, de a papir néha mégis mint-ha el akarna pirulni. A lapszerkesztők szalagáltak az ellenzéki vezetőkhez, de azok négy szemközt is ugyanazokat a frázisokat mondják el, amit a nyilvánosság előtt. Ilyenkor van a legnagyobb baj: ha magyarok egymás közt sem tudnak mást mondani, mint a népgyűlésen.

A Függetlenség szerkesztőségében tanácskozás folyt. A szerkesztő Prokesch véleményét kérdezte, az egyetlen, amelyre kíváncsi volt, de, illendőségből bevonták Domahidit is, mint a lap politikai munkatársát és Vámoschert, mint közigazdászt és kiadóhivatali főnököt, akit mindenben meg kell hallgatni.

Domahidi az egész tanácskozás alatt nem jutott messzebbre ilyen mondat-kezdetknél:

— Azt hiszem, minden szempontot összevetve és a véleményeket csoportosítva . . .

Vagy:

— Ha erősebben körvonalozzuk mindazt,

amit vezető helyeken megpendíteni eddig megkísérlettek . . .

Ilyenkor Prokésch már közbe is vágott:

— Folytatása következik — mondta és Domahidi sértődötten huzta fel térdén a nadrágot.

Vámoscher a következőkben foglalta össze a kérdést közgazdaságilag:

— A pausálékát a bankok egyformán adják az olyan lapnak is, amely választójogos, az olyanak is, amelyik választójog-ellenes. Viszont igaz, hogy Magyarországon kevés választó van. De biztos, hogy még mindig több a választó, mint az előfizető. Tehát föl lehet tételezni, hogy aki előfizető, az már ugyanis választó. És aki választó, az nem törődik a választójoggal. Én még életemben nem szavaztam semmiféle választáson, pedig már régen van választójogom.

— Igérték már megfelelő árat a szavazatodért? — kérdezte Prokésch.

— Tény, hogy azt nem tették. Mindig azt hitték, hogy nekem, mint honoráciornak, vagy művelt középosztálynak, vagy hogy a manóba hívják az ujságírókat a statisztikában, kötelességem meggyőződésből szavazni.

János mindezt szórakozottan hallgatta. Az járt a fejében, hogy szőnyegetek kell venni, mert Adél a lakását nagyon barátság-

talannak mondotta. Az asszony azt is fölvetette, hogy ne ő menjen Jánoshoz, hanem János jöjjön az Akadémia-uccai lakásra.

— Nem, nem! — tiltakozott János — oda ne!

— Mért ne, Jánoska? Ismeri azt a lakást?

— Ismerem.

— Nem elég kényelmes? Nem szép?

— Kényelmes is, szép is. De én oda nem megyek.

— Akkor én bérelek valami szép helyet. Jó?

— Nem! — csattant fel János újra, — Maga ne! Majd én.

— Jánoska, ahhoz magának nincs elég jövedelme. És értse meg már, hogy *adni* szeretnék magának valamit. Mért nekem az örömet okoz.

— De nekem nem, — mondta János.

Az asszony nevetett.

— Maga fél attól, hogy kitarlom. Ne szégyelje: attól fél.

János nem is szégyelte, hogy fél tőle. Szerelmileg is kinosnak érezte a helyzetét, nemcsak szeretőnek, hanem kitarlottnak is tudta magát, vigyázni akart, hogy egyébként még az ányéka se merülhessen fel lelkében önmaga előtt ennek a vádnak.

— Jánoska, — hízelt az asszony és

megölelte — higgye el, hogy ennek a félelemnek nincs értelme. Az élet annyi igazságtalanságot követ el mindenkivel, hogy mindenkinek joga van ott bosszút állni az életen, ahol alkalma van rá. És ha két ember szereti egymást, akkor nincs más kérdés, csak a szerelem. Hogy ki ad a másiknak: mindegy. Ha szív szerint adják, jó szívvel kell elfogadni.

János nem volt filozófus, de csuszamlós-nak érezte ezt az elméletet. Elhatározta, hogy szőnyeget vesz s azon gondolkodott, hogy mennyi pénz kellene hamarjában a hirtelen beszerzésekhez.

A tanácskozáson most már Prokesch beszélt:

— Egy lapnak nemcsak a már meglevő előfizetőire kell gondolni. Hanem a megszerzendőkre is. A választójog ellen lenni: nem programm, mert ha mindenki a feje tetejére áll is és ugy mond szónoklatokat, választójog azért mindenütt lesz. Mert az emberek, egyelőre azt hiszik, hogy minden betegségükön segít.

— Hát nem segít? — kérdezte János.

— Azt nem lehet tudni. Valószínű, hogy az emberen, ha már a világra jött, semmisen segít.

— Eszerint?

— Eszerint, mivel biztos, hogy később az

ellenzék ugyanis fölveszi a programjába a választójogot, mi már most megelőzhetjük. Ahogy a politikusok mondják: kilépünk a pártkötelékből és esetről-esetre való politikát üzünk. Ezentul mindenkit támadunk, ha megérdemli és mindenkit megdicsérünk, ha rászolgál. Ez érdekes lap-politika, mert ilyen még nem volt hazánkban.

— Biztos ez? — kérdezte János.

— Biztos. Én ismerem a magyar zszurnalisztika történetét. Itt csak pártlapok voltak. Mi pártonkívüliek leszünk.

— Jó — mondta János és arra gondolt, hogy ami készpénz van a lap körül, azt elkéri Vámoschertől.

Prokesch ragyogó cikket irt a dologról, amelyben jobbra-balra mindekinek megmondta az igazat. A cikk tehát nagyon érdekes volt. Nehogy pedig a cikk névtelen legyen, — mert Prokeschnek ez volt a felfogása, hogy a névtelen cikkek nem érdekesek, — Prokesch aláírta János nevét. Ez volt János első publicisztikai szereplése. Azonnal szenzációt keltett. Az ellenzéknek kényelmetlen volt, a kormánypárton megbeszéltek s vasárnap, mikor tüntetés volt a városban, a munkások az összes lapok szerkesztősége előtt pfuj-pfujt kiabáltak, csak a Függetlenség ablaka alatt énekeltek el a munkás-marszejjét.

Jánosnak az ablakba kellett állnia, hogy beszéljen. S arra a furcsa tapasztalatra jutott, hogy *tud* beszélni. A saját hangjának csengése vitte előbbre a mondatait. Ugy körülbelül azt a cikket mondta el, amit Prokesch irt a Függelenség pártonkivülisége ügyében: nem olyan jól, mint ahogy a cikk irva volt, de beszédben a sokkal rosszabb mondatok is jobban hangzottak.

A beszéd után a szerkesztőség tagjai gratuláltak:

— Roszciusz! — mondta Sikorszky, az ókori novellák specialistája.

— Jóciusz! — mondta Prokesch, aki nem volt biztos benne, hogy a másik név szónokot takar-e?

A parlament folyosóján, ahová János néha fölment, megkülönböztetett tisztelettel bántak Jánossal. Az ellenzéki vezetők figyelmek lettek a fiatal publicistához, akinek ilyen határozott meggyőződése van, s — különös — maga a miniszterelnök is érdeklődött, hogy ki az, aki az ellenzéknek azt a kényelmetlenséget szerezte?

Füredy Fábián gróf egyszerre emlékezett rá, hogy ezt a publicistát ő ismeri, megszólította a folyosón:

— Rég nem volt szerencsém, kedves öcsém.

— Nem akartam háborgatni kegyelmes uramat.

— Okos embereket mindig szívesen látok magam körül. Ha gyakrabban felnézne ide, bemutatnám a miniszterelnöknek. Szeretné személyesen ismerni.

János ugyan nem sietett az ismerkedéssel, de azért két héten belül mégis sor került rá. Füredy karonfogta és odavitte a miniszterelnökhöz, aki mindakét kezét nyújtotta feléje:

— Tudtam, hogy fiatalember — mondta a legkegyelmesebb ur — csak fiatal emberekben van meg az elveknek ez az ereje!

A miniszterelnök nagy, kövér és lágy férfi volt, aki mindenkivel szeretett volna jóban lenni. Népszerűséggel együtt szerette volna a hatalmat.

— Istenem — mondta érzélgősen — ha a praktikus államférfinak nem kellene annyiszor megalkudni a viszonyokkal! De muszáj, kedves barátom. Vérzik a szívem néha, hogy mit kell megtagadnom a legbensőbb bensőmből. De örülök, ha látom, hogy vannak még egyenes emberek.

Megsimogatta János kabátja elejét és ezt mondta még:

— Tulajdonképpen ilyen emberekre volna szükség a mi pártunkban is. Akkor lefelé ked-

velnének bennünket és fölfelé keményebb nyakat mutathatnánk.

János nem vette észre Adél kezét ebben a játékban. Pedig benne volt. Adél taktikázott úgy, hogy belevigye a kultuszminisztert a régi ismeretségnek, mely őexcellenciája számára kellemetlen volt, a fölfrissítésébe. Adél ragasz-kodott ahhoz, hogy a gróf bemutassa Jánost a miniszterelnöknek.

Mikor aztán hallott róla — János futólag megemlítette a dolgot, Adél nagyon tudott neki örülni.

— Csak előre, Jánoska! — mondta az asszony. — Maga mindnek a nyakát ki fogja csavarni.

— Én? — csodálkozott János.

— Igen, maga! Akárki megtehetné, de én azt szeretném, ha maga tenné meg, mert én magát szeretem. Csak magát, Jánoska. Már nem is fogok senki mást szeretni. Ez egy olyan furcsa sejtés, értelme sincs, mégis úgy érzem, Jánoska, hogy maga az első és az utolsó szerelmem.

S az asszony szerelme csakugyan folyton úgy lobogott, mint az első és az utolsó szerelem.

János, az első gyönyörűséges idők elmúltával, megszokta ezt az izzást, ment a tüzes

ösvényen, de hogy ő maga mit érez, azzal még soha sem próbált elszámolni.

Adél elhalmozta apró figyelmességekkel, Vett neki arany cigaretta-tárcát, gyémántfejű kézelőgombokat s egyéb bolondságot, amit visszautasítani nem lehetett, de amik mégis értékesek voltak. János megpróbálta viszoználni őket, a nő tiltakozott, de szemelláthatóan jólesett neki minden ilyen kedvesség. Hozzávéve azt, hogy János a lakásába, szönyegekbe és más kényelmekbe nagyobb összegeket fektetett, Senkhy szerkesztő ur kezdett egy kicsit szűkpénzü lenni. Huszezer koronából bőségesen lehet költeni százasokat, de ezreket csak módjával.

Vámoscher panaszkodott Prokeschnek:

— Nimand ur, minden pénzt elhord, itt még zavarok lesznek.

(Az ujságírási emberei már rég visszafordították Senkhy nevét németre és egymás közt csak így nevezték Jánost. Ebben egy kis boszu is volt, boszu a senkin, aki olyan hamar és olyan könnyen kerekedett föléjük.)

— Társadalmi életet él — mondta Prokesch. — A társadalom nem ujságírónak való, ahogy az ujságíró sem a társadalomnak. Egyik kizárja a másikat. Az ujságíró ösztönszerűen kizárja magából a társadalmat, a társadalom az ujságírót. És ha az ujságíró társadalmi éle-

tet él, akkor ez éppen az az eset, mint amikor a paraszt hétköznap tyukot eszik. Vagy a paraszt beteg, vagy a tyuk. De, legtöbb esetben mindketten betegek. Ha még-olyan beteg is a paraszt, vigyáz, hogy legalább beteg legyen a tyuk, amit elpusztít.

— Hát én nem tudom — felelte Vámoscher, — hogy ki beteg, de attól félek, hogy a lap fog belepusztulni. Alig tudok annyi pénzt a markomba tartani, hogy a nyomdászamlát szép simán fedezhessük szombatonként.

— Hol vagyunk, barátom a pusztulástól? Egy lap, amelyik két évig rendesen fizette a nyomda-számláját, két évig meg él abból, hogy rendesen nem-fizeti.

— Az csak régen volt. A mai gazdasági élet . . .

— Eriggy már a mai gazdasági élettell! Csak olyan, mint a tegnapi volt és a holnapi lesz. Kevés készpénz: sok hitel. És ott még nem tartunk.

Mivel Prokeschnek ilyen könnyelmű volt a gazdasági felfogása, Vámoscher visszavonult a kiadóhivatalba, s egyelőre úgy segített magán, illetve a Függetlenségen, hogy itt-ott egy bankpausálét előre vett fel, amit később Prokeschnek így jelentett be:

— Esszük már a jövődő gyékényét magunk alól.

János társadalmi betegsége azonban mindössze annyi volt, hogy Adél, aki zavartalanul és sokat akart együttlenni vele, három-négy olyan társaságba csempészte be, ahol állandóan sok vendég fordul meg. Így járt el János Cserna Györgyékhez, akik egy kis mütermes palotában laktak Budán, Gotthelfékhez, akik börzén szereztek milliókat és Tagányiékhoz, akik Czillerék minisztériumi ismerősei voltak.

Mind a három helyen nagyon érdekes és tarka pesti társaság verődött össze. Cserna György festő volt és az apósa pénzén festette a jövő zenéjét. A képeit nem értették és nem vették, de a beavatottak sokra tartották. Csernákhoz a modern művészet és irodalom volt bejáratos, valamint néhány lipótvárosi is, akiknek Gauguin már nem volt új és Picasso kezdett elavulni. Itt a társaság vegyes volt, valláskülönbség nélküli.

Gotthelfék, akiknek két lányuk volt, Elza és Emma, bárók óhajtottak lenni, így kerültek valami uton-módon Adélhez közel, akiről azt hitték, hogy a báróság dolgában jó lépésőjük lesz, amiben egyébként eddig csalódtak. Mikor Gotthelf Hermann, a ház feje, egyszer ilyenféle beszélgetést kezdett Cziller-nével, az asszony ezt mondta:

— Tessék egy egyetemet alapítani, mond-

juk, Soroksáron, akkor nincs könnyebb, mint elintézni az ügyet.

Gotthelf azonban így felelt:

— Méltóságos asszonyom, mért alapítsak én reggel nyolckor egyetemet Soroksáron?

A társaság egyébként Gotthelféknél szintén valláskülönbség nélküli volt. Mindenki, aki megfordult náluk, különbség nélkül, zsidó volt.

Gotthelfné ezért nagyon örült a keresztény szerkesztő urnak, akit Gotthelf a báróság miatt nézett hasznosnak.

Ennek a körnek éppen az ellenkezője volt Tagányiék háza, melybe kizárólag a hivatalnok-dzsentri járt, köztük magasabbranquak is, de csupa olyan férfi, akinek számára csak a hivatalos ranglétra volt elképzelhető haladási alapnak. Itt az emberek fizetési fokozatonként akartak feljebb jutni s csak az előléptetések idején. A karrieristák ezen a körön alul és felül mozogtak. Tagányiéknál viszont el sem tudtak gondolni egy olyan zsidót, akivel hivatalon kívül érintkezni lehetne.

Ez a társadalmi élet Jánosra csak azért volt valóban kényelmetlen, mert mind a három helyen játszottak. Csernájéknál rendes volt a rulett, Gotthelféknél a chemin, Tagányiéknál a dominó. Ez utóbbi volt a legolcsóbb mulatság, noha itt a nők biedermyer

negélylyel csaltak. Azonban csak koronákról és forintokról volt szó. Csernáéknál és Gott-helféknél azonban többszörösen megtörtént, noha Adél vigyázott Jánosra, hogy a szerkesztő urról lesodortak ezeregynéhány koronát. A tátrai első nagy kártyaest óta Jánosnak sohasem volt szerencséje a játékban. Talán lett volna, vagy lehetett volna, de az első negyedóra után, ami veszteséges volt, Adél mindig elvitte magával a kártya mellől s valamelyik homályos sarokban a fülébe csökolta:

— Jánoska, ne akarj nyerni! Én vagyok a te kártyád, amire mindent föltehetsz.

Nyár elején úgy határozták, hogy Adél Gasteinba megy, ahol Füredy Fábián tölti a nyarat s János később, mikor már ráér, utána utazik, de Hofgasteinben telepszik le. Adél kitervezte, hogy biciklit vesz, megtanul rajta és biciklin jár át Jánoshoz. Már előre örült neki, hogy ez milyen mulatságos lesz.

Adél el is ment június elején, de János még június végén is Pesten volt; hiába irta Adél a csábító leveleket.

A szerkesztő urral egy kis malőr esett.

Egy elseje előtti péntek este János, aki nem tudta, mit csináljon az estéjével, Vámoscherrel fölment a Terézvárosi Körbe vacsorázni. A vacsora nem volt jó és a társaság

éppen olyan volt. János menni akart, de Vámoscher, aki nem tudta, hogy szerkesztője kicsit játékos, sőt pehhes játékos, megkérdezte:

— Ne menjünk be a bank-szobába?

— Menjünk, — mondta János, akinek mindegy volt, hogy mivel telik meg az üres este.

A bank-szobában sok ember volt és kevés levegő, az asztalnál a város legkitűnőbb rosszhírű foglalta helyet s a bankot egy nagykereskedő adta, akiről mindenki tudta, hogy csak kártyajárás kérdése, mikor sétál be a csődbe. A nagykereskedőt Krémernek hívták s ez alkalommal a csőd egy pár lépést tett hátrafelé, mert Krémer nyert, már a második szériáig ütötte, mindig úgy, hogy — mint műnyelven mondják — kivásárolta magát. A poentöröknek folyton hatjuk és hétjük volt két kártyából, Krémernek semmije, vagy igen kevese, de a harmadik lappal folyton nyolcat vagy kilencet hozott össze.

A tétek meglehetősen gyöngék voltak már az asztalon, úgy hogy a játékosok nagy érdeklődéssel, a bankár nagy örömmel fogadták János szásasait, amik megjelentek a zöld posztón és a krupié gereblyéje alá kerültek. Tizenegy ülés közül János kettőt megnyert, de a pénz, amit halmozva bennhagyott, a

következő coupnál mégis bevándorolt a bankba.

A kilencedik ütés után Jánosnál nem volt több pénz.

Vámoscher kicsit riadtan nézte szerkesztője játékát.

— Van nálad pénz? — kérdezte tőle János.

— Van, de . . . — Vámoscher azt akarta megmondani, hogy a nyomdászámlya és a redakció meg a kiadóhivatal elsejei fizetése van a zsebében. János azonban nem engedte befejezni a mondatot.

— Adj ide néhány száz koronát.

— Kérlek, — mondta Vámoscher — de így apránként elvérzel, inkább adj bankot, visszahozod velem, amit vesztettél, még nyerhetsz is a tetejébe valamit, ámbár a pénz itt már vékonyan van.

— Én nem ülök az asztal mellé, — mondta János, aki ösztönszerűen irtózott a társaságtól, mely az asztalt körülvette.

— Majd én lovagolok, — mondta Vámoscher.

És mert Krémer közben retirált, hiába várva János tétjeit, akit ez a beszélgetés elfoglalt, Vámoscher licitált a bankra.

A játékosok, akiknek a zsebében biztosan nem volt összesen ezer korona, mikor lát-

ták, hogy a bank kellene valakinek, óvatosan, de határozottan verték föl a bank árát ezer koronáig. Akkor ráhagyták Vámoscherre, aki kivette a pénztárcáját, maga mellé tette és leült a bankári székbe.

Keverték, vágtek, Vámoscher leosztotta a lapot, nyert. Krémer, aki a pénzét olvasta egy ezüst kosárban, hirtelen az asztal mellé ült, kimarkolt a kosárból egy pár tiz és huszkoronást, tett. Az ő tétjével együtt sem volt a posztón több háromszázkoronánál. A második ütést is a bank nyerte. Vámoscher némi büszkeséggel nézett Jánosra, aki szemben állt vele, a krupié háta mögött.

— Na még három coup és mehetünk! — mondta Vámoscher.

A harmadik coup azonban elveszett. A negyedik és az ötödik ismét a banké volt.

— Vigyázat! Forma! — kiáltotta az egyik játékos, akinek őszbe-kártyázott szőke szakállá volt és a kezében roppant hegyesre hegyezett ceruzát tartott, amivel egy darab papiroson gömböcskéket irt fel.

A baloldali gömböcskék a játékosok ütéseit, a jobboldaliak a bankét jelentették.

— Mi a forma? — kérdezte a nagykereskedő a szőke szakállastól.

— Vé betü, tompa végü vé. Holt biztos.

— Vé viktisz! — mondta egy tanár az

asztal mellett, aki tíz év óta próbált koronás tétekkal vagyont szerezni a bakkon.

— Ha vé, akkor végezzünk. — mondta Krémer — tartom a bankot.

És csakugyan a poentör nyert.

Az első ezres elment.

Vámoscher aggódva nézett föl Jánosra, aki intett, hogy tovább.

A kártya azonban kinos makacssággal tartotta magát a tompa végü véhez. És a játékosok régi züllöttek voltak. Ha egyszer egy esztendőben történt ilyen csoda, le tudták szüretelni. A bankot minden harmadik ütésnél ujítani kellett.

Vámoscher izzadt és a nyakát nyujtogatta ki a gallérból.

Jánost előntötte a düh, amit az élettelen tárgyakkal szemben érzünk, ha azok azt mutatják, mintha öntudatos rossz szándék volna bennük, folyton ujittatott.

Vámoscher nyolcszor meg is tette, de a nyolcadik bank után fölállt, és ezt mondta, szárazon és nyavalyásan:

— Ennek a paklinak' ugyis vége.

Aztán elhuzta Jánost.

— Nincs több — mondta neki és kivitte a tereméből.

Kifizették a vacsorájukat — huszkoronásai még voltak — és otthagyták a Kört.

— Na mondta János — ez eluszott. Mi csoda pénz volt?

Vámoscher megmondta.

— Hm — mondta János — szóltál volna.

— Ha szóltam volna, akkor abbahagytad volna?

— Nem — szólt János teljes meggyőződéssel.

— Hát akkor?

— Hát ilyenkor enyhíteni próbálja az ember. A redakció pénzét meg kell szerezned holnapra. A fiuknak nem tartozhatunk. A kiadóhivatalt és a nyomdát ne fizess.

— Könnyen beszélsz! Ez a pénz is előleg volt a Csomagszállítótól.

— Egyéb pénzünk nincs?

— Nincs. A múlt hónapban tizenhétézer koronát szedegettéll el tőlem. Azt hiszed, hogy a Függetlenség olyan bőven adja?

— Hát csak gondolj ki valamit! — mondta János és hazament aludni.

Vámoscher annyit csakugyan ki tudott gondolni, hogy a fiuk megkapták a fizetésüket másnap, de az expedició és a nyomda fizetetlen maradtak.

Az egész következő hét nagyon nyomasztó volt a pénzhiány miatt s Vámoscher megmondta, hogy most rossz idők kezdődnek:

— Egyik lyukat a másikkal betömni nem lehet. A hajó mindig rozogább lesz.

XIII. FEJEZET

A tátrai Röntgen-kép.

A hét végén váratlan vizitje volt Jánosnak. Gyulai doktor, a széplaki szanatórium orvosa Pestre jött, hogy valami hirdetési akciót bonyolítson le, igyekezett a hirdetések árát, tekintettel a humanisztikus célra, leszorítani, mindenütt magához a laptulajdonoshoz akart fordulni.

János szívesen fogadta a doktort, aki szép napok emlékét hozta magával e zavarosabb időkbe s csak tárgyalás közben jutott eszébe az a bizonyos Röntgen-kép.

— Doktorom — mondta neki hirtelen, pontot téve a hirdetési tárgyalás után — most jut eszembe, hogy mint fotografussal nem vagyok megelégedve magával. Hol van az a két kép, amit el kellett volna küldenie?

— Bocsásson meg, kedves szerkesztő ur — szólt a doktor — de igazán nem akartam . . .

— Mit nem akart, doktor?

— Kellemetlenséget okozni önnek.

— Hogy-hogy?

— Tátrafüreden hallottam, hogy az a hölgy nem rokona önnek, csak futólagos ismeretség, hát azt gondoltam: inkább hagyjuk. Viszont azt is csodálkozva hallottam a tátrafüredi kollégától, hogy az a hölgy nem állt a kezelése alatt.

— Nem értem. Mit tartozik az a képre, hogy az a hölgy rokonom-e?

— Kérem, szerkesztő ur — és a doktor kicsit fészkelődött a fotelben — ez egy nagy kérdés, amiről a legkiválóbb orvosok régóta vitáznak már . . .

— Mi az ördögről?

— Hogy az orvos, ha nem kérdik tőle, szólhat-e a betegnek, vagy hozzátartozójának, vagy ha az illető pláne nem is hozzátartozója.

— De ki a beteg, doktor?

— Szerkesztő ur, az a kép tréfából készült, de nagyon komoly kép. Azért nem küldtem el.

János csodálkozva nézett a doktorra.

— Annak a hölgynek a tüdeje nagyon erősen meg van támadva.

— Az lehetetlen!

— Én is furcsának tartottam, hogy valaki, akinek félnie kell a Röntgen-géptől — mert a betegeink legnagyobb része fél a saját

állapotának őszinte megismerésétől — olyan vidáman álljon a masina elé. Az a hölgy nem egészséges, a képből biztosra következik, hogy esti hőemelkedéseinek kell lenniök. Ez is sajtóságos, hogy maga a beteg nem veszi észre. De a betegek néha más okoknak tulajdonítják a lázat, vagy egyáltalán nem tulajdonítanak fontosságot neki. Ne nehezteljen, szerkesztő ur, hogy most megmondom, azért se haragudjon, hogy eddig nem mondtam meg. Nagyon komplikált kérdés az orvosi diszkréció kérdése, már a legkiválóbb orvosok . . .

János meg volt döbbenve. Eltessékelte a doktort és nem tudott mit csinálni a közléssel. Hogy lehet egy ilyen virulóan egészséges, ujjongva élni akaró nő elé lépni ezzel a hírrel?

Csak másnap jutott eszébe, hogy hátha ez a mindenütt tüdőbajt látó ember rosszul nézi a képet, el kell hozatni tőle és megmutatni pesti professzoroknak. Sürgönyözött Széplakra. Addig levelet írt Adélnak, hogy a hét folyamán valószínűleg utazik Gasteinba. Adél táviratban felelt:

— Jöjjön Jánoska, gyönyörű lesz.

Másnap azonban másik távirat jött, ezzel a szöveggel:

— Ne jöjjön, holnap Pestre érkezem.

Másnap Adél megérkezett és délután fent

volt Jánosnál, akit óvatosan csókoft meg, csak az arcán, jobbról és balról. János azt hitte, hogy a nő csak takarékoskodik az örömmel, mint gyerek a cukorral. Adél jó színben volt s nyomát sem lehetett rajta látni betegségnek.

— Jánoska — mondta az asszony, — nagyon-nagyon örülök, hogy itt vagyok magánál — és a szemével megsimogatta a falakat, a butort, a szőnyeget, — de nagyon-nagyon nem is örülök. Ne ijedjen meg azon, amit mondok. Én csak átutazóban vagyok Pesten, pedig mennyire szeretnék itlmaradni. Mennyire!

— Hová akar menni, Adél?

— Én nem akarok, de muszáj. Brioniba küldenek.

János látta már, hogy az ő hiradása fölösleges. Ugy tett, mintha semmit sem tudna.

— Miért? — kérdezte a nőtől.

— Mert nem vagyok egészséges. Na mondom, hogy nem megijedni! Még nem haltam meg, de meghalhatok.

— Ne tréfáljon, Adél.

— Nem tréfálok. Látja, Jánoska... most már értem a nagy életkedvemet, azt, hogy mindenáron és azonnal élni akartam, igazán élni, annyi élet-robot után. Az orvosok is azt mondják, hogy ez összefügg.

— Mivel?

— Azzal, hogy esetleg nem élhetek.

— Ugyan már, Adélka!

— Bizony, én-kis-senkim, egyetlen valakim. Nem hiába mondtam annyiszor magának, hogy a tüdőmet szeretem szabadon telezivni a nagy friss levegővel. Hát nem jó a tüdőm, Jánoska.

— Ki mondta?

— Az orvosok.

— Hogy' mondhatták? Hogy' tudták?

— Ugy hogy a maga kedvéért már tanultam biciklizni, mert előre kiszineztem, milyen gyönyörű lesz, ha egy negyedóra alatt legurulok azon a sima országuton magához. Már tudok is, egész jól tudok, bizonyisten az utolsó hat nap alatt egyetlenegyszer le nem estem...

Adélka csillogott a szeme, szinte elfelejtette, hogy most egyébről van szó, mint a biciklizésről.

— De ha... — mondta János és elakadt, de aztán úgy folytatta, mintha közben ki-mondta volna, amit gondolt: — De ha... akkor ez könnyelműség volt.

— Akkor még nem tudtam. Csak azt vettem észre, hogy esténként nem jól érzem magam. Azt hittem: a türelmetlenség, a vágyakozás maga után...

— Köhögött?

— Nem. Az nem divat. Csak egészséges emberek köhögnek. Forró voltam és egy reggel nagyon gyürötten ébredtem fel. A gróf doktorhoz unszolt. Még tréfáltam magamban vele: „Ha ennek a doktor megmondja, hogy mi rontja az északáimat!“ De a doktor egész mást mondott. Hogy azonnal menjek Brioniba.

— Az jó lesz.

— Jánoska, az még nem biztos, hogy jó lesz. De azért én megyek. Nem akarok meghalni. Mit csinálna maga nélkülem? . . . — az asszony elnevette magát, bánatosan, kedvesen. — Na, tudom, nem halna utánam. De mindegy. Nem erről akartam beszélni.

— Hanem? Lehet most egyébről is beszélni, mint a maga egészségéről?

— Lehet. Sőt kell is. Jánoska, ha velem mégis megtörténnék az a kis hiba, hogy . . .

— Ne mondja ki!

— Ha nem mondom ki, akkor is megtörténhetik. És ha megtörténik, akkor maga itt marad, ugy, ahogy most van itt, pedig nekem nem tetszik a maga helyzete.

— Az én helyzetem! Most, amikor csak arra kell gondolnia . . .

Az asszony közbevágott:

— Ne zavarjon, Jánoska. Most már nem szabad annyit beszélnem, mint azelőtt.

— Ne beszéljen. Csókoljon meg.

— Most már nem szabad annyit csokolnom, mint azelőtt. (Gyöngéden megcsókolta a fiut, megint csak az arcán. János már tudta, hogy miért.)

— A száját! — mondta János, talán nem is vágygyal, de kötelességből.

— Azt nem, Jánoska. Az megszűnt. Egyelőre. De ha bolondoz, nem tudom elmondani, amit akartam.

János megnyugodott. Az asszony folytatta:

— Én már beszéltem a gróffal. Ne feszengjen, Jánoska. A gróf magát nagyrabecsiüli. Maga belép a szabadelvü pártba.

— Én? Minek? Nem vagyok képviselő!

— Azért lép be, hogy legyen. Az egész csak egy háromsoros levél. Belép már most, nehogy aztán átmenet nélkül történjék a maga jelöltsége.

— De Adélka! Ha már ragaszkodik hozzá, hogy beszéljünk róla: *mikor* lesznek még választások? Két esztendő mulva! Mi lesz még addig.

— Nem, Magát előbb fogják megválasztani. Senkikém! Szeptemberben megürül egy kerület.

— Hogy lehet azt már most tudni?

— Maga jó politikus! Hogyne lehetne tudni?! Szeptemberben főrenddé neveztet ki a

kormány valakit, aki most képviselő. A somogy megyei Tófalu a kerülete. Az a magáé lesz.

János hosszabb tiltakozásba kezdett.

Adél elvágta.

— Szeret?

— Szeretem.

— Akkor nem akar fárasztani?

— Nem.

— Hát ne szavaljon. Én ezt *akarom*. Ha érvel ellene, nekem is érvelnem kell és az fáraszt. Ne legyen rossz hozzám és engedje meg, hogy egy kicsit politizáljak is, mielőtt... Egy szóval: nekem örömem telik benne.

János huzódozott.

Adél másnap kijelentette, hogy addig nem utazik el Brioniba, amíg János meg nem írja a belépő levelet.

— Holnap megírom, — mondta János.

— Holnap eljövök érte — mondta az asszony.

A Függetlenség szerkesztőségében megint összeült a kis tanács. János így adta elő a tényállást:

— Mandátummal kínálnak, ha belépek a szabadelvűpártba...

— Ki? Mikor? Miért? — sietett kíváncsiskodni Domahidi.

Prokesch, aki János változásain és plety-

ka-töredékeken keresztül már sejtette, hogy szerkesztője személye körül asszonyi dolgok vannak, közbeszólt:

— Leszel szives és tudomást veszel arról, amit hallasz, s nem próbálsz itt most politikai riportázst végezni. Azt csináld a folyosón. A szerkesztő ur tanácsot kér és nem információs irodát nyitott a te számodra.

János folytatta:

— El lehet-e fogadni a mandátumot?

Nehogy ostobaságokat kelljen leintenie, Prokesch mingyárt átvette a szót:

— Egy mandátumot mindig el lehet fogadni.

— Én is ezt akartam mondani — szólt Domahidi. — Csak az a kérdés, hogy a korrupst...

— Senkise korrupst, aki az embernek mandátumot kínál — mondta Prokesch. — Minden párt tisztességes, amely fiatal erőket akar megnyerni a maga számára.

— Na, de a választójog? — vetette közbe Domahidi.

— A választójog — felelte Prokesch — a legszebb személyes program egy olyan pártban, amelynek *nem* programja a választójog. Különben ez utóbbit nem is lehet olyan határozottan kimondani. Hogy *mi* a szabad-
elvépárt programja, azt nemcsak én nem

tudom, hanem maga a szabadelvűpárt sem tudja. Ott annyiféle ember van, annyiféle programmal vagy programtalansággal, hogy a választójogos embert csak szívesen láthatják.

— No de a meggyőződés! — vetette közbe Domahidi, aki ma ellenzéki hangulatban volt s a rendesnél folyékonyabban fejezte ki magát.

— A meggyőződését megtartja az ember — felelt Prokesch.

— Ugy? Megtartja? A szabadelvűpártban?

— Ott. Megtartja magának és csak akkor hangoztatja, amikor szüksége van rá. A meggyőződés olyan, mint a szőnyeg. Kell, hogy az ember lakásán jó szőnyegek legyenek. De ablakba őket csak különösen ünnepélyes alkalmakkor teszi.

János maga is meg volt lepve Prokesch véleményén. Vámoscher azonban örült neki.

— A mandátum kell, — mondta — valami kell, mert nem bírjuk lélekzettel. Ha valahonnan nem támogatnak bennünket, kezdiünk olyan életet élni, mint Porgesz Lázár és Társa idejében.

— És a lap állásfoglalása?

— A lap most pártonkívüli — mondta Prokesch. — A pártonkívüliséget minden párttól csak egy lépés választja el. Ha balra tesz-

szük ezt a lépést, vissza, akkor a lapnak jobban megy, neked rosszabbul, ha jobbra, előre, akkor a lapnak megy rosszabbul, neked jobban. Kérlek, közgyűlés után fogadj magánkíhallgatáson.

Domahidi és Vámoscher kimentek.

Prokesch betette utánuk az ajtót és elkezdte:

— Nézd, János, öntsünk tiszta vizet egymás poharába. Én vagyok olyan jó ujságíró, hogy nekem még meggyőződéseim is tud lenni. De olyan jó is vagyok, hogy ha kell, ne legyenek meggyőződéseim. Veled baj van...

— Baj?

— Baj. Te kiélted a Függetlenséget, nem érdekel a rendje, rendetlensége; nem épited, hanem rombolod, kihordod a pénzt belőle. Ez bizony hátramenés. De viszont van valami körülötted, úgy látom — s ilyen általánosságban beszélhetek róla, anélkül, hogy indiszkrét lennék, — van valami körülötted, ami előremenést jelent. Hát ne törődj a lappal és ereggy előre. Ne felejtse el, hogy keresztény vagy.

— Ezt már sokszor hallottam — mondta János. — Mintha a szememre vetnétek.

— Arról szó sincs. De akinek ilyen kedvezőek a vallási viszonyai, annak érdemes hazánkban akár elvhünek, akár elvtelennek is lenni.

— Valami ilyet mondott az öreg Porgesz annak idején.

— Az öreg Porgesz nem volt buta fiú. Ha gunyos akarnék lenni, akkor azt mondhatnám Napoleonnal: minden keresztény borjuban ott szunnyad a marsallbot, a borjut akár alapértelmében, akár átvitt értelmében veszed. Persze, hogy túl van tömve a magyar közélet zsidókkal. De csak a földszinten és az első emeleten. Nagyon okosnak kell lenni annak az izraelitának, akít a második emeletre föleresztenek. A harmadikra és a negyedikre pedig egyáltalán nem mehet. Akkor sem, ha negyven évig vallja ugyanazt az elvet, akkor sem, ha minden második évben kicseréli. De te mehetsz, mindenüvé mehetsz, nem volna értelme annak, ha nem mennél. Csak meg ne feledkezz rólunk, akik, ha nincs is semmi külön érdemünk benne, az alapköveid voltunk. Az ujságíró mindig alapkö. Néha templomot építenek rá, néha lupanárt. Többször ezt, mint amazt.

János megírta a belépő-levelet, hazavitte.

Adél várt rá és hálásan csókolta meg érte:

— Jánoska, köszönöm. Maga most itthon marad és mielőtt az emberek végképp elszélednének, néhányszor fölmegy a klubba. És aztán szeptemberben is fölneéz egy párszor.

Meglátja, nem esik nehezére. Ott is csak olyan emberek vannak, mint másutt.

— És maga?

— Én este utazom. Vinném magát is magammal, Jánoska! Vinném, a plédembe csomagolva. De nem szabad; orvosok mondták, árt a csók. Hát megpróbálom anélkül. Istenem! olyan sokáig voltam csók nélkül. De ha mégis nagyon látni akarom, akkor, ha sürgönyzők, jöjjön le Abbáziába. Én oda eléje utazom és egy pár órát eltöltünk ott, csak úgy, szép szóval, ábrándosan. Maga visszajön Pestre, én visszahajózom Brioniba.

János megcsókolta az asszony nyakát.

Adél felugrott, összerázkódott:

— Ne! ne! Jánoska! Akkor nem tudok elutazni. Nem szabad kegyetlenkedni velem!

És már föltette a kalapját és elszaladt.

János végigfeküdt a diványon. Ideges és vágyakozó volt.

Az asszony két perc múlva visszajött.

— A levél! — mondta. — A levelet itt felejtettem.

János felugrott és kereste a levelet. Az asztalon, ahová letette, nem volt, a szőnyegen sem, egyik butordarabon sem. Az asszony is segített keresni. Aztán egyszerre elkezdett kacagni, a régi, nagy, jókedvű, csengő kacagással,

Belenyult a retiküljébe:

— Itt a levél, Jánoska!

— Vagyis nem hagyta itt?

— Ugy látszik.

— Hát akkor...?

— Betakarózott a levél a zsebkendőmbe.

Azt akarta, hogy visszajöjjenek. Vagy, hogy én akartam azt. Aranyos levél: visszahozott! Jöjjön ide, Jánoska.

A fiu letérdelt a nő elé. A nő megfogta a fejét, eltolta magától, úgy nézte; aztán magához vonta, megcsókolta a homlokát, a két szemét, aztán a saját arcát a fiu szájára préselte és belekapaszkodott a hajába. Aztán fölkelte, semmit se szólt és lassan ment ki.

János ottmaradt, térdelve, az üres karos-zék előtt.

XIV. FEJEZET.

János, a szabadelvűpárt kültagja, várakozó álláspontot foglal el. Addig is, amig egyéb dolga nincs, ismerkedik a viszonyokkal.

Expressz levelekkel és táviratokkal Adél ugy intézte Brioniból, hogy János már a következő hét szombatján este hét órakor megtegye első vizitjét a klubban.

János, aki még egyre a pénztelenség keserű napjait élte, mert Vámoscher ragaszkodott ahhoz, hogy ami pénz a laphoz érkezik, azt azonnal a kiadóhivatal kifizetésére fordítja s egyáltalán egy kis nyári tartaléktőkét gyűjt, mert nyáron, bankigazgatók üdültekor, előleg-pausálékat nem lehet fölszedgetni, Vámoscher ugy mérte ki, hogy János hetenkint csak kettőszáz koronát vegyen magához és abból próbáljon megélni.

Ez azonban most már nehezen ment. Nem mintha János pazarrá vált volna. Csak megszokta lassankint, saját helyzete és még inkább az Adéllal való ismeretség követke-

tében, hogy a pénzt ne igen olvasgassa, hogy arra ne nézzen: egy ebéd vagy vacsora mennyibe kerül s hogy arra se ügyeljen, hogy a gummitalpu fiakkert elbocsátja-e, vagy tévedésből három óra hosszat megvárakoztatja-e? Mindez valami rettentően drága mulatság, de hetenkint kétszáz koronánál többbe kerül.

Alakult Jánosnak egy másik passziója is. Ha nem volt hivatalos sehová s nem kellett szerepelnie sehol, akkor szerette a redakciós fiukat magával vinni ebédre, vacsorára. Különösen Sikorszkyt, az ókori novellisták specialistáját, és Remete Pált, a költőt. Ezeknek volt a legjobb étvágyuk, mert ezek egyszerűsítették életüket legtovább úgy, hogy reggeli, ebéd, vacsora helyett, délután négykor kelvén, félötökör egy központosított étkezést ettek, ami, éjszaka piritott zsiroskenyérrel kiegészítve, elég jól eltáplálta őket. János magával vitte őket, mert mulattatta, hogy a fiuk, akik ezt a jelszót adták ki maguk közt:

— Együk agyon nimandot! — sohasem tudtak 24—25 koronánál nagyobb számlát összeenni, pedig néha három husétellel is megpróbálkoztak. Csak a gyümölcsnél kellett vigyázni rájuk, mert ott, diszalmák és körték felmetelésével, félretolásával már nagyobb bajt tudtak volna csinálni.

Most erről a passziójáról is le kellett mon-

dania s kicsit kerülnie kellett azt a három társaságot is, ahová Adél bevezette, mert nincs kényelmetlenebb, mint játékot pénztelenül nézni. Olyankor egy nem-játékosban is neki-bizseredik a vér, hogy játsszék. Különben csak Csernáék és Tagányiék voltak Pesten, Gott-helfék leköltöztek már valahová a Balaton mellé, ahol villájuk, kertjük, kikötőjük, vitorlásuk volt.

János meglehetősen gazdátlanul lógott az elnyarasodó városban, nem is fejtett ki nagyobb ellentállást Adél Brioniból jövő sürgetéseivel szemben. Ha Adél ragaszkodik hozzá, hogy fölmenjen a klubba, hát fölmegy. Különben is úgy építette össze magának a fejében, hogy csakugyan kötelessége Adélnak engedelmeskedni, aki beteg, akit nem szabad haragítania, aki olyan hihetetlenül kedves volt hozzá s akinek soha meg nem tudja hálálni azt az érzést, amit akkor éjjel érzett, mikor a vanília-illat a szobája küszöbén megjelent.

János a redakcióból ment a klubba, beküldte a névjegyét, Adél utasítása szerint, Fűredy grófnak, aki elébe jött, nagyon szívélyes volt:

— Kedves barátom, — mondta a gróf — egy közös, kedves ismerősünk, aki sajnos . . . — a grófnak meglágyult és megrekedt kissé a hangja, de aztán kiköszörülte és folytatta —

igen, egy közös, egy kedves ismerősünk tett figyelmessé arra, hogy ön ma látogatja meg először klubbunkat.

— Valóban, kegyelmes uram, — szólt János — feljöttem, hogy tiszteletemet tegyem a klub vezetőinél.

— Hát kérem... megtisztelni itt csak két urat kell, a miniszterelnököt és a pártelnököt. A miniszterelnök nincs itt, mert programmon kívül délután Bécsbe kellett mennie. A pártelnököt meg nem nagyon érdemes megtisztelni, mert úgy sem hallja az öreg. Míngyárt beviszem hozzá.

És a nagy termeken át karonfogva vitte báró Frideczky Tihamér pártelnök szobája felé. A termekben elszórva, de nem nagy számmal, kormánypárti képviselők dongtak, ödöngtek, csoportosultak és kártyáztak. Jánossal egyelőre nem törődtek, mert amióta tudták, hogy a pártkör tagja lett, egyszerű mandátum-halászt láttak benne, ami azonban nem nagyon érdekelte őket, az általános választások még nagyon messze lévén.

Hogy a miniszter és a szerkesztő közt valamely összefüggés van, nem tudták még ebben a körzetben, mert pletykák (igazak és költöttek) csak ott vannak mindenkiről, ahol forgolódik. Ezek az emberek hát még csak ott tartottak, hogy tisztelték Cziller Balázs

doktort, a tanügyi osztály vezetőjét, mert... Mert tiszteletreméltó férfiú vala.

A pártelnök, báró Frideczky Tihamér, a szobájában ült egy kis sakktabla előtt és sakkozott.

Báró Frideczky a legöregebb magyar emberek egyike volt, vagy talán, leszámítva azt a száztizennyolc éves juhászt, akiből minden évben meghal egy példány, de akiről csak halála után tudjuk meg, hogy száztizennyolc éves volt s e magas életkorát annak köszönhette, hogy soha bort vagy szeszesítalt nem ivott (esetleg megfordítva: soha mást, mint bort vagy szeszesítalt), ezt a juhászt leszámítva, báró Frideczky talán éppen a legidősebb magyar volt. Már a szabadságharcban mint kapitány vett részt, aztán emigrált s mint a szabadságharc után mindenkit, őt is in *effigie* felakasztották s visszatérvén az alkotmányos éra idejében, mint mindenki, ő is pozíciót vállalt és pedig — mint nagyobbára mindenki — nem az ellenzéken, hanem a kormánypárton s lassan-lassan ráöregedett a pártra, melyben immár semmi szerepe nem volt. Nem szólt bele semmibe, nem is mondtak neki meg semmit. Csak elnökölt a pártüléseken, ahol ha még olyan vihar lett volna is, ő az elnöki csengőt soha meg nem rázta volna, mert ő a legnagyobb vihart sem hallotta már. Neve-

zetessége szép hosszú fehér szakálla volt s az, hogy kinosan vigyázott még külső megjelenésére. Mindig lefelé csikozott szövetekből viselte ruháit, ami után a pesti ucca csikos bárónak, vagy tréfásan öreg csikósnak is nevezte.

Báró Frideczky Tihamér ült egy kis asztal mellett, sakktábla előtt, és mint a párt fiatalabb tagjai gunyosan mondták róla, önmagával sakkozott. Ez persze nem volt igaz. A báró ilyenkor sakkrejtvényeket fejtett meg, amiket nemcsak magyar és idegen lapokból, hanem még szakkönyvekből is összehordott.

Gróf Füredy bemutatatta Jánost, de a hangját nem nagyon erőltette meg, úgy, hogy a párt elnökének fogalma sem volt róla, hogy kivel beszél. János kivett egy névjegyet és átnyújtotta a bárónak, aki hálásan mosolygott ezért.

— Aha, aha, — mondta — pártunk új kültagja. Nagyon szép, nagyon szép. A mi pártunkba kültagok csak választások előtt szoktak belépni.

— Ebben igaza van az öregnek — mondta gróf Füredy.

— Nagyon szép, nagyon szép — lelkesedett tovább az öreg — önt csak a programunk iránti lelkesedés hozta közénk.

(A báró még abból az időből származott, amikor a szabadelvűpártnak volt programja.)

— Tud-e sakkozni? — érdeklődött a báró.

— Vigyázzon! — mondta gróf Füredy Jánosnak. János félreértette a figyelmeztetést.

— Tudok! — mondta, nagyon világosan tagolva a szót.

— Akkor játszol velem egy partit, ugy-e öcsém?

Füredy elnevette magát:

— Na, ön most már ittragad — fordult Jánoshoz. — Negyedóra múlva visszajövök önért.

János már állította a sakkfigurákat. Báró Friedeczky roppant hálával szorongatta a fiatal ember kezét.

— Velem most már nem játszanak — panaszkodott. — Senki se játszik velem. Azelőtt, bezzeg, játszottak. De most már kicsit koros vagyok, nem politizálok, hát nem játszanak velem. Talán egy kicsit a hallásom miatt is...

— Rosszul hall kegyelmes uram? — bömbölte János.

A báró arcán édes mosoly szaladt át. Egy ifju ember, aki nemcsak sakkozni hajlandó vele, hanem még azt sem vette észre, hogy süket.

— Kicsit gyöngült a hallásom... kicsit, de telefonon minden szót meghallok. Lehet

mondani: minden szót. Fehérrel, vagy feketével játszol?

— Ahogy a kegyelmes ur parancsolja.

— Én a fehéret szeretem, akkor én vezethetem a megnyitást. Nagyon szeretem a spanyol megnyitást.

— Szép is! — ordította János.

— Tudsz védekezni ellene? — kérdezte az öreg.

— Tudok.

— Hát ha tudsz, akkor védekezz, mert nagyon támadni foglak.

És az öreg megtette a megnyitó lépést. János már évek óta nem sakkozott, de most összeszedte egész tudományát.

— Jól játszol, öcsém — mondta a báró — jól, bizony. Élvezet veled játszani. De én se játszom rosszul. Hidd el, hogy még a politikában is elég jól eljátszanék, de félre hagytam tolni magamat.

— Miért? — kiáltott János.

— A hallásom miatt; mert kicsit gyöngült. Pedig értek hozzá. Deák mellett tanultam. Az tudta! Jobban, mint ezek. Az neked is kollégád volt.

— Hogy-hogy? — kérdezte János.

— Mert hallom, Füredy mondja, hogy te is publicista vagy. (Ezt ugyan a gróf nem Füredy beszédéből hallotta, hanem János át-

nyújtott névjegyről olvasta le, de ez a kis öncsalás tetszett neki.) Deák is publicista volt. Ő írta a Husvétii cikket. Én még emlékszem rá.

— Kegyelmes uramnak nagyszerű a memóriája!

Báró Frideczkynek ragyogott az arca.

— Persze, hogy jó. Nevetséges! Szenilizmus...

János szinte megijedt, hogy az öreg ki meri ejteni ezt a szót.

— Tudom, hogy azt szokták mondani — folytatta a báró — de szenilizmus nem minden koros embernél van. Nálam nincs, friss vagyok és rugékony. A felség is mondta, mikor legutóbb beszélgetett velem. Annak már tizenegy éve, akkor még a hallásom nem gyöngült. Azóta a miniszterelnökök nem visznek szerklnél a felség elé. Azt hiszik, hogy a felséget fárasztja. Pedig a felség szeretne beszélgetni velem. Ő sem fiatal ember, szép régi emlékekről csak velem tudna elbeszélgetni. Hiszen látod, öcsém, hogy nem is olyan nehéz érintkezni velem.

— Nagyszerűen lehet! — süvöltötte János. Fűredy bejött.

— El akarod vinni a partneremet? — kérdezte tőle a báró.

— Ha akar, még itt maradhat, — mondta Fűredy nevetve — én hazamegyek.

Jánosnak mindegy volt, hogy hol tölti az estét.

— Maradok — mondta és elbucszott a minisztertől.

Báró Frideczky csak úgy simogatta a szemével ezt a ragyogó embert.

Még egy partit játszott az öreggel.

A második parti után félkilenc volt már. A báró nagy sóhajtással vette tudomásul a mattot, amit János adott neki.

— Matt, matt... — mondotta — de nem azért vagyok szomorú, kedves öcsém, mert megmattoltál. Az a legnagyobb mesterekkel is előfordul, hogy mattot kapnak.

— Hanem? — kiáltotta János.

— Most jön az én vasárnapom. Szombaton este mindig kimegyek a birtokomra. És ott maradok hétfőig. Ez a week-end, tudod.

János ugyan nem tudta, mi a week-end, de az nem volt baj, mert a báró ugyanis benne volt, hogy elmagyarázza:

— Londonban szoktam meg, mikor még Kossuthékkal voltam ott. Kossuthék továbbmentek Amerikába, én ott maradtam. Nekem tetszett az angol élet. Szombaton el, falura, hétfőn vissza a városba. Én a birtokomra megyek.

— Hol a birtok? — érdeklődött János.

— Itt, Ivándon, Esztergom mellett. Autón

megyek, nem egész egy óra. Mert egy jó kis autóm még van. Meg az a kis birtokom. Egyebe sincs az öreg Frideczkynek. Nem volna kedved kijönni velem Ivádra? Gyönyörű helyecske. Nem bánnád meg. Week-end neked is kell, mindenkinek kell. Elsakkozgatnánk.

János ebbe is beleegyezett. A báró örült, mint egy gyerek.

— Tíz év óta nem volt velem senki odakint!

A báró csengetett. Egy inas feladta rá a felöltőjét, amely szintén lefelé csikozott volt.

— Ivádra megyünk — mondta boldogan a báró az inasnak és vitte magával Jánost.

Lent a soffőrnek is boldogan ujságolta:

— Vendégünk van, Nándor, vendégünk! De azért nem kell rohanni, Nándor, nem kell kitörni a nyakunkat.

Betessékelté Jánost az autóba, mikor bent helyet foglaltak, a báró tovább beszélt:

— Szép találmány ez az izé. De aki vágat vele, kitöri a nyakát. Nem azért lettem nyolcvanéves, hogy így haljak meg. Ha nem estem el Isaszegnél, akkor már csak haljak meg szép rendesen, ahogy uriemberek szoktak.

János helyeselte. Az autó már futott keresztül a városon. A báró beszélt, János néha néha kitekintett, hogy tájékozódjék. Az autó

a Margithidon ment át, azután óbudai utcák következtek, amiket János még sohase látott.

•A vámnál megálltak; a soffőr meggyújtotta elől a két hatalmas acetilén-lámpát s most már országuton rohantak s a tülök helyett a sziréna szólt.

János elszórakozott azon, hogyan jelennek meg az autólámpa előredobott éles fényében az utmenti fák, amiknek lombját a fény, mintha hirtelen felvirágozta volna, itt-ott házfalak is belesodródtak a fénybe, majd meg szembejövő kocsik, amik megálltak és megmeredtek abban a pillanatban, mikor az autó eléjük és mellettük elsuhant. A kép mindig ugyanaz volt: egy ágaskodó ló és egy kocsis, aki magasra kapaszkodik az ágaskodó ló zablája felé. De mert mindig csak egy pillanattig tartott a látomány, olyan volt, mintha ismétlődő szobrok állanának az országút közepén, ugyanabból a ragyogó ércből faragva, amely ércet a reflektoros lámpa sugárözöne öntötte rájuk.

A báró eleinte emlékeztetett arra, hogy azelőtt vonaton ment ki Ivándra, az sokkal tovább tartott, de ő nem türelmetlen, mert ő még abból az időből való, amikor vonat sem volt. Aztán el-elszundított. Csak mikor községekbe értek, amit autóutas arról tud meg, hogy a gép nagyokat zökken, mert ahol község kez-

dődik, ott többnyire vége a jó országutaknak, riadt fel a báró a zökkenésekre és bemondta a községek nevét.

— Ez Vörösvár. Ez Piliscsaba.

Majd egy vidéki város rettenetes kövezete rázta őket és a reflektor fényében egyemeletes, izellen házak torlódtak.

— Esztergom, — mondta a báró — mindjárt otthon leszünk.

Az autó Esztergom után már lassabban futott, mert a köves országútról letértek. Végül egy kis erdő alá fordultak s a gép, egészen zajtalanul, füves legelőn át szaladt. Hosszu kőkerítés, magas rácsoskapu elé. A soffőr bugatta a szirénát.

— Gyurikáék, úgy látszik, elaludtak, — szólt Frideczky báró.

De a kapu fölött, a domboldal tetején nemsokára lámpafény jelent meg, kis kézilámpa himbáló világa. Valaki jött a kapuhoz, kinyitotta, kilépett rajta, az autóig jött, ott is ajtót nyitott és alázatosan beköszönt:

— Kezét csókolom a kegyelmes urnak.

Aztán kisegítette a bárót és valóban kezét csókolt neki.

— Jó estét Gyurika, jó estét, vendéget is hoztam, rend van-e a vendégszobában?

— Van! Van! — bömbölte Gyurika az éjszakában.

— Kovács ur, — szólt le az autóról a soffőr — kérem a kis kapu kulcsát, hadd állok be a garázsba.

János nem látott sehol Kovács urat. De Gyurika a zsebébe nyult és átadta a kulcsot a soffőrnek. Ebből János azt a következtetést vont le, hogy az 50—60 esztendő körüli kasznár-forma ember, akit báró Frideczky Gyurikának, a soffőr Kovács urnak szólított, Kovács György lehet s csak a nyolcvanesztendős kegyelmes számára *ika* már.

— Hát az asszony? — kérdezte a báró, miközben egy jól kavicsozott kerti uton fölfelé mentek. Jobbról-balról mintha szőlőt látott volna János karóhoz kötözve és gyümölcsfák bemeszelt szárát, de sötét volt, nem tudta pontosan, hogy mit lát.

A kérdésre, melyet a báró föltett, Gyurika harsogva felelt. János ebből a harsogásból megtudta, hogy az asszony, bizony, köszvényes nagyon és nem tud a kegyelmes ur elé kijönni. A kegyelmes ellenben — a sötétben abszolút nem hallhatott — a beszámolót így vette tudomásul:

— Jól van? Mi? Jól. A földolog az egészség.

János már látta fent a dombtetőn a ház kivilágított ablakait bokrok és lombok közül előcsillanni.

Egy oszlopos pitvaron át valami ebédlő-félébe mentek. Nagy, barátságos szoba volt ez, de mégis hervadt és elhanyagolt. A levegőben nem doh és nem penész, de a régiség szaga uszott.

Nagy körlángu petróleumlámpa égett az asztal fölött, amely szinte pompázatosan volt megterítve.

— Tegyük magunkat kényelembe, öcsém.

— A kis kegyelmes urnak is kiadok egy házikabátot — mondta Gyurika.

És öt perc múltán János, a kis kegyelmes, épp olyan hosszú dohányszin selyem házi köntösben ült az asztal mellett, mint báró Frideczky.

— Mit kap a vendég? Mit kap a vendég? — érdeklődött a báró.

— Sajttal habart rántottát és egy kis gyöngö zöldborsós csirkét, amit a feleségem főzött magának estére, de nem volt étvágya szegénykének. A kegyelmes ur vacsoráját azonnal hozom, a kis kegyelmes lesz szives türelemmel lenni.

Gyurika eltűnt s mikor visszajött, óriási ezüst tálcán, ezüst tányérokon és ezüst evőeszközök közepette — egy tojáskát hozott be, ezüst tojástartóba állítva.

Ha mindaz, ami egész este történt vele, nem lett volna eddig is annyira tréfás, János

most elnevette volna magát, olyan mulatságos volt az ellentét a sulyos szervisz és a kegyelmes ur vékonyka vacsorája közt:

— Nekem nem szabad többet — mondta a báró. — Akkor én nem tudok aludni. De te egyél, öcsém, jóízűen és igyál is egy kortyot. Ha már voltál olyan kedves és vállaltad a vendégséget az öreg Frideczkynél, érezd magad jól nála.

Gyurika bort is állított az asztalra, János, aki éhes volt, szomjas is, telpusztította az egész vacsorát, amit elébe raktak és a borból kétszer ivott egy egész pohárra valót. Azt hitte, valami derék asztali bort iszik, bár ahhoz túlédés volt az ize.

— Aszu! — mondta Frideczky a második pohárnál.

— Zarándi! — tette hozzá Gyurika.

Mikor a bort kiitta, János gyanút fogott, hogy őt valami igen jó itallal traktálják.

— Hol az a Zaránd? — kérdezte Gyurikától.

— Tokaj mellett — kapta meg a választ.

A két pohárnyi ital nagyon átfütötte Jánost, a beszédeket nagy távolságból hallotta csak, a lámpa körül óriási szivárványszerű köröket látott, a szemét roppant erőfeszítéssel tartotta csak nyitva.

Vacsora után a báró, akit János nagy

barna zászlónyélnek látott, a végén, fönn, fehér szakállcsomóval, ahogy a török zászlókra emlékezett a Nemzeti Múzeum képcsarnokában, a báró fölkel s egy mértföld távolságból ezt mondta:

— Gyurika, vezesd a vendéget a szobájába.

Aztán a zászló közelebb ingott Jánoshoz, megszorította a kezét és ilyesmit mondott:

— Aludj jól, öcsém, holnap majd sajkozunk.

De lehet, hogy mást mondott.

János minden intézkedést megtett, hogy egyenesen maradjon és szabályosan tudjon lépni s nagyon örült, mikor Gyurika magára hagyta. A szobát nem is látta, az ágy szélén ülve dobálta le magáról a ruhát, a gyertyát el akarta fujni, de nem tudta, mert háromszor is melléje fujt, de harmadszor az a határozott érzése támadt, hogy a gyertya elaludt, csak éppen világít tovább is, visszazuhant az ágyra és süketen, tompán, sulyosan aludt. Csak reggel felé álmodta, hogy Adállal utazik a Tátrába, Korompán katasztrófa miatt ki kell szállni, elmennek a halott fűtő mellé, aki, míg János nézi a háromszinü arcot, ezt mondja neki szemrehányó hangon:

— Víg kend! Jaj, de víg kend!

Aztán kopogást hallott és fölébredt. A báró kopogtatott az ajtón kívülről és ezt mondta:

— Ez a week-end. Az ember reggel tizig tud aludni! Ez a week-end!

A báró, miután az ajtón keresztül igazán nem volt módjában meggyőződni róla, hogy vendége fölkelte-e kopogtatása következtében vagy sem, még be is kukkantott az ajtón. S mihelyt Jánost az ágyon felülve látta, azonnal vissza is vonult, egy harsány jóreggeltet hagyva a visszacsukott ajtó előtt.

Rögtön utána Gyurika jelentkezett, azzal a kérdéssel, hogy borotvát parancsol-e a kis kegyelmes, vagy borbélyt?

— Csak kés van? — kérdezte János. — Olyan masina nincs?

— Legfinomabb angol késeink vannak.

— Azokkal én nem tudok; akkor inkább borbélyt kérek, — mondta János, ámbar csodálkozott rajta, hogy ide borbély hogyan kerül.

Gyurika egy pillanat múlva visszajött, de most fehér köténnyel tekintélyes alakján, kis csészével a kezében. Tehát Ivándon a borbély is Gyurika volt. Mint a reggeli utáni sétán kiderült, amikor a báró nagyon jókedvűen beszélt el egész Ivándot Jánosnak: Gyurika bonórum-direktor is volt.

A „birtok“ egészen furcsa valami volt nappali fénynél megtekintve. Egy meglehetősen keskeny domboldal-csik, föl a kastélyig és aztán onnan le megint a domb aljáig. De ez a kis földdarab aztán igen szépen megmű-

velve. Volt benne szőlő, volt gyümölcsös, volt egy kis buzaföld, egy kis lóhere és konyhakert is, amiben még mák is termett.

— Ez most Ivánd, — mondta a báró. — Azelőtt Kis- és Nagy-Ivánd volt, le, le, messze a Duna mellett és föl Esztergomig. A Frideczkyek nagyon gazdagok voltak. De én rám már csak ez jutott. Nem több. De ezt megtartottam.

János szerette volna megkérdezni, hogy mennyit ér a *birtok*, de itt kint, a szabad levegőn, ahol nem szemben ült a báróval, úgy, hogy az a szája mozgását is láthatta volna, ez a kérdés reménytelen volt. Ellenben a felvilágosítást mégis megkapta:

— Sokba kerül, nagyon sokba — mondta az öreg. — Mert Gyurikáéknak itt kell élni egész esztendőn át. Karban kell tartani a birtokot. Ami jövedelem van, csak erre megy; az autóra meg a birtokra. De nincs is szükségem a pénzre. Senkim sincs, még ezt a birtokot sem hagyhatom senkire. Bizony, öcsém, én vagyok az utolsó Frideczky.

Az öreg báró kicsit el is érzékenyedett ezen. János kifejezte volna meleg részvétét az utolsó Frideczkynek, de ugysem lehetett. Az utolsó Frideczky süket volt.

Séta után sakk, sakk után ebéd, ebéd után szunyóka, aztán séta, sakk meg vacsora következett.

XV. FEJEZET.

Egy nap Abbáziában.

Az utolsó Frideczky öregségének egyik legboldogabb napját töltötte Senkhy János szerkesztő urral az ivándi birtokon.

Csak hétfőn reggel mentek vissza a városba. A báró a lakásáig fuvarozta Jánost, akít megölelt, mielőtt az autóból kilépett volna:

— Gyere fel a klubba, öcsém, sokszor gyere fel, hadd legyen egy kis örömem az életemből!

János tiz forintot adott a soffőrnek. A báró látta ezt a kocsiból és megelégedetten morogta magának:

— Uri ember, nagyszerű uri ember!

Mikor János három nap mulva újra felnézett a klubba, Füredy gróf ezzel fogadta:

— Na barátom, maga megbolondította az öreget. Csak magáról beszél. Egy negyedóra-hosszat előadást tartott a miniszterelnöknek a maga kiválóságairól. Menjen, menjen, már várja!

János ez alkalommal is megtette Frideczkynek azt a szivességet, hogy vesztett nála egy parti sakkot és nyert is tőle egyet.

Idejét egyébiránt a legszebb semmittevés-sel töltötte, egyetlen komoly tennivalója az volt, hogy mindennap levelet kellett írnia Adélnak, aki ehhez a mindennapi levélhez abszolút ragaszkodott. János, aki papíroson nagyon gyatrán tudta csak kifejezni gondolatait, érzelmeit pedig majdnem sehogysem, arra szoritkozott, hogy életének napieseményeit írta meg Brioniba. Viszont Adél meleg és kedves leveleket írt, szerelmeseket, mint egy szerető, érdeklődőket, mint egy feleség, gondoskodókat, mint egy anya. Adél levelei mindig derűsek és jókedvűek voltak, betegségről, gyógyulásról az asszony sohasem írt egyetlen igét sem.

Julius közepén Adél letáviratozta Jánost Abbáziába. János ment.

Nagyon meglepte, hogy az asszony már Fiumében, a pályaudvaron várt rá. Valósággal úgy ugrott a nyakába, hogy megcsókolja:

— De Adél! — szólt szemrehányóan a fiu — mért jött ide?

— Jánoska, ne beszélj! Te ezt nem érted. Nem tudtam parancsolni magamnak, hogy ne jöjjenek, mert nem tudtam volna megállni, hogy mikor meglátlak az abbáziai molón, meg

ne csókoljalak. Ott nem tehettem volna, mert ott mindenki ismer. Itt megtehettem, látod, meg is tettem.

A hajóig az asszony apróra kikérdezte Jánost, úgy mintha nem is leveleztek volna, mintha semmitsem tudna életéről.

— De ne arról beszéljünk — mondta János a hajón, mikor már lélegzethez jutott. — Hanem magáról. Hogy van?

— Nagyszerűen, Jánoska! Nézz meg!

A hajó orrán álltak, merő napfényben. János megnézte az asszonyt. Az arca-bőre sötét volt és fényes, a szeme szinte villogott ebből a sötétségből. Most is nagyon szép volt, csak a vonásai rajzolódtak határozottabban s a szemének volt erősebb tüze.

— Igazán jól? — kérdezte János.

— De mennyire igazán!

— Hát akkor mért marad még tovább is Brioniban?

— Az kell... hogy egészen meggyógyuljak.

— Mért nem jön fel Abbáziába és mért nem jöhetek ide én is?

— Mert... mert azt még nem szabad Jánoska... Hogy igazán, egészen meggyógyuljak.

És az asszony szeme fátylas lett. De vigyázott magára, a köny csak ellepte a sze-

mét, annyira megszorodni nem engedte, hogy lebuggyanjon, szeme héján tulra.

Az egész nap tengerparti kószálással telt el. Az asszony ragyogott és beszélt s csak óvatosan hintette el azokat a mondanivalóit, amikért Jánost Abbáziába hívta.

— Jánoska — mondta ebéd után, mikor a színes ernyő alatt itták a feketét a terraszon. — A mandátum meglesz, de nehogy elhanyagolja az öreg Frideczkyt. A gróftól is tudom, nemcsak a maga leveleiből, hogy milyen nagy jó barátságban vannak.

— Ugyan! — nevetett János — az csak tréfa.

— Ne, ne, ne higgye, hogy tréfa. Majd meglátja, milyen jó az öreg Frideczkyvel jobban lenni.

— De hiszen félretolt ember, Adélka, senkise törődik az öreggel.

— Az mindegy. Maga csak maradjon a barátja, majd én visszakerülök Pestre, akkor én is bemutatatom magamat az öregnek.

— Maga? Minek?

— Csak. Már régóta halloim, hogy milyen érdekes ember. Még meghal, mielőtt megismerhetném. Vagy ő, vagy én.

— Mit mond?

— Csak tréfáltam, Senkike. Ne féljen. Ő hal meg, nem én!

Délután négykor az asszony hirtelen egyebet pendített meg:

— Hatkor indul a hajóm, megyek vissza és még akartam mondani valamit.

— Csak nem megy el?

— De elmegyek.

— Így?

— Hogyan így, Jánoska?

— Még nem voltunk egy percig magunk közt.

— Nem is leszünk, Jánoska. Nincs szerelem. Most láttam magát, az nekem elég. Ebből megélek a nyár végéig. Több nincs, többnek nem szabad lenni.

— Adél!...

— Azt akartam mondani, hogy maga azért ne tegye tönkre a nyarát. Azt én nem engedem.

— Hát mit csináljak? Ha maga elkerget maga mellől!

— Tudja mit... menjen a Balaton mellé, az közelebb van hozzám is. Ha hívom, hamarabb jöhet.

— A Balaton? Hova mehet egy magános ember a Balatonon, hiszen tudja, hogy ott sehol egy tisztességes hotel. De ha parancsolja...

— Nem, nem parancsolom, Jánoska. Ne menjen csak úgy... legyen a vendége valakinek.

(Adél úgy tett, mintha keresgélne, hogy kihez is küldhetné Jánost.)

— Senki se hívott.

— Nem? Csodálom. Pedig Gotthelfék mondták nekem, milyen szívesen lehvívják magukhoz nyárra.

— Nem hívtak.

— Hát akkor majd hívják.

— Nem hiszem.

— Hát ha majd hívják, menjen le hozzájuk.

— Unalmas emberek.

— Nem is olyan unalmasak, Jánoska. A lányok nagyon kedvesek.

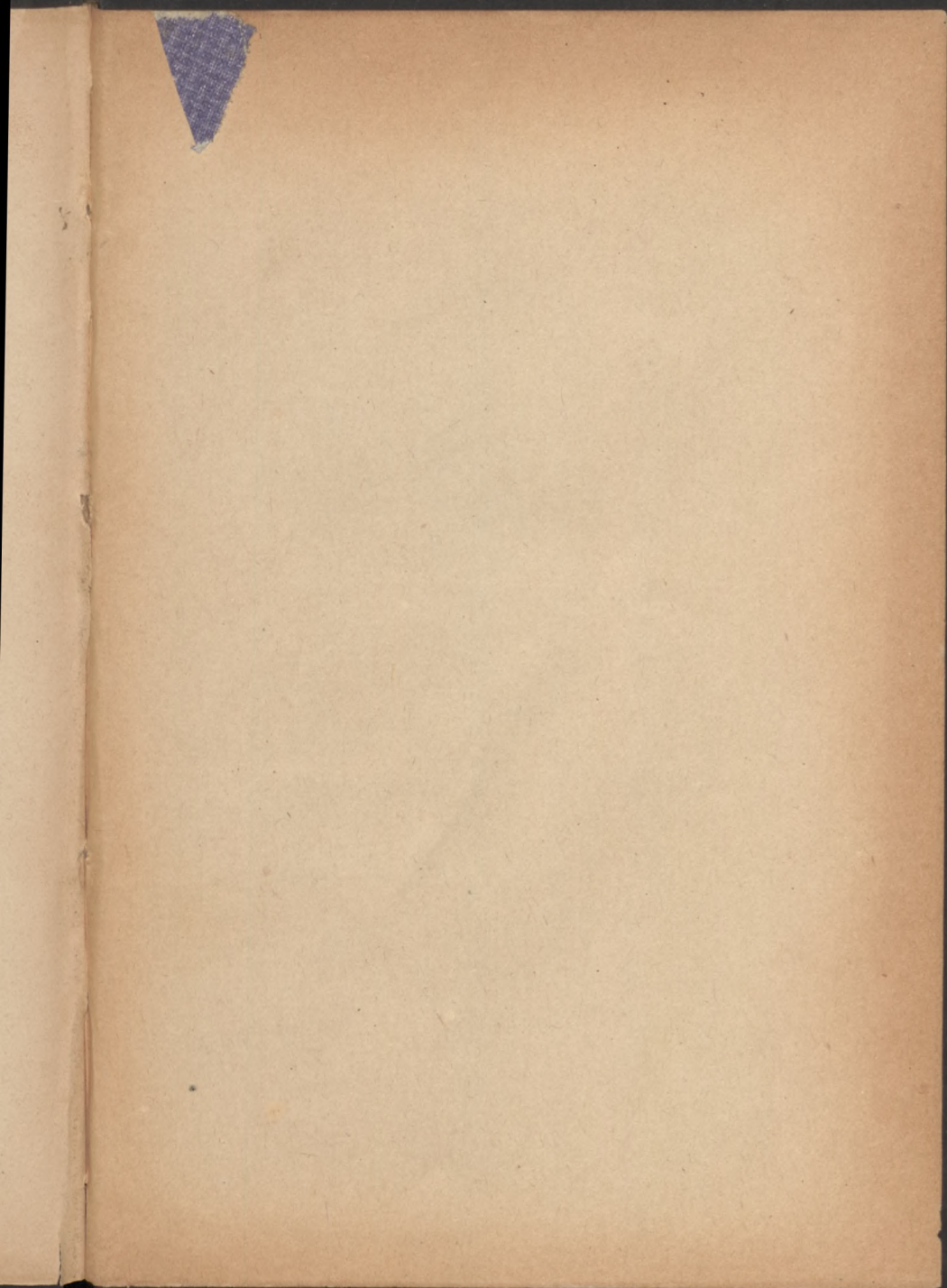
— Alig ismerem őket.

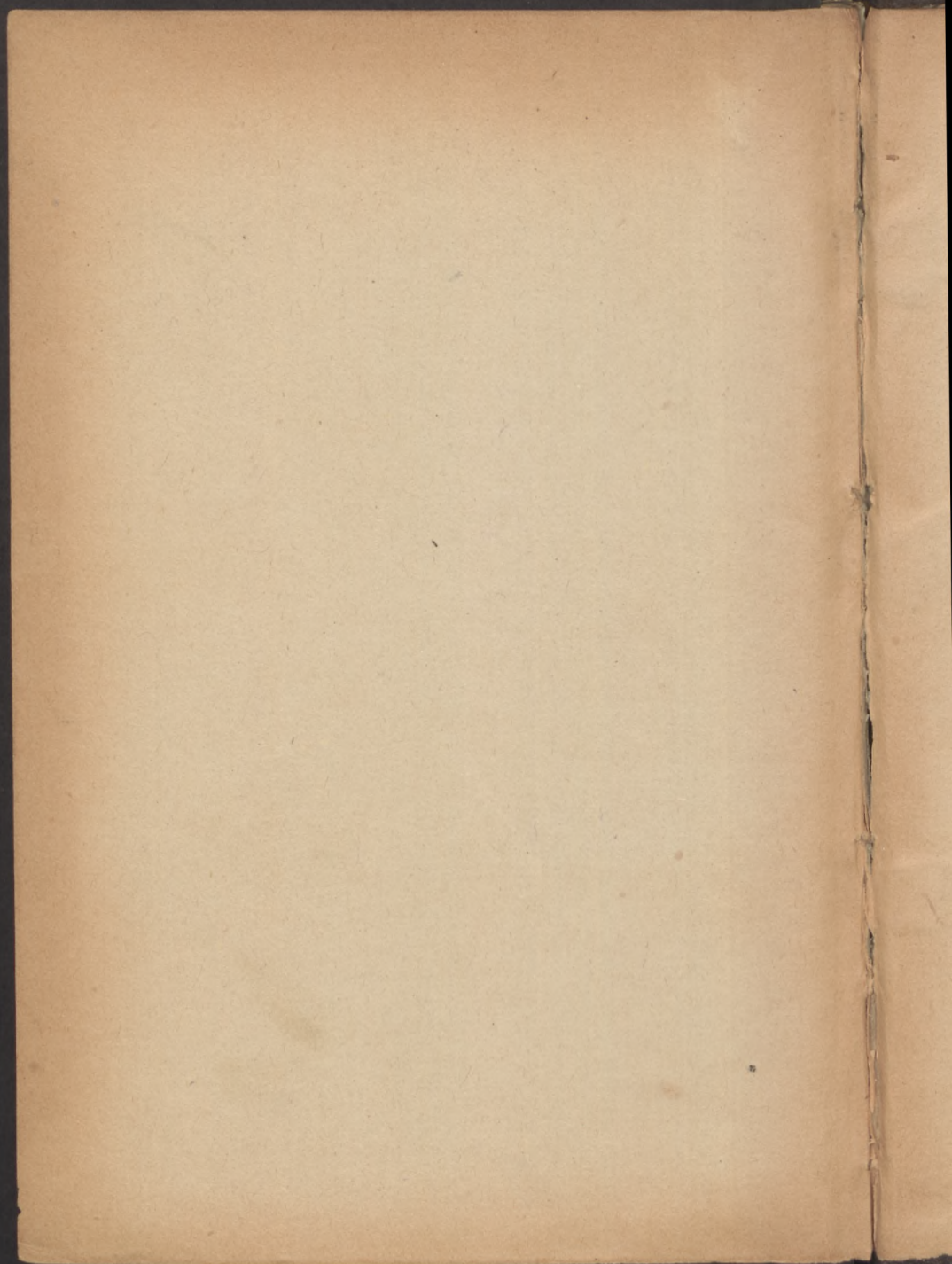
— Arra lesz elég ideje nyáron. Igérje meg, hogy elmegy, ha hívják.

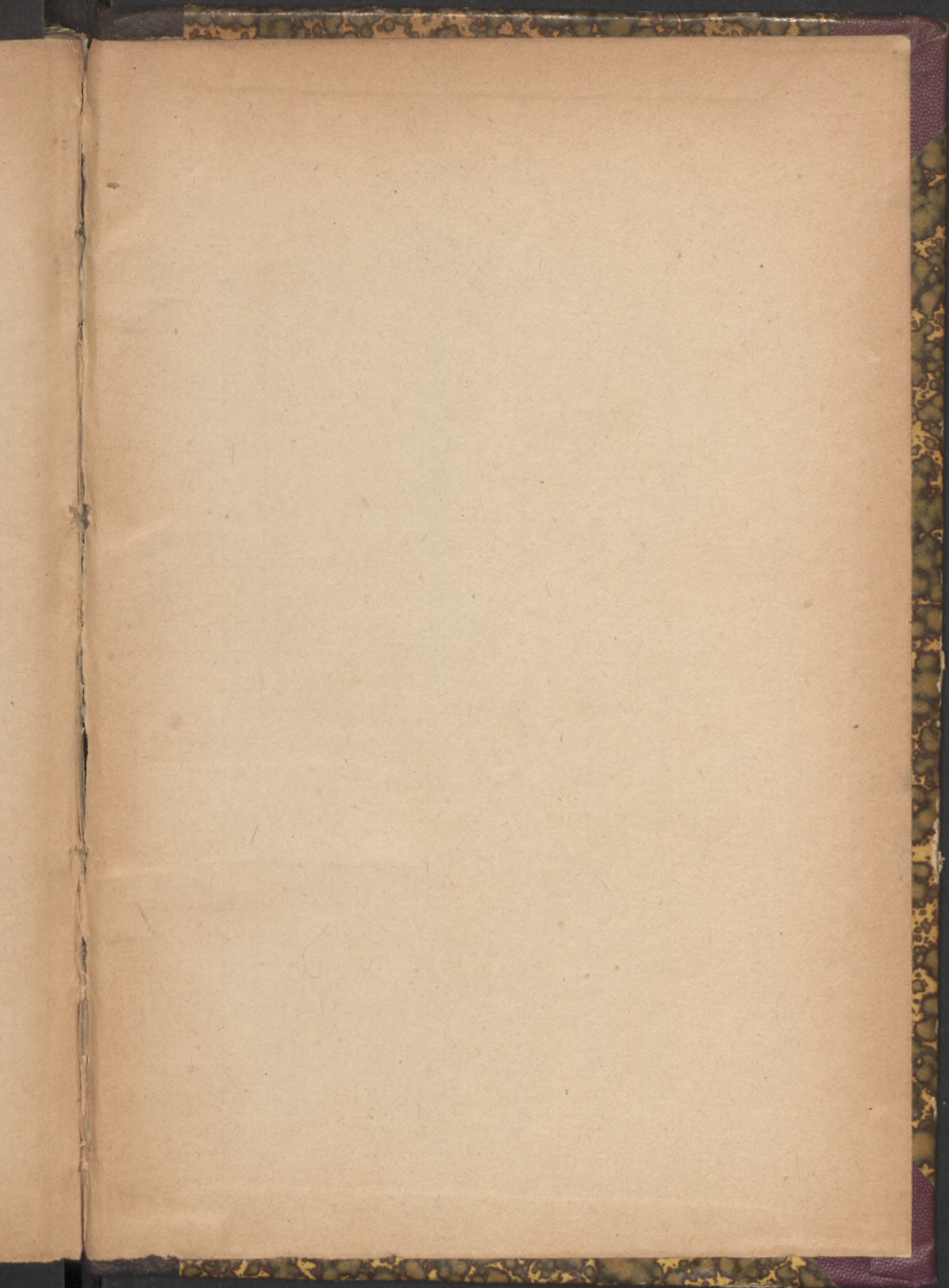
János megígérte; meg volt győződve róla, hogy Gotthelfék ugyse hívják.

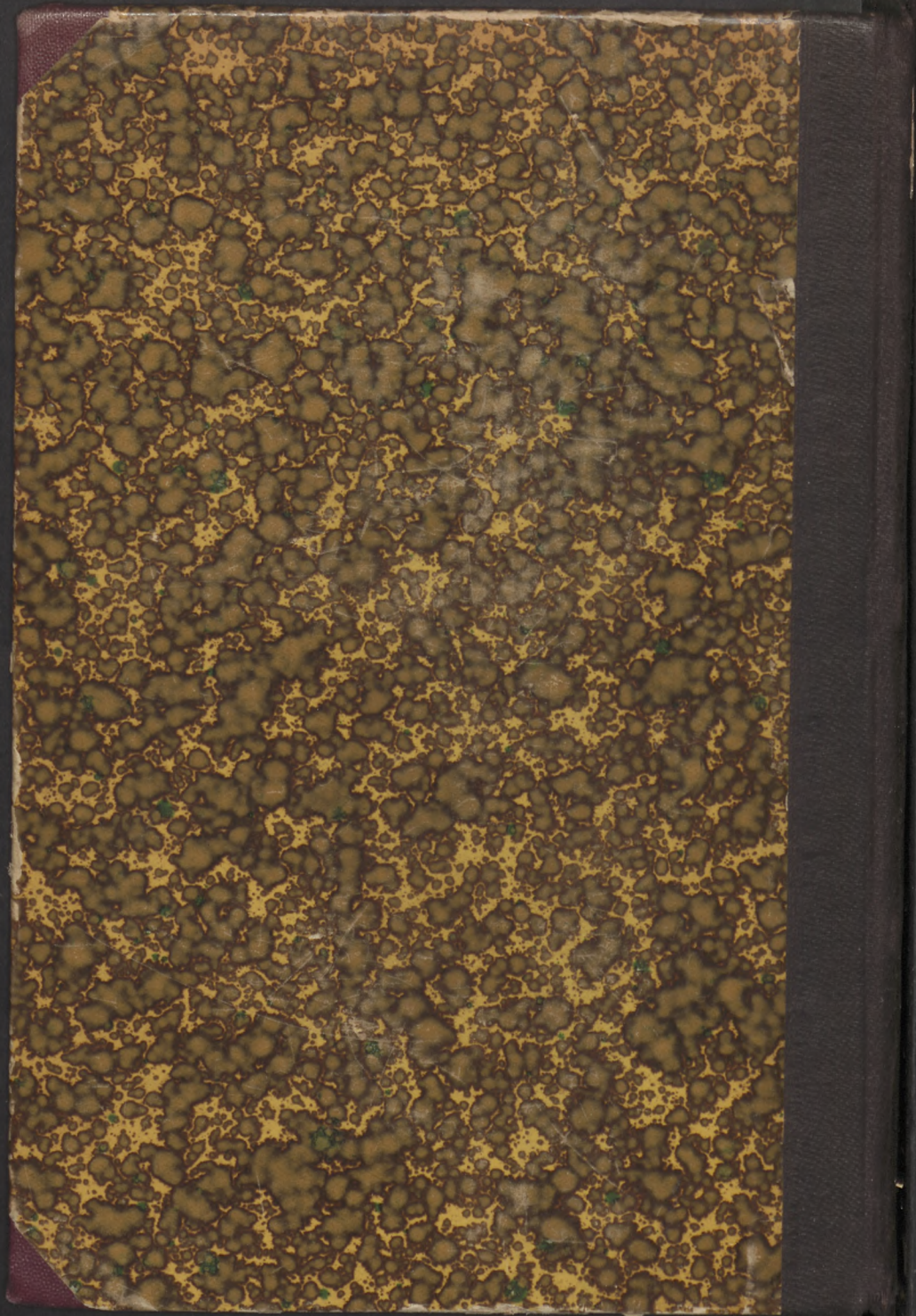
Ahogy a hajó indulásának az ideje közeledett, Adél mind csendesebb lett, az arcát elhagyta a fény, csak a szeme tüzelt még jobban. A szeme-sarka néha idegesen összerándult.

— Jánoska, Jánoska, szívem! — szakadt ki a száján minden ok és összefüggés nélkül. Aztán nagyon birkózott magával, legyőzte és rendbehozta magát s elindultak a móló felé.

85287

GÁBOR
Doktor
Senki

1

N. M.